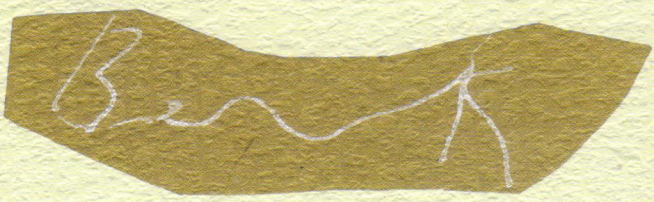
İLHAN BERK

ENİS BATUR'A MEKTUPLAR

1975-2005

Yahu Enis, sen insanı deli edersin,
bilmem bunu biliyor musun?

Nokturn

Noktürn Yayınları: 10 / Mektup: 1

Enis Batur'a Mektuplar – İlhan Berk

Genel Yayın Yönetmeni: Harun Atak

Kapak Tasarımı: Suna Hökenek

Kapak Görseli: İlhan Berk

Baskı: Ege Reklam Basım Sanatları San. Tic. Ltd. Şti.
Esatpaşa Mahallesi, Ziyapaşa Caddesi, No: 4
Ataşehir – İstanbul
Tel: (0216) 470 44 70

Birinci Basım: Şubat 2014, İstanbul
ISBN 978-605-4774-05-0 Sertifika No: 25771

©Noktürn Yayınları, 2014, İstanbul
Bütün hakları saklıdır.

Noktürn
Venedik Yayınları
Arnavutköy Mahallesi, Kireçhane Sokak, No: 7/1
34345 Beşiktaş – İstanbul
Tel: (0532) 474 35 69
E-posta: nokturnyayinlari@gmail.com
E-posta: venedikyayinlari@gmail.com

Noktürn bir Venedik Yayınları markasıdır.

İlhan Berk

Enis Batur'a Mektuplar

İlhan Berk (1918-2008) Necatigil'in deyimiyle "şiirimizin uç beyi", Memet Fuat'a göre ise "dokunduğu şiir". 1918'de Manisa'da doğdu. İlk şiirleri Manisa Halkevi dergisi, *Uyanış*, *Varlık*, *Çığır* gibi dergilerde çıktı. 1944 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Fransızca Bölümü'nü bitirdi. Destansı yönünün ağır bastığı, adeta bir Türk Walt Whitman'ı olarak adlandırıldığı dönemde *İstanbul* (1947), *Günaydın Yeryüzü* (1952), *Türkiye Şarkısı* (1953) ve *Köroğlu*'nu (1955) yayımladı.

1953 yılına kadar çıkardığı kitaplarla gerçekçi bir şair görüntüsü veriyordu. 1953'te *Yenilik* dergisinde yayımladığı "Saint-Antoine'ın Güvercinleri", ileride İkinci Yeni adını alacak şiir akımının habercisi oldu. Bu özellik daha sonraları gelişerek sürdü ve İlhan Berk'in özgün tutumu durumuna geldi. Giderek İkinci Yeni şiirinin öncüsü ve en güçlü savunucusu olarak anılmaya başladı. Şiirlerinde cinsellik ve tarih ana temalar olarak belirdi. Çeşitli nesneleri, kent, sokak gibi olguları ayrıntılı bir "kimlik kartı" somutluğu taşıyan bir biçimde şiirleştirdi. Düzyazı şiirlerden aforizmalara harfleri, nesneleri ve semtleri sevmeye dek genişleyen çok kollu bir şiir ırmağıdır İlhan Berk.

Başlıca Yapıtları—

Şiir: Bütün yapıtları üç ciltte toplanmıştır.

Eşik (1947-1975): *İstanbul* (1947), *Günaydın Yeryüzü* (1952), *Türkiye Şarkısı* (1953), *Köroğlu* (1995), *Galile Denizi* (1958), *Çivi Yazısı* (1960), *Otağ* (1961), *Mısırkalyoniğne* (1962), *Âşıkane* (1968), *Şenlikname* (1972), *Taşbaskısı* (1975)

Aşk Tahtı (1976-1982): *Atlas* (1976), *Kül* (1978) ve *Deniz Eskisi*/*Şiirin Gizli Tarihi* (1982)

Akşama Doğru (1984-1996): *Delta ve Çocuk* (1984), *Güzel Irmak* (1998), *Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum* (1993), Avluya Düşen Gölge (1996)

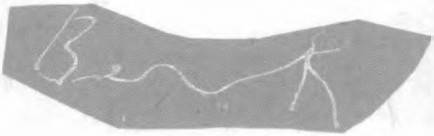
Ayrıca, *Ev* (1997), *Çok Yaşasın Sayılar* (1998), *Şeyler Kitabı* (2002), *Kuşların Doğum Gününde Olacağım* (2005), *Çiğnenmiş Gül* (2011) adlı kitapları vardır.

Deneme / Günlük / Otobiyografi:

Uzun Bir Adam (1982, genişletilmiş baskı 2005), *Şifalı Otlar Kitabı* (1982, 2004), *El Yazılarına Vuruyor Güneş* (1983, genişletilmiş baskı 1992), *Şairin Toprağı* (1992), *İnferno* (1994, genişletilmiş baskı 2004), *Kanatlı At* (1994), *Logos* (1996), *Poetika* (1997), *Kült Kitap* (1998)

Enis Batur'a Mektuplar
1975-2005

Yahu Enis, sen insanı deli edersin,
bilmem bunu biliyor musun?

Ehis'e

En desenlerin dinglarını isteyebilirsin
değil mi?

1999

Önsöz

İlhan Berk'le tanıştığımda 20 yaşındaydım. Önce, çok geçmeden, onu yaşıtım sandım. Sonra, yıllar geçti, İlhan Berk'in bütün genç şairlerin yaşıtı olduğunu, kaldığını gördüm.

İlişkimizin bağlayıcı yanlarından biri, benim dergiler çıkarmış, yayıncılık yapmış olmamdır : Mektupları kanıtlıyor. Bir başkasını, onun şiirin en sıkı takipçilerinden kalması oluşturmuş : Mektupları tanık.

Yayımlanmalarını istemiş, bunu bir mektubunda ifade etmişti. Vasiyetini yerine getiriyorum. Mektupların, edebiyat tarihimiz açısından önemli belgeler olduğunu da düşünerek.

Her genç şairin böyle yaşıt(lar)ı olmalı(ydı).

EB, 2014

Sevgili Enis,

Nil'i aldım, bütünleşince daha bir etki yaptı bende. Yabanıl, algın bir etki. Dünya sanki bu dünya değil de, geleceğin dünyası, orda bir yer, onun yaptığı etki. Ama bir etki.

Türüm, yani uzağın açıklanması, karanlık geldi bana, giremedim içine.

Nil ile (yani Oğuz'a uzanan) *To Be* ise içine hemen girdiğim şiirler oldu. Yabancı olmadım onlara.

Gordium ise karanlık, bunun için de etkilemedi beni pek.

Hep doruklarda dolaşıyorsun, sokaklara inmek istemiyorsun, oysa sende ben hep sokaklara inmiş bir çocuk imgesini bulurum. İmgene sahip çık.

Soyut'a her zaman yaz, madem *Yazı* yok (varken yazmanı istemezdim), *Soyut* sana hep açık, bil bunu. Oğuz'un yazmasını istedim, ama yollamadı bir şey.

Birden benim şiirim değişecek, yeni sularla yıkanıyorum çünkü. Ancak bir kadın değiştirebilir bir şiiri.

İlhan Berk, 75

1 Aralık 75

Sevgili Enis,

Zarfı kapamışken yeniden açtım şu biriki satırı yazmak için sana:

Ben olsam F. için sonnet'ler yazardım. Böylece onun akla durgunluk veren güzelliğini perçinlerdim, yazardım bu yeryüzüne.

Birden bu geldi aklıma işte. Ama o sonnet'lerin en iyisini ancak ben yazabilirim.

Ronsard'lığım tuttu yine.

Tene Köprü Şiir.

İlhan Berk, 75

İstanbul, 6 kasım 75

Sevgili Emis,

Nil'i aldım, bütünleşince daha bir etki yepti bende. Yabancı, alışın bir etki. Dünya renkli ve dünya değil de, alacağın düşüncesi, orda bir yer, onun kaptığı etki. Ama bir etki.

Tüm, yani uzağın aydınlanması, kavanlık geldi bana, giremedim içine.

Nil ile (yani öğrgü uzamın) To Be ise içine hemen girdiğim şiirler oldu. Yabancı olmadım onlara.

Gördüm ise kavanlık, bunun içinde ettiklerimi beni pek.

Hep dönüklerde dolaşıyorsun, sokaklara inmek istemiyorsun, oysa sende ben hep sokaklara inmiş bir çocuk imgesini bulmuşum, imgeye sahip çık.

Soyutla bir zaman yaz, madem yazı yok (varken yazmak istemezdim). ~~Sonuçta~~ ~~emiş~~ sana hep açık, bil bunu. Oğuz'un yazmasını istedim ama, yollamadı bu sefer.

Figen ne âlemde?

Birden benim şiirim değişecek, yeni sularla yıkanıyorum çünkü. Ama bir kadın değiştirebiliyor bir şiiri.

Sevgi
Berk

Hala Gençlik'ten dedikleri

Tayyareci Fehmibey Cad.
18/4 Osmanbey
İstanbul
Tel: 404998

Sevgili Enis,

İstanbul'a kış için 'hicret' ettim.

(*Ayna*) kutlu olsun!

Şiirlerden ne haber? Buraya yolunuz düşer mi ki? Böylece bu sürgündeki fakiri göresiniz.

Ben *Uzun Bir Adam*'ı bitirdim: (Kendim üstüne bir kalem denemesi)ni yani.

Böyle sevgili Enis, yaz da açılalım.

İlhan Berk, 77

Sevgili Enis,

Beni iyi yakalamışsın yazında. *Oluşum*'u görmüyorum ben. Onun için de yazılarından habersizim. *Türk Dili*'ndeki, *Soyut*'taki yazıların da çok iyi. Pek az kişi öyle yazı yazabilir diye düşünüyorum.

Gelsen de ortak bir şiir yazsak diyorum. Bu kez şiiri tutturacağım kanısı var bende.

Essai sur moi-même yazıyorum, bitti bitecek.

Bir de ne yapıyorum, ne düşünüyorum, böyle şiirler yazmak istiyor canım. Hani: Bugün erken kalktım der gibi.

Ne zaman geliyorsunuz. Yeni evdeyiz biz. Telefon da var: 241.

Çok göreceğim geldi.

İlhan Berk, 77

İstanbul, 4 Şubat 78

Sevgili Enis,

Önce, Sarp'a hoş geldin! demeliyim. Sarp da bu dünyayı gördü demek. Merhaba öyleyse Sarp!

Sevgili Enis, *Ayna*'yı on gün önce Bodrum'da doğru dürüst okuyabildim. Daha öncekine okuma denemezmiş sonra anladım. Ayna ile okuma olayı yeni bir biçime giriyor: okuyanı da yaratıya, onun alanına sokuyor; sonra da salt onunla da kalmıyor bir sonrasızlık, bir bitmezlik, süreklilik ilkesini istiyor. (Yaratıya katılış) boşlukları doldurmaya zorlamasından geliyor; süreklilikse bir kitap'a dönüşmek olgusundan.

Türkçede ilk yapısal yaratı-eleştiri örneği diye bakıyorum *Ayna*'ya. Bu yüzden de yalnızlığı sürecektir.

Şimdi de *Söyleşi*'ni okudum. Büyük bir deneme örneği. Her ikisini, kutlarım.

Ayna ile *Söyleşi* korkunç büyüttü seni gözümde.

İstanbul 3 Mart 78

Sevgili Enis,

Elimde olup olacağı olan üç şiirimi gönderiyorum: Bütün varım yoğum anlayacağın. *Kızkulesi*'ne başlar gibiyim, tutarsa (evet tutarsa, şiir tutmayabiliyor, *Ortakent* gibi yazılacağı halde yırtıp atılabiliyor) ikinci sayıya girer diyorum.

Bu pazartesi yurtluğuma dönüyorum, artık Bodrum'dayım demektir.

Ferit de benim gibi düşündüğünü söylemiş sana, ilk sayı ithal dergisi olmamalı.

Gözlerinden öperim.

İlhan Berk, 78

5 Mart 78

Dün Necatigil'leydim. Mektubunu alınış, sıkıştırdım, yollayacak şiirlerini, sen yine yaz ona. İnce bir sudur Necatigil, şarıltısını hemen vermeyen, dergide onun şiiri olsun istiyorum. Bertan'a da ilettim isteğimi.

Sonnet'lerin ne oldu? Yeni evde Sarp'a bir oda var.

Sevgili Enis, kaz acımı!

Yarın Bodrum'a yollanıyorum. Mahallem orası.

Şiirleri nasıl bulduğunu hemen yaz! *Kızkulesi*'yle yola çıkıyorum.

Üçünüzü öperim Sevgili Enis. Buraya ne zaman düşüyorsunuz?

İlhan Berk, 78

Yeni Dergi'den sonra ilk kez bir dergim var, ama benim yazacak bir şeyim yok!

Bu kış *Kül* çıkıyor *Ada*'da.

Bodrum, 6 Mayıs 78

Sevgili Enis,

Kül Meseli'nin altı dizesi hemen vurdu bana: yeni bir yaşam kesiti, anlatım örneği olarak, "sektirttiği" sözcüğü battı bir. Böyle fazla yazınsal sözcüklerden kaç derdim, diyebilsem.

Konuşma dilini bütün bütün atma da derdim yine diyebilsem.

Sonra, öbür şiir:

(Bir de gizli duyusu var Zaman'ın!) dizesi, sesi, anlamıyla, en çok da sesiyle yetkin, büyük benim için. Yaşam, seste vuruyor, sesi boşlama diyebilir miyim yine? Bir şiire bombalar yerleştirmeli, ses bombaları, kulak istiyor bunu.

"Bir tek yaralı köpek dışarıda"

Hep böyle vursun istiyorum ses, anlayacağın.

Konuşma diline yaslamalıyız şiiri sevgili Enis, ben şimdilerde korkmuyorum bundan.

"dışrak" yaşama dört elle sarılsın istiyorum.

Düzyazıda büyük bir şiir var biliyorum, onu sen çıkarıyorsun, Türkçede yeni bu, onu da biliyorum. Anla ama beni.

Bir de şiirlerinde okumuşluğunun yerini, bilisizliğin almalı diyeceğim. (Bu bokluk bende de var.)

Ben niye böyle hep sana saldırıyorum? Dergide önce kendi şiirimi okudum, sonra seninkileri. Okur okumaz da bu ukalalıkları yazdım.

Benim şiirlerde yanlış var. Ama en önemlisi: "Usumda her gördüğümde bana görmediğim denizleri anlatan kadının yüzü" dizesindeki yüzü, yüzümde olmuş, nasıl farkına varmadın şaştım. Ve kan tepeme çıktı.

Yine ilk şiirde kardan bir adam kordan olmuş.

İlki çok önemli elbet.

İkinci şiirde dizgi sapmaları var, ama önemli değil.

Üçüncü şiir ikişer dizelikti, birleşmiş. Bu öldürdü şiiri, ikişer kurmuştum çünkü (Yahya Kemal'in *Itri* şiiri *Cumhuriyet*'te kıtalar birleştirilmiş olarak çıkmış, Yahya Kemal, İ. Habib'e nedenini sorduğunda; gazetede yer yoktu da demiş İ. H. Biliyor muydun bunu).

Sen benim yazıları okurken neler çekiyorsun kim bilir. Ama yarına böyle kalınıyor ne yapalım!

Dergiye gelince, umduğumun çok üstünde, varol, eline sağlık! Güncele biraz daha yaslanacak giderek elbet. Sana bir şey öneriyorum: dergide şâir olarak kalmaya bak, derim. Gerekirse başka ad kullan. Zor olan şâir olmak biliyorsun, ben de seni yalnız şâir olarak bilmek istiyorum.

Bana gelince bok durumum.

Yeraltlarında, tepelerde, doruklarda yeterince dolaştı şiirim, şimdi dere yataklarını özlüyor, oralara inmek istiyor. Eskici dükkânlarına düşmek, kasap kâğıtlarına yazılmak yani. Üçüncü derecedeki kunduracıların, demircilerin, kuyumcuların işi olmak. İçim bunu istiyor.

Ama hemen girilmiyor buralara. Onun için yazılamıyor. Bu sana gönderdiğim şiir böyle bir şey işte sanırım. Ve başları da yok! İncelikleri yadsısın, ustalıkların üstünü çizsin istiyorum. Başarabilecek miyim bunu? Bilmiyorum. Ama tam bu istediğim. Kısaca, şiiri bilmiyormuşum gibi yazmak.

Kalfa, çırak işi bir şiir!

Bir ay *Kızkulesi* üstünde çalıştım, her gün yırttım durdum, birazını da sen yırt at diye sana yolluyorum. Ne bok şeyler bak.

İçim dediğim gibi kaba duyarlıklar istiyor. Yazacağım onları.

Sana *Yazı*'nın ikinci sayısı için tek bir şiir gönderiyorum. O istediğim gibi oldu. Bir yıl boyunca gitti geldi o şiir. Sonunda bu halini aldı.

Bir de *Halikarnassoslu Yüzler* diye anlatılar yolluyorum. Onları anlatı bölümüne koy. Ama bak önce iş var mı onlarda. Düşünceni doğru dürüst söyle. İş varsa senin ellerin onların üstünden geçince daha da büyürler. İyice oku, kısacası. Ve hemen yaz.

Gelecek sayılarda Halikarnassos otlarını yazacağım (Birsel'in dediği gibi insan orta malı şeyler yazmadıkça ünlenmiyor).

Şöyle sade basit, yalın, kaba insanlar çizmek istiyorum yeni şiirlerimde. Bakalım ne boklar çıkacak. Ama korkum yok, yırtıp atabiliyorum ben.

Dergiyi yarın okumaya başlayacağım artık.

İlhan Berk, 78

Halikarnassos, 5 Haziran 78
Tel: 241
Senin telefonun var mı?

Sevgili Enis,

Birden *Halikarnassoslu Yüzler*'i *Türk Dili*'nde yayımlayayım, üstünde de biraz daha çalışayım diyorum. Sen ne diyorsun? O tek şiir yetmez mi, çıkacak sayı için? Ne diyorsun? Evetse, *Halikarnassoslu Yüzler*'i yolla bana hemen.

Birden pırıl pırıl durumum. 6 şiir birden yazacak gibiyim, ikisi bitti gibi bir şey. Korkunç sevinçliyim. Hani o yazmak istediğim şiirlerden bunlar. Havasına girdim, kurtuluş yok artık.

Benim canımı sıkma da hemen yanıtla mektubumu.

Bir de, dergiye yeni ozanlardan şiir geldiyse bana yolla seçeyim ben diyorum. İlginçtir dergi için. Ne diyorsun ha?

Her şey acele acele acele.

Öperim.

İlhan Berk, 78

Artık yığınla şiirim olacak.

Halikarnassos, 8 Eylül 78

1/

Sevgili Enis,

Yazı artık bu sayıyla yükünü almış, şahlanmış, tırısa kalkmış, özellikle de yeni şairlerle: Dergiye koyduğun beğenin sayesinde. Bu dergiyi kimse yıkamaz gibi geliyor bana.

Hemen Turan Erol'a telefon et, her sayı için resim yazısı yazacak.

Sana bir haber: Murat Katoğlu benim eski bir arkadaşım, bayramda bizdeydiler. Senden sözettim, ona gidersen, Kültür Bakanlığı'nda sana iş hazır. Askerlik işini bilmem ne yaptın.

Yazı için bu ay 3 şiir var, bir de ölümle ihtiyarlık üstüne bir deneme.

Ben Ekim sonu artık İstanbul'da olurum diyorum. Hepsi bu.

2/

Yeni ozanların elinden tutman büyütmüş, daha bir etkinleştirmiş dergiyi. Bu hep böyle sürmeli derim.

"Ve bir çocuk durmadan anlatırdı sararmış bir fotoğraftan"

Haşim Çatış'ı yeni duyuyorum, basmakla bir şair kazandırıyorsun, varol.

Taner de Irgat da elinden tutuyor *Yazı*'nın: varlar.

Nedir bu köğüğün koyduğu ona?
Bütün şiirin düğümü: Bir yaşam kesiti.

Bir şiir bombalarla yürür, onlar şiir boyunca iki üç kez patlamalıdır:

"Bize durgun bir kıştan kalan anılar bunlar"
gibi
ya da:

"Bir kuyunun karşısında gizlilik yemini ettiğimiz gün".
yine

"Bir sabah odada patlıyor güneş"

Köğük aramak diye bakma bu aforizmama. Bombalar başlatıyor şiiri, ortalıyor, sonlandırıyor çünkü. Böylece şiirin ortadirekleri oluyor. Mevsimler şiirin düşündürdü bunları bana.

3/

Korkuluk'da bu daha belirgin. (Ağır ağır yoğruluyor gövde.)
İlk okuyuşta *korkuluk*'la mor vurdu bana.

Taner'in *Böğürtlen*'i de ilk vuran oldu.

Mungan'da da:
"O kadın ki bir coğrafya gergefine parmaklarını

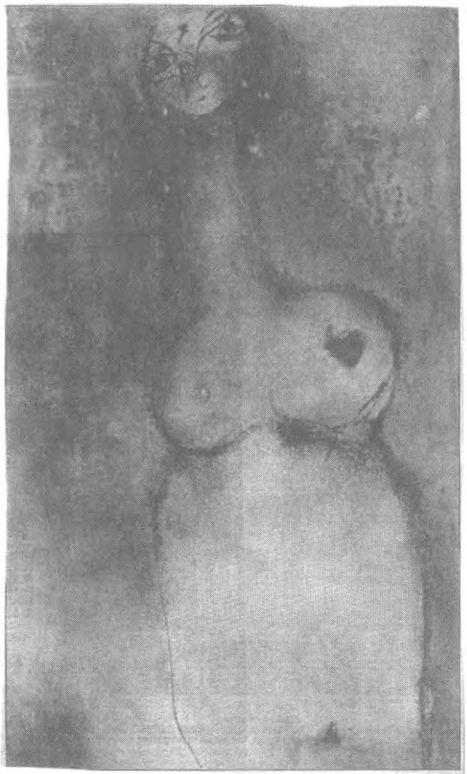
kanatarak da olsa bir
ırmak işlemeyi başarmıştır)
işte nesnelleşen bir köğük.

Şiirin ikinci bölümü korkunç güzel.
Kim bu Mungan?

Gözlerinden öperim.

İlhan Berk, 78

11 Ekim 78

Sevgili Enis,

Senin *Oluşum* için bir yazı gönderiyorum işte. Muradına er.

Yazı'nın III. sayısı daha iyi olacak anlaşılıyor.

Şu Güven'in benim için yazdığı yazıyı merak ediyorum. Senin Ece için yazdığın yazı kıskandırdı beni (tek kıskandığım ozan o biliyorsun (bu yeryüzünde) *Atlas* için yazdığın (çıkan yazıda üçte bir dediğine göre) yazıyı siktirici dergilerde yayımlıyorsun da, benim anamı sikiyorsun... Ne boksa... Sen ne dersen de, ben bayağı sürgünüm! Bundan da büyük keyif alıyorum.

Karar verdim: Figen bana (Merhaba!) diye yazmadıkça *Yazı*'ya zırnık yazmayacağım. Bana yazması için ille Paris'te mi olacak.

Oğlan büyüyor mu? Şiir kitabı, onun uzanacağı yerde olmasın. Bulaşmasın onlara: Rahatına baksın. Hadi gözlerinden öperim.

Artık İstanbul'a gidiyorum bu hafta sonu.

İlhan Berk, 78

İstanbul, 26 Ekim 78
Tayyareci Fehmibey Sok. 18/4
Osmanbey
Tel: 404998

Sevgili Enis,

Nihayet İstanbul'dayım. Dün akşam, Bodrum'da başladığım, bir haftadır da burada sürdürdüğüm şiiri (bizim Artaud'muz olan Neyzen Tevfik) yırtarak kurtuldum. Bomboşum ve ıslak şimdi. İstanbul'dayım ya, yeter bana. Ucundan ucundan İstanbul'la hesaplaşmaya girerim diye seviniyorum. Karım da şimdi yanımda ne kadar kalır, bana ve İstanbul'a ne kadar dayanır bilemem. Biraz sonra çıkacağım İstanbul'u tepmeye. Ne kenttir bu yahu! Adamın içine içine işliyor. Daha kimseye görünmedim. Bazan gizlenmeyi sevdiğim olur benim.

Buradaki Fransız kitaplığı oldukça zengin.

Senden ricam; *Yazı*'nın çıkan sayısını bana yolla, öbürü Bodrum'da kaldı. Okumayı da daha bitirememiştim. Bir de *Oluşum* çıkınca buraya yolla. Joyce'un (*Casanova*) yazısının arkasını bekliyorum. Harika bir yazıydı o!

Böyle işte.

Ev halkına selâm.

İlhan Berk, 78

Sevgili Enis,

Sen beni bulmak için mi geliyorsun buraya?

Neyse dinle:

Halikarnassoslu Yüzler sıkışmamalı, dört güzel yüz onlar. Redaction'u da, düzeltisi de senin elinden geçmeli. Özellikle ilki. Düzyazının itisin çünkü sen, korkunç iyi yazıyorsun. Benim düzyazımı nasıl beğendiğine şaşıyorum. Bilirsin kendine en çok hayret eden biriyim ben. Derginin sayfa düzenlemesi için örnekler önerdim diyordu Ferit, onlara uy, bu işin de puştudur o!

Bu Figen'e ne oldu yahu. Ondan bir satır istiyorum.

Dördüncü şiire çalışıyorum, ne haber? Yeniden zindancılık yapıyorum yani. Ulan iki satırlık mektup yazma bir daha!

Öptüm.

İlhan Berk, 78

Bakkallara düşmüş okul defterleri gibiyim.

Halikarnassos, 28 Aralık 78

Sevgili Enis,

Sana mektubu İstanbul'dan atmıştım, yine buraya döndüm, (sen belki oraya yazdın) Şubat sonuna değin de burada kalıp Martta yine İstanbul'a gideceğim, Bedri Rahmi galerisinde açılacak olan resim sergim için (aynı zamanda *Kül* de satışa çıkacak, o zaman / *Kül* bir hafta içinde çıkacak diyor Ferit. Ama piyasaya sergiyle çıkacak).

Yazı'yı yeni yeni elime alıyorum, öfkem biraz yatıştı, koca bir iş yapmışsın, büyük ve zor bir iş doğrusu, bir insanın kolayca altından kalkamayacağı.

İstanbul'u yeniden yazmaya başladım (iki ay boyunca hep yazacağım yerlerde sürttüm durdum).

Bu kez, insanların, sokakların, suların, bitkilerin, yapıların, nesnelerin (İstanbul nesnelerinin) mitologyalarını çıkarıyorum, çağdaş tarihi anlayacağım.

Elimdeki son şiirimi sana gönderiyorum.

Birde *Oluşum* için yazdığım yazılar var, onları sonra göndereceğim.

Sende ne var ne yok, uzun anlat, bilmek istiyorum.

Kısaca, şimdi buradayım, bil diye yazıyorum.

Acele yaz.

İlhan Berk, 78

Fatma'dan (Akerson) sonra A. Sosyal da katılıyor *Yazı*'ya İstanbul'dan.

Oluşum'u yollar mısın buraya.

İstanbul, 8 Nisan 79

Sevgili Enis,

27 Mart'lı mektubunu dün Bodrum'dan dönünce aldım. Sözünü ettiğin daha önceki mektubunuysa yazık ki almadım. Sana kitabı göndermeyişimi Oğuz'a yazmıştım: *Taşbaskısı* yayımlanınca beni ilgilendirmez oldu. Belki baskısından, belki değiştiğinden. Ama onu bastığın için sana yine de teşekkür etmeliydim. Olmadı, bağışla.

Oğuz'a yazmıştım, *Yazı*'ya ben birdenbire yabancılaştım. Başlangıçta dergiyi kendi dergim gibi düşünüyordum, belki de bu güveni sen vermiştin bana. Dergi çıkınca derginin çok dışına düştüğümü gördüm. *İthalata* ben de karışmış gibi oldum. Yabancılığım bundan. Ben dergiyi *gâvurluktan* kurtarırım sanıyordum, olmayacağını gördüm. Yazmak istemeyişimin ilk nedeni bundan. İkincisi (Oğuz'a senin dediğine göre) benim katkımın sizinki gibi olamayacağını gördüğümdendir. Bir üçüncüsü (başlangıçta bu böyle değildi) dergide dışlanmam, benim anlayışımın, sizinkiyle çatışması.

İhracat düşünmeli dergi, bu sava katılmadığını görüyorum derginin oysa.

Bilmem *Milliyet*'teki açıkoturumu okudun mu (ikincisi yakında çıkacak), biz artık ithalat çağını aştık diyorum, gelenek üzerinde de çok duruyorum, iki radyo konuşmasında da bunu söyledim.

Ya bir gün ben eskisi gibi (bir on yıl önceki gibi) gâvurlaşır ya da siz *ihracata* geçerseniz o zaman yazmak isterim. Bunun dışında kendimi çok yabancı düşmüş buluyorum dergiye.

Önceleri şiirimin dergide bir yana atılışına (ikazların etkisiyle) kızmıştım, *şimdi asıl nedenin bu yabancılaşma olduğunu söylemeliyim.* Hepsi bu, sevgili Enis. *Adama çekiliyorum* anlayacağın. Bir ihtiyar şâir'in bir adası olur çünkü *kimi gemilerin uğradığı.*

(Not: *Soyut*'a sekiz sayfalık şiir göndermişsin, basılacak. Ama ben sana yalnız *Yazı*'da yazmanı önermek istedim. Başka yerlerde yitmeni istemezdim. Ama karışamam elbet.)

Paris nasıl?

Selam sevgi,

Sevgili Enis.

İlhan Berk, 79

Bodrum, 23 Ocak 80
P.K. 59 Bodrum

Sevgili Enis,

Daha önce sana yazdım, almadığını sanıyorum mektubumu.

Beyoğlu bitti. 5 daktilo sayfası tuttu. Seninki ne âlemde. Benimkisini te??? etmek kaldı. En çetini yani. *İstanbul Kitabı*'ndan üç parçayı (mitologyalar diyorum ben onlara) *Türk Dili*'ne gönderdim. Kışı burada geçiriyorum bu kış. İstanbul soğuk. Ancak Nisan-Mayıs aylarını orada geçireceğim. Senin durumun ne oldu?

Necatigil için yazdığın o yazı var ya (bir de B. Cömert için) harikaydı onlar, şiir onlar. Üzerine pek yaslanılmadıklarından olacak, çok ilgilendiriyorlar beni. Necatigil için bir de ben yazdım bakalım nasıl bulacaksın.

Haberleri senden bekliyorum. Yazı ne oldu?

Sende Ungaretti olacaktı, onu isteyeceğim senden, okur geri gönderirim.

Kendinden haber ver.

Figen iyi mi?

Burası bahar. Ankara ne boktur kim bilir.

Yeryüzünü ihtiyarlatmak için yazıyorum. Geriye genç bir şey bırakmak istemiyorum.

İlhan Berk, 80

Oluşum'u buraya gönder: P.K. 5

Bodrum, 27 Mart 80
P.K. 59

Sevgili Enis,

Mektubunu geç aldım, yoktum. 'Hemen şiir gönder' diyorsun. Ben daha önce iki mektup yazdım sana, *Yaz*'yı sormuştum, sonra da kitaplar, dergiler istemiştim, ivedenlikle. Ses çıkmamıştı senden. Hem kızmış hem de bu tavrını hiç anlamamıştım. Neyse...

Ben elimdekileri dergilere dağıttım. Çırılçıplağım şimdi. Yalnız yirmi defterden çıkardığım (sabahları yazındışı kitapları okurken takıldığım tümceleri, sözcükleri bozup köğüklere dönüştürdüğüm) köğükler var yalnız elimde. İşte rastgele birkaçı:

Birinizi yaşadım yataklarda!
Henüz Side'de gurup seyretmedik.

Bir ses:
İsa bu sabah hareket edecek.

Beyaz bir ev Lo taşı.

Dünya ve bütün içindekiler, işitin!

Sakalı sallanırdı bir Mısır rüzgârında!

Zerzevatçı sotiri Cihangir'de hâlâ o sokaktan geçer.

Aşkla çılgına dönmüş bir kumaşçıyım ben.
Şimdi evlere serin kadınlar gerek!

Yatağıma gire çıka büyüdü.

Düşün bir yirmi defter böyle şeyler! Bir gün bir kitaba (*Kitaplar Kitabı*'na) girecek!

5 Nisan'da İstanbul'dayım. İki ay da kalacağım, ama İstanbul'u yazmak yok artık! Kurtuldum ondan, Ekim'de de kitap çıkıyor biliyorsun, yaşamöyküm*le*. (*Yaşamöyküsü*'nü üç elle yazdım. Bir büyük poème bence.)

Edgü günlerini burada onu okumakla geçirdi. Çarpıldı. Büyük bir edebiyat yapıtıymış. Bu yazını onu baskıya hazırlamakla (resimler, fotoğraflar) geçireceğini söylüyor. İki kitap Ekim'i bekliyor. Benim *Uzun Bir Adam*'ı tutmuyor başlık olarak. Ya *Dünya dedikleri*, ya *Çırılçıplak* olacak. (Ben *Ölüler Kitabı* demek istiyorum). Sen bir ad bul bana ve yaz hemen. Ben bu kitabı senin nasıl bulacağını merak ediyorum. Bir felsefeci olarak. Böyle bir yönün de çıktı artık.

Şiir gönder diyorsun, ben artık *Yazı*'da kendi yazılarımı değil, benim üstüme başkalarınınkini görmek istiyorum. *Papirüs* çıkmazsa onları sana yollarım, üç şiir.

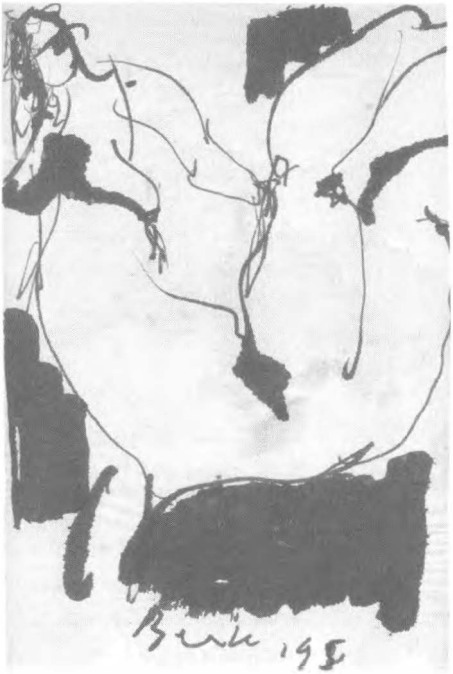
Biraz önce (dün geceyle bu sabahı yiyen) *Şiir ve Teori*'yi okudum. Önce, *De Chirico*'yu, Klee'yi okudum. Resimden başladım, Bataille ile Borges'i de katarak. Şiirinin aleyhine yine kitap! Önceliği ona vermelerinden korkuyorum. Kitabın önemli yönü Akşit'in tersine, bilgi satmaya kalkışmaması her şeyden önce. Yer yer karşı çıkışların, yorumların, dilin, (bilgiçliğini gizleyen) onları yazınsal bir yaratı haline sokuyor. TDK'nın deneme ödülü senin demektir, anlarlarsa elbet. Ama umurunda olmamalı.

Çırılçıplağım ben! Çok okudum, çok çalıştım bu kış. *Şiirin Gizli Tarihi*'ni de bitirdim. Böylece *Kitaplar Kitabı*'yla iki kitap daha elde demektir. Bu yıl ikisi çıksın yeter, bu ikisini de basacak var ya, dört kitap birden fazla. Ne olacak benim bu halim? Aslında kendime dayanamadığım, kendimle yapamadığım için yazıyorum. Bir cehennemim ben!

Figen'e selam, benim iyi şairim.

Ve merhaba Sarp!

İlhan Berk, 80

Beuk 195

Bodrum, 5 Ocak 84
P.K. 59

Aceledir

Sevgili Enis,

Kültür Mirasımız'ı (ilk kez önemli bir şey yapıyor Milliyet) alınca hemen sana yazmak istedim yıllar sonra, öyle ya yıllar sonra, (Ancak ne zamandır bir burukluğun vardı bende; birden hüzünlü bir yüz olarak görmeye, düşünmeye başlamıştım çünkü seni. Bu burukluğun bana koyduğu için yazmak istiyordum).

Gelelim senden istediklerime: Biliyorsun ben iki yıldır *Galata*'yı adımlıyorum. Bir gün Galata yıkılırsa benim kitaba göre kurulsun istiyorum çünkü. Onun için adımlıyorum, ölçüp biçiyorum.

Kitap bu kış bitecek gibi. Ricam Galata üstüne elinde ne varsa bana göndermen. Okuyup gönderirim sana. Metinlerin fotokopisi de olur elbet. Fotokopi paralarını Duru'dan al sen, ben ona öderim.

Bu dileğimi zaman kaybetmeden yapmanı istiyorum. Yığınla işin olabilir, ama bunu istiyorum senden!

Sana her şairin bir kenti olmalı derim ya (ya da mahallesi), biliyorsun İstanbul benim.

Bir de şunu söyleyeyim: Galata'yı dolaş, sevdiğin herhangi bir sokağı yaz, birlikte yayımlayalım onları. Ben hepsinin topografyasını kâğıda döktüm çünkü. Ezbere biliyorum artık, gözlerimi kapıyorum bütün Galata önümde.

İstanbul'u kitap gibi okumak yazın ilginç. Konuşmalarımda biliyorsun bir kitaba benzettim onu ben, sonra da en iyi arkadaşımın o olduğunu söyledim.

Neyse, acele senden yardım bekliyorum.

İlhan Berk, 84

Ece yanımdaki bir sokağa yerleşti. Sağlığı ilk kez iyi.

Borges'in *Oeuvre Poetique*'ini getirttim, arada onunla cebelleşiyorum, Kentini, B. A. İ anlatıyor. İşte bir sokak için düştüğü:

"je suis que tu laccorderes l'in morta lité, rue greste.*

Hemen Galata'dan bir sokak seç kendine!

Biliyor musun bir zamandır İsa'ya benzetiyorum seni.

(şöyle mi çevrilir?)

* Ölümsüzlüğü bana bağışlayacaksın biliyorum, sen köysü sokak

Oruç'a selam söyle yardımı ona da aktar lütfen.

Bodrum, 3 Şubat 84
P.K. 59

Sevgili Enis,

Galata'ya deryadan yokuş yukarı bir saatte çıkılır.

Yedi saattir *Galata* kitabımın ilk bölümünü onuncu kezdir (ki 7 sayfa) değiştirip yazıyorum.

İşte şimdi de sana ikinci mektubumu yazıyorum (herhalde I.'yi almadın diye yoksa bir şair bir şairi bu kadar bekletmez).

Galata bölümünü olsun sözünü ettiğin *Şehir Rehberinin* fotokopisini hızla gönder, yüzlercesi içinde o yok bende.

Günaydın Yeryüzü yok galiba sende, orda eliyüzü düzgün (mademki öbürleri soğuk, iyi ki soğuk) İstanbul şiirleri de var. Bir bak.

Bir de işine yarar diye söylüyorum. *Milliyet Sanat*'larda (Peker'in ölümü sıraları) hafta yazılarından biri: *İstanbul'u Yazmak*'tır. Bul onu derim, seveceksin.

Ece ile *Cumhuriyet* için bir konuşma yaptık, senin *Ayna*'yı yine andım (biliyor musun Türk Edebiyatında tektir o, tek örnektir) aşkın depreşti de. Ama konuşmayı basacaklarını sanmıyorum.

Bir zamandır neden ben seni mavi gözlü İsa'ya benzetiyorum?

Galata kitabının iyi olmasını istiyorsan, yardım etmen şart. Beni anam sevmedi, hâlim kalmadı. Her gün iki yıldır yazdıklarımı yırtıyorum.

İlhan Berk, 84

Bodrum, 24 Aralık 86

Sevgili Enis,

Uzun süredir şiir yayımlamıyordum biliyorsun; yayımlamaya kalktığımda sözüm yalnız bağlı olduğum yayınevine olacaktı. Ama sana hep borçlu duydum kendimi (aktif-pasif'i) kapayamamış birini düşün; böyle bir şey işte. Şimdi *Adam Sanat*'a da bir şiir göndermem gerekecek. Oysa her ay iki üç yerde şiir yayımlayanlardan tiksinip bu kararı vermiştim kendime. Bozuyorum anlayacağın.

Bu on sekiz şiiri, bir de şiir üstüne dipyazışiirleri bir kitap olarak kurdum. Eylül'de yayınevine vereceğim.

Resimler için de aynı şey. Resim yayımlamayı yıllardır yasakladım (yalnız yayımlamayı mı?). Sergi açmayı da. Nev'deki sergi bir koleksiyoncunun, bu yıl bir milyona benden aldığı resimlerim onlar. Sergi bana rağmen açılıyor anlayacağın. Tanesi iki yüz binden kapışılmış. (Ben uzun süredir el altından satıyorum resimlerimi. Mühür kazıyan I. Mahmut gibi el altından. Resmin bir gün karnımı doyuracağını hiç aklıma getirmemiştim. Yenileyin Örsan Öymen bin dolarlık resim aldı benden. Kitaplar pek getirmiyor. *Galata*'dan 500.000 TL aldım ilk kez, büyük para olarak. Ama aylıklı adamıyım yayınevinin.

Kısaca resimlerim ilk yayımlanacak; bunu demek istiyorum.

Bütün resimlerin, dialaron işi bitince hemen yollamalısın.

25-27 Ocak'ta İstanbul'dan, Hindistan, Bangladeş için hareket edeceğim.

Sana başarılar dilerim, sevgili Enis.

İlhan Berk, 86

Önemli Not:

Şiirim (üç arası) adamakıllı açılmalı.

I

Artık yalnız yeraltı diliyle değil o dünyada yazıyorsun.

Bu notları her şiiri okuyunca öyle tutuyorum:

Sevgili Örümcek,

Ne güzeldi ağı örmesi. Büyük bir mimari, sık dokunmuş bir yeryüzüatlası.

Salgı bir harika!

İçerik ve yapı nicedir (pişsin diye) bekletilmiş belli.

Anlatı da öyle, bu kesiklik de... kapağı tak kapatmıştım üstüne.

II

— Bir "değişimler müze"si! Önce bu yönüyle önemli diyorum. Şiir belki de bu dönüştürme, bu metamorfoz!

Fugue V, bombayı uzun uzun tutup sonra bırakıyor, sonda bütün iş, çarpıcılığı ondan geliyor.

XIII. Gidilse bilse, ne çok iz kalıyor yerde! Bir bomba bütün: Horozu kalkık tabanca, yastıkaltında bekleyen.

III

Büyük izlekler adamısın artık: In Mem. Neden sonra... başlamıştı. Bu şaşırtıcılık bir harika.

Şaşırtıcıdır şiir, mantık, bu canavar ancak orda kırıldıkça şiir vardır mı demek istiyorum?

IV

Hatırlıyorum her şeyi bir
bir unutuyorum her şeyi.

"Çöktüysem, dibime,
kimse sollamasın artık".
Aztek'i böyle değiştirdim kendim için.

Dedim ya bir yeraltılısın artık, bir kesiş, bir... zaviye...

V

Artık hazırlıklı okunmalısın!
Ve anladım artık niçin gülmüyor yüzün!
Hem Vakittir!
Ve *Maya* (bitmemişlik güzelliği) bu şaşırtıcılığı sevdim onda. Büyük yapı ustaları daireyi tamamlamak istemezler!

VI

Bir buçuk saatımı aldın: yundum, ışıdım. Sağol!

İlhan Berk, 87

Bodrum, 3 Mart 87
P.K. 59
Tel: 6141-1988

Sevgili Enis,

Hemen kendime gelmek istiyorum: Madem *Gergedan*'ın ilk sayısına sokmayacaktın beni, ne diye iki ayağımı bir pabuca soktun? Bir düşün. Üstelik bunu bana yaptığını düşün.

Adamakıllı canım sıkıldı.

Dergi bir harika. Eline sağlık.

Sözcükler diye şiiri altı ay önce yazmıştım, sürekli çalıştımdı üstünde, sonunda sana gönderdim, ama eski hallerini yeniden gözden geçirdiğimde, önce başlığını sonra da birinci bölümün son iki sözcüğünü ilk haline getirdim yeniden. Onun için şiirin ilk sayıda çıkmaması iyi oldu derim, yoksa değişiklikleri kitapta yapacaktım (Robert Graves var ya, boyuna düzeltirmiş şiirlerini, kitap çıkınca da sürermiş bu, ben de biraz onun gibiyim. Bu yakınlarda *Atlas* yeniden çıkıyor göreceksin bazı sözcüklerin üstünde yeniden durdum). Kitap: *Güzel Irmak*, şimdilik adı bu. Bu şiirler neden bu denli ilgi çekti bilmiyorum, hele seni bile kıskandırması, sonra da Cemal Süreya'yı. Yığınla mektup alıyorum. Benim bildiğim sözcüklerim değişti, bir de yeniden çocuk oldum, hepsi bu. Neyse.

Dinle şimdi: Üç şiir birden gönderiyorum sana. Resimler Dino'nunki gibi silme sayfa olursa bir anlamı var (Yahu o duvar resminin önündeki fotoğraf ne güzel. Kim çekmiş onu? Ne olur sonra onu bana gönder). Üç şiir belki daha iyi olur diyorum. (Hem şiirleri alır almaz bir telefon et de nasıl bulduğunu öğreneyim).

Şehir dergisi buraya henüz gelmedi ama anladığım kadarıyla benlik bir dergi o da. *Pera*'nın kimi bölümlerini, kimi sokakları oraya verebilirim sanırım. Telif hakları tek şiire, yazıya nedir fiyatlar?

Biliyor musun yeniden, bir yıldır, marjinalin güzelliğini özledim, Kıyıdan, ordan bakmak, ordan bana baksınlar istiyorum tekrar.

Kimilerini görüyorum da, bunun için marjinalin büyüklüğünü anlamıyorum! Sevgili Enis, biliyorsun şiirler için Adam'la anlaşmalıyım ama, düzyazı dışında sana elimdekileri haber vermek isterim, sen İstanbul'dasın, her şey elinin altında: Benim elimde önce Rimbaud'dan (De'de çıkan karşılıklı metinli şiirlere bir o kadar daha eklenmiş olarak; sonra *Şifalı Otlar Kitabı*'nın bilgi bölümlerini çıkardım, salt otları bıraktım, yeniden ekler yazdım *Otlar Kitabı* diye bir kitap oldu böylece (çıktığında iki ayda tükenmişti); bir de *Şairin Toprağı* diye bir Poetika kitabım var. Aklında olsun bunlar derim.

Gelelim sana, bana hemen son çıkan iki kitabını yolla.

Yineleyeyim: Şiirleri alınca hemen telefonunu bekliyorum.

Gözlerinden öperim.

İlhan Berk, 87

Aman şiirlerde yanlış olmasın, ölüm!

Bodrum, 31 Mayıs 87

Sevgili Enis, eline sağlık, yine!

Derginin her yerinde senin elinin (elma kokan elinin, elma ile incir en erotik nesnedir, en dişi) gezdiği, soluduğu, günah işlediği, (şiir günâh işlemeli) protesto yağdırdığı, olmaz güzellik!

Baştan beri bulduğun yeni şairler (ki bu sayıdaki Akyol onlardan biri) denemeciler, öykücüler, büyük beğeninin çarpıcı örnekleriyle de beni korkunç gönendiriyor.

Bir yapıt gibi *Gergedan*'ın her sayısı. Baştan sona okuduğum tek dergi.

Eline sağlık, sevgili Enis.

İlhan Berk, 87

Unutmuyorsun değil mi, Divin Marquis'mizi
Le vice amuse et la vertue fatigue.

11 Temmuz 87

Bu akşam Amsterdam'dayım, sonra da Paris'e geçiyorum; anlayacağın dünyayı eskitmek istiyorum. Dünya çok genç!

İlhan Berk, 87

Bodrum, 29 Temmuz 87
P.K. 59
Tel: 6141-1988

Sevgili Enis,

Berlin, Amsterdam, Paris yolculuğunu bitirip döndüm işte. Epeyce kitap aldım Paris'ten ama hepsinden haberin vardır senin, belki *L'Oeil et l'Esprit* hariç, Merleau-Ponty'nin.

Bir de, *Recherche de la base et du sommet*'si Char'ın, ya da *Liberté sur Parole*'u Paz'ın. Kim bilir?

Neyse,

Üç şiir birden gönderiyorum.

Oktay ya da Melih'in yazmadığı zaman koyarsın *Gergedan*'a. Ve korkunç seviyorum *Gergedan*'ı biliyorsun.

Burası yanıyor. Bir fırın.

1 Eylül'de bildiğin şiirlerle ve de şiir üstüne (gizli tarih) şiirsel düzyazılarla kurulan ve yine *Güzel Irmak* adını verdiğim kitabı Adam'a teslim etmek için İstanbul'dayım.

Ne zaman görüşürüz?

"İmgelerin kendini beğenmişliğinden kurtuluş yoktur".

(?)

İşte böyle sevgili Enis.

İlhan Berk, 87

Bodrum, 5 Ekim 87
P.K. 59
Tel: 6141-1988

Sevgili Enis,

Şiirlerinin (gerçekten çok sevdim) okumasını yeni bitirdim. Birlikte yayımlamak da mutlu etti beni.

Haberin olsun benim iki şiirim daha var, onları yine birlikte yayımlamak isterim.

Gelelim sana, bana acele *Viyana?* diye resimli bir kitabın çıkmış, *Ayna* gibi, benlik, onu ve ötekileri gönder.

Bir de üç şiirimin telif hakkını buraya gönder.

Gözlerinden sevgili Enis.

İlhan Berk, 87

Bodrum, 15 Ekim 87
P.K. 59
Tel: 6141-1988

Sevgili Enis,

Sana daha önce yazdım, isteklerimin arasına bir de, fotoğrafların çoğaltmalarından göndermeni kat (sizdeki o fotoğraflara gereksinim var).

Bu mektupla birlikte son iki şiirimi daha gönderiyorum ve böylece 87'yi kapatıyorum. 88 ise *Pera*'ya kapanma olacağı için artık benden ses çıkmaz. Bu şiirleri seninkilerle yayımlamanı isterdim, olursa elbet (daha bir keyif alıyorum); ve de ne zaman istersen, o zaman ve yine sen de 87'yi kapamış ol böylece. Bu son şiirler, Poetika üstüne yazdığım ve kuramsallığı aşan yazı-şiirlerle birlikte *Güzel Irmak*'ı oluşturuyor. Kitabın adı bu. Kitabı yayınevine teslim ettim. (Ha Memet Fuat kitabın arkasına konmak üzere (*Gergedan*'daki senin benim şiirleri tanıtırken. "hamsiyi, patatesi, tarihi..." dediğin) o tanıtmayı basmayı önerdi ben de peki dedim.)

Senin şiirlerinin de çıkaçağını öğrendim. Onlar Aralık'tan önce çıkarsa Necatigil Ödülü'ne önermek isterim.

Sevgili Enis, Berran *Ş. O. Kitabı*'nın bu ay çıkacağını söyledi. Senden asıl ricam *Poetika*'yı (*Şairin Toprağı*) hemen gündeme sokman.

Benden bu kadar: Pera denen gayyaya saldırıya hazırlıyorum kendimi, iki yıldır hâlâ bir biçim bulamadım. Düzyazıyla, düzyazı şiir arasında gidip geliyorum. Bu kitap da bir gün biterse, keyfime bakacağım, felsefeye yumulacağım (yani kendime).

Gözlerinden sevgili Enis.

İlhan Berk, 87

Aklıma gelmişken şunu da ekleyeyim:

Benim B. Rahmi - Cihat Burak - Turan Erol - Orhan Peker için bu dördünü toplayan bir kitabım da var.

Orhan Peker'in küçük bir bölümünü Türk Dili'nde yayımlamıştım. Büyük bölüm duruyor. *Orhan Peker*'i düşündüğünde aklında olsun.

Sonra da *Başlangıçtan Bugüne Türk Şiiri Antoloji*'m de var: (Divan, halk şiiri de dâhil) ve Antoloji Ece Ayhan'da bitiyor.

Sen istersen arkasını sen eklersin.

Bu da aklında olsun diyorum.

Bodrum, 16 Kasım 87
Tel: 6141-1988

Sevgili Enis,

Peker yazısı üstünde yeniden durdum (istediğin için), yazıya böylece son biçimi verdim.

Böyle bir yazı yazdığım için, daha doğrusu yazabildiğim için (övünmemi hoş gör) mutluyum.

Yazıya ek olarak, hiçbir yerde çıkmamış Orhan'ın el yazısıyla yaşamöyküsünü de (el yazısıyla) gönderiyorum sana. Bu yazıyı ben bir kitap yapmak için Edgü'nün isteği üzerine hazırlamıştım.

Yazıyı alınca telefon et unutma.

İlhan Berk, 87

(Şiir kitabın hâlâ gelmedi. Doğan Hızlan'ın da sana oy vermesini isterdim. Tahsin Yücel verir zaten, iki kişi yeter hem).

Bodrum, 18 Kasım 87
Saat sabahın 3:45'i

Sevgili Enis,

Pera için uyandım, ama yürümedi, ben de bıraktım sana yazıyorum.

Önce korkunç sevinmiştim kitaplarımı basıyorsun, basacaksın diye, şimdi düşünüyorum da, pek öyle görünmüyor.

Poetika, ancak martta devreye girebilirmiş. *Ş. O. Kitabı*, ha çıkmış, ha çıkmamış.

Rimbaud'dansa haber yok.

Neyse, sıkıntı işte.

İlhan Berk, 87

ARA

"Sözcüklerin anlamları yoktur, kullanımları vardır."
(J. C. Giroud)

Dün Halikarnas'a gelince bu sabah *Yazılar ve Tuğralar*'ı açtım. Benim okumadığım dünya kadar şiir varmış gibi geldi bana. Dehşetli de sevindim elbet.

İlk, *Gece Kurda Aittir*'i açtım, keyifle okudum.

Şimdiden, ne çok görmüş geçirmiş, yaşamışsın! Bunu gördüm işte şiirde. İlk vuran bu oldu bana. İlk kez de bir şiir bende içeriğiyle yoğun duygusunu verdi. Yani içerik vurdu ilk.

Şöyle söylemeliyim. Bir şiiri ben sözcükler, dizeler, ikilikler, dörtlükler, altılıklar, noktalar, virgüllerle okurum.

Dizelerin yapılarıyla uğraşırım, öyle varmaya çalışırım tadına şiirin.

Bu böyle olmadı: Bir solukta okudum, sonra da dediğim gibi koca bir yaşam vurdu, çarptı beni. Her şeyinle seni (şairi) gördüm (bir şiir insanın üstüne başına benzemeli).

Yaralı bir adam çıktı şiirden (şiir yaradır). Bir tragedya adamı.

İlk okuyuşum bu; ikinci, üçüncü okuyuşlarımı yine yazacağım.

Hemen kitap halinde çıkmalı bu şiir.

Bir şiirin bir solukta okunması çok önemlidir.

Bodrum, 4 Ocak 88

Sevgili Enis,

88'in ilk mektubunu böylece sana yazıyorum işte.

Benim "mağara" resimlerimin yayımlanması bir sürpriz oldu benim için. Ben 'şair ressamlar' dediğin yazı dizisi için düşünüyordum onu; öyle de kurmuştum kafamda.

Orhan'dan *Kesit*'in yayımlanması da iyi oldu: Kitaba gönderme olur.

Gelelim bana: Şu *Pera* belası tam bir karabasan halinde sürüyor. İki yıldır ha bugün, ha yarın bıraktım diyorum, ama olmuyor, yine bir ucundan tutuyorum. Düzyazıya çok kayıyor kitap, bunun için de tepem atıyor. Şöyle noktasız virgülsüz bir on sayfa öndeyiş yazmayı özlüyorum ne zamandır. O da yürümüyor. Bu işe nerden girdim, nasıl çıkarım belli değil. Şu işi kıvırırsam, kısa (Kavafis gibi) ihtiyarlık (nasıl bir şeyse)

"İhtiyarlığın şairiyim" der ya Kavafis, öyle avunuyorum işte.

Ama bir tek sevincim var. *Güzel Irmak*!

O bu yıl çıkacak ya, hemen hemen başka şeyde gözüm yok. O 21 şiir yeter de artık diyorum. Çok ama çok önem veriyordum *Güzel Irmak*'a. Dilin bu kitapla beli iyice geldi. Özellikle de "ahengin". Şair dil bulucudur, hepsi bu. Ama her şiir için bir dil bulucu olduğu kadar, her kitap içinde... Neyse.

Gelelim sana: Ne korkunç çalışıyorsun, şaşmamak zor. Ünün de perçinleniyor. Şiir kitabının da bu arada çıkması, çok, çok iyi.

Hemen kitabını gönder. 88 tarihini at demiştim, bilmem beni dinledin mi? Bir şair düşünürsün mü demeliyim sana? Bendeki imzan şimdilik öyle.

Gelelim senden istediklerime:

Kardeş bu sizin muhasebe sanırım *Ş. O. Kitabı*'nın telif hakkını benim iki sayıda çıkan 5 şiirimin (yani: Ekim-Aralık) telif hakkı sanıyor olmalı.

Ben hâlâ 5 şiirin parasını almadım. Nasıl muhasebe bu bir mektupla niçin yapmaz bunu. Bu şiirlere, lütfen Orhan yazısını (resimleri de) kat öyle hesap ettir.

Hemen paketlemeni istediklerim:

Şiir kitabınla, *Ayna*'ya benzeyen kitabın.
Ve de *Modern Edebiyat Antoloji*n.
Bu üç kitabı acele gönder.

(zarfın üzerine yazılmış)
İşte en çok Michaux ile Artaud'ya yer ayırmanı isterdim. (Ben bu defa Artaud'nun sergisini gördüm. En kalabalık onun salonuydu, ama ona bir delinin resimleri diye bakıyorlardı sanırım) Kitabını sen almışsındır (Düşünceleri korkunç).

(Cocteau'dan sana verdiğim desene ne dersin?) Lorca ile Mayakovski'yi ve de Baudelaire'i ve de Blake'i baba Hugo'yu da (saymakla bitmez ya). cummings'i de (romancıları saymıyorum).

Bana gelince, benim için en iyi kaynak Edgü, onda en iyilerini bulabilirsin (şimdiye kadar 3 milyonluk [eski yeni para] resim sattım ona).

ŞAİRİN KANI
(Poetika)

Mayıs ayı *Poetika*'nın (yeterince onun tarihiyle oynandı çünkü. Burada durmalı derim) ben sözün dolaşımını sevmem. Öyle kurdum çünkü kendimi.

Bir ricam da: Hiçbir şeyi bana yinelememen olmalı, diyebilir miyim?

Hepsi bu sevgili Enis.

İlhan Berk 88

Bodrum, 27 Şubat 88

Sevgili Enis,

Seni anlamak gittikçe güçleşiyor; yahu sen şiir kitabını bana göndermeyeceksin de kime göndereceksin? Anlamıyorum işte bunu.

Telefonla aradım geçende seni (Nilgün'den), haber çıkmadı senden.

Şimdi isteklerimi sıralayayım:

1- *Poetika*, martta çıkacaktı, bugüne değin bekledim. Martın kuyruğu göründü: Ne haber kitaptan?

Kitabın redaksiyonu çok önemli, oluşumunda her şey senin elinden geçmeli. İstediğin gibi oynayabilirsin üstünde, ancak sen. Bunu özellikle rica ediyorum.

2- *Orhan Peker* kitabı için düşüncelerin nedir? Bunu da bilmek istiyorum (kitaptan yaptığın kesitin ve de kendisinin telif hakkı nedir? Kesitin telif hakkı henüz gelmedi, ondan *Gergedan*'a abone bölümünü ayırıp gerisini göndertmeni istiyorum. Böylece eklere de kavuşurum.

3- Yineleyeyim; şiir kitabını, *Modern Edebiyat Antolojisi*'ni çok acele gönder.

Bana gelince üç ölüye kaldım (birisi kör Homeros gibi): Kavafis, Borges, René Char. Bundan sonra onlarla boğuşacağım artık.

Şöyle noktasız virgülsüz onbeş yirmi sayfalık bir poème en prose yazamadım hâlâ.

Güzel Irmak, Martta elimde olacakmış, yayınevi (Adam) öyle haber saldı.

Bir şey daha: Ben bir daha *Güzel Irmak* gibi kitap yazar mıyım, yazmaz mıyım bilmiyorum.

Sevgili Enis, yanıtsız bırakarak beni çileden çıkartma, acele telefon ya da mektup bekliyorum.

İki zenci

Buccho: Bugünlerde neler yapıyorsun?

Basho: Son yağmurlardan sonra yosunlar her zamankinden daha yeşil oldu.

Buccho: Budizmde yosunların yeşilliğinden daha önemli bir şey yok mu?

Basho: Suya bir kurbağa atladı, sesi duydum.

(Suzuki'den)

İşte böyle. Uyar için bir şiirim var, biraz daha çalışmalıyım üstünde. Ne varsa ölülerde, özellikle de çok ihtiyar şairlerde var! Unutma!

Nesnenin insanda bıraktığı iz, insanın unuttuğu izdir. (Benjamin) Ne korkunç! Daha da korkuncu: Uzay-zaman eğriyse, niçin anımsanmıyor? Müthiş ilginç olurdu bu!

(S. Dali, ölüm yatağında)

İlhan Berk, 88

3 Nisan 88

E. C. İçin Requiem'i okudum. Eskiler'den yeniler'e doğru. Kavrayamadım ya da tadına varamadım. Yanılıyor muyum, yanılmak isterim.

Oysa *Aztek yılı Biterken* (aynı yıl) *In Memoriam, Uçurtma* çok iyi şiirler (her halde anlamadım, *E. C.* şiirini).

"Karanlığın sonuna gittim ben."

Bazen öyle dizeler düşünüyorsun ki, korkunç!

Yazılar ve Tuğralar için Notlar

İlhan Berk, 88

Bodrum, 24 Nisan 88

Sevgili Enis,

Senin dönmeni beklemeden döndüm buraya. Paris'e gideceğin gece aradım seni, Brodski'nin Galimard'da uçkun *Poèms*'leri için. "Gece yarısı da olsa beni uyandırsın Enis!" dedim Tülin'e (ses çıkmadı. Dehşetli kızdım elbet. Ben *eskitmesini* biliyorum, kocatmasını öğrendim aşkın. Seni bilmem).

Kendime gelmek için birebir burası. (Kendimde çok çıkmış, birisi olduğum için böyle diyorum.)

Bana bıraktığın haberi: "O işi hallettim!"i aldım.

O resimler senin artık!

Ricam (değil mi ki o artık Dönemli Yayıncılık'ın) telif hakkını *hemen* (miktarını bilmiyorum ama, bu iş de değil mi ki sen varsın, kabulüm) *çıkarıp göndermen. Acele.*

Nasıl kullanacağını çok merak ediyorum elbet.

Şairin Toprağı, yani *Poetika* Mayıs'da çıkacak ya, bu tercihin yerinden oynatılmasına karşıyım.

20 Mayıs 88

Pencereler, 85-87

Yaz Tuğrası, ilk anda ritmi çekip götürüyor şiiri: Tek solukta okunuyor.

Şiirin tarihi nasıl dilse, teknik de, o da tarihidir şiirin.)

.....durup

durarken aklımda kaldı

Gerçi bu tekniği başka şiirlerinde de kullanıyorsun ama, ahenk, bu şiirde tekniğin yerini tutuyor. Bir ses, ritm örneği, *Yaz Tuğrası*. Beni ilkin böyle ilgilendirdi.

Duman şiiri ilginç. Korkunç derinlik duygusu verdi bana:

Dolaştım gümüş bir uykunun içinde.

Ben bu notları sevdiğim, hoşuma giden şiirler için tutuyorum. Kendim için yani. Böylece bir şiir gezisi yapıyordum. Senin işine yarar mı yaramaz mı? Bilmem. Ama bunu sen yapsan ben yararlanırdım. Hem de epeyce. Elbet her şair kimi şiirleri için, kimi şair ne diyor acaba? diye içinden geçirir, yarar bu elbet. Az şey değil bu.

Açıklıkta pek çok şey yitiyor, biliyorum.

Ama açıklığın karanlığı var. O büyük diyorum.

Bir yerde Bruges'den sözediyorsun ya, yazılmalı o kent, baştan-başa, yazılmalı. Unutamadığım tek Orta Çağlı o!

Belki yalnız o kentin birer ucundan tutmalıyız; — vakit yok mu?

Maya bölümüne giren şiirlerin tek özelliği içtenliği, sonra da Borges'in dediği gibi yalınlığı, insana ben de bunu yazabilirim dedirten o insancıl ses, o zorlu güzelliğin yanıbaşımıza gelip 'Merhaba!' diyen anlatımın ustalığı. Sanki sen *Maya*'larda daha çok varsın!

Fugue'den:

"Herkes gidiyor, o kalıyordu".

Bu gizil, bu büyülü sesi, bitirişi seviyorum.

Bodrum, 26 Mayıs 88

Yahu Enis, sen insanı deli edersin, bilmem bunu biliyor musun?

Mayıs ayı bitti *Poetika*'dan
siyah-beyazların telif hakkından,
haber yok. Ben bir yayıneviyle
ilk kez böyle bir şeyle
karşılaşıyorum.
Sevginin, Aşkın da bir sınırı
yok mu, ha? Önünde telefonlar duracak,
kalem kâğıt duracak,
sen kılını oynatmayacaksın!
Buna akıl erer mi?

Gergedan için güya abone
yaptın beni, hâlâ bir işaret yok,
bu nasıl iştir allahaşkına?

Duyduğuma göre (görmedim, *Orhan Peker* abonelere gönderiliyormuş. Hangi *Orhan Peker* bu?
Galiba bu Dönemli Yayıncılık'la
Sözleşme imzalamak vacip oldu artık.
Zaten buna girmedimse, neden sensin
elbet.

Hem biliyor musun, sana borçluyum,
kendimi sana bırakıyorum, dedimdi ya,
o borçlanma artık bitti diye bir
duygu var içimde (onları yerine getirdim
sanıyorum).

Bilesin diye yazıyorum.
Gözlerinden öperim.

İlhan Berk, 88

30 Mayıs 88

Toptan şiirleri benim için bile iyi oldu yeniden okumak. Şu *Meseller*, *Plutakhos*'lar var ya, gördüm ki o zamanlar hakkın yenmiş.

Mesel IV'ün şimdi vardım vardığı yere. Düşünüyorum da denemeler yazman (çünkü çok etkili oldu) onları hepimizin gözünden gizledi, kapattı. Benim bile. Öte yandan, o denemeler sanırım şiirine baktırıyor bugün. Evet, işte birden beni çarpan: "Büyük bir cümleyim ben".

Bu dizeyi *Alıntılar V*, defterime geçirdim (benim böyle de defterlerim var).

İlhan Berk, 88

4 Haziran 88

Bir şeyin daha ayrımına vardım: Sözcükler sende nesnelliklerini korumuyor. Özdeksel tabiatlarından şaşırıyorlar. Ben bunu önemsiyorum: Yerlerine sahip çıkıyorlar. Böylece özdeksel ses duyguyu boğmayı biliyor. Net bir darbe!

Bir şey daha demeliyim: Bir beş yıl şiirin dışında (bilgiçlik yani) ne saçacaksan saç, sonra çekil tam bir dervişliğe, gir, şiirini, bir onu ör, bilisiz bir yalvaç gibi.

Her boku (düşünce, eleştiri, deneme adamlığı) şiirinden çıkarmalılar! Neden mi böyle diyorum: Şairlerin düşünceleri yoktur. Şiirleri vardır! İlle bir şey mi çıksın diyorsun: Öyleyse her şeyden ordan çıkmalı. "Karanlığın sonuna gittim ben", yeter bu insana.

İlhan Berk, 88

6 Haziran 88

İşte *Küf* şiiri birden vuruyor. Şu açıklaşıyor artık: Söz ağırlık kazanıyor: İmgesel düşünen *söz*. Düşünen şair.

"Bu denetimsiz gövde, bu güz yaprağı;..."

(Akşam)

(Akşam uzuyor sana baktıkça.)

(sahici sanrı)

(sabahın eşiğinde devriye gözüm.)

Mallarmé için Mondor "mustakil mısralar müzesi"dir ya, öylesin bazen, çoğun ve elbette harika!

Oruç şiiri çok güzel.

Belki kısa şiirler, başyapıtların!

İlhan Berk, 88

8 Haziran 88

Düşünen şairler gibi düşüncesi olmayan şairler de var: Ahmet Haşim'in, Dranas'ın, Dağlarca'nın, Necatigil'in düşüncesi yoktur, şiirleri vardır.

Elbet düşünce şiirini yadsımıyorum, olsa olsa felsefeye, felsefe yapmaya karşıyım şiirde.

Yazılar ve Tuğralar'da düşüncenin belirsizliği seziliyor ki, buna varım, önemli de bence. U. Eco'ya göre, açık yapıtın koyduğu belirsizliktir çağdaşlık. (Beckett'i, Kafka'yı düşün.)

L'art est la négation même du défini.

Katı düşünce, hele felsefe şairin işi değil bence. Edirne Camisinin arka kapısında mimari bir eksiklikten sözedilir (gördüm de), böyle bir sözü tam söylememe, her zaman görülmeli bir sanat yapıtında (Sinan-Tanrı).

Evliyalığı anlıyorum (öyle yaşamayı (ki şairlere gider bu) büyük bir alçakgönüllülüktür çünkü), evliya sesi'ni anlamıyorum: Onda hikmet yumurtlamak var.

İlhan Berk, 88

Yazılar ve Tuğralar'da sözcükler özdek olduklarını unutmuyorlar, dedim ya; duracağım burada biraz. Sözcüğü kendi alanından (tabiatından) çıkarmaktan yana değilim. Anlamını cinasla, çağrışımla, yan anlamla, açık-kapalılıkla büyütmeye elbette varım. Ama ona duygu yüklemeye, ya da hasta etmeye yokum. Yeşil rengin kırk, elli, yüz türlüsü var. Hep yeşil olarak. Demek istediğim bu. Sözcüğün tabiatına bağlı kalmak!

Şöyle notlara baktım, çok güzel dizeler bulmuştum *Y. T.*'da. Ben bir şiirde dize aramaktan kurtulamıyorum galiba.

Düşünceye de değineyim: (şairin düşüncesine (ideoloji) Nâzım'ı düşüncesi büyütmüş, ama daha bir büyümesine yine o engel olmuş diye düşünüyorum. Nâzım şair olarak (yaptığı çok önemli) bizim için büyük; ama dünya şiiri yanında öyle ahım şahım bir derinliği yok. Evreni dar, hele de derin değil.

Kısıtlı dünyası. Eluard'ın da ideolojisi var, ama kısıtlı değil, alanı iyice geniş. Herkese yer var onda. Sanki düşün yokmuş gibi! Bu, önemli diyorum işte.

İlhan Berk, 88

17 Haziran 88

Maya şiiri çok, çok iyi. Bütün bir hayat!

Salgı şiiri harika. Bir de *Söyle* şiiri. Şimdi düşünüyorum da bir şairin böyle bir kitabı varsa, yeter ona diyorum. Bütün boyutları, bütün kazıları, açıklıkları, labirentleri, yeraltları gidilmiş, çizilmiş; bundan böyle (eğer bu şair ölmez ise) ayrıntılar (sevgili ayrıntılar), kimi dipsular, girdaplar kalmıştır geriye, oralara inilir artık! Şairler 30-35, en çok da kırkında çıkarırlar topraklarının kadastrosunu çünkü. Sonrası? Sonrası mağra yaşamı!

İlhan Berk, 88

19 Haziran 88

Auto, *Bio*, *Graphie*, oldukça kapalı dönüyor çevrende; ipuçları, gölgeler, izler hep yeraltına çekilmiş.

Zaten *III. Bölüm* başka türlü kapanamazdı, nasıl başladıysa öyle bitecek; bitiyor da! — "Kim, ben mi, merkezi bulabilirim, arayacağım."

En açık anlatı da bu satır oluyor, elbet.

- çık, aydınlığa çık!

İlhan Berk, 88

24 Haziran 88

İblis'e göre İncil'i
Yeniden okudum.
Birden vurdu beni.
Ağaçlar tanırdık,...

sıra *Akrep Dönencesi*'nde:
Düşünüyorum da (bütün
şiirlerini okuyunca) ta baştan
yani *akrep*'ten diyelim

bulmuşsun ne söyleyeceğini,
nasıl söyleyeceğini.
Buna yeni vardım.
Şiirini hep kıyıya
atmışsın, atılmış da
denebilir, attırmışsın da denebilir.

A. Dön: Böyle bir düşünceye götürdü beni.

İlhan Berk, 88

Bodrum, 25 Ocak 89*
P.K. 59
İlhan Berk

Bir süredir *Sanat Dünyamız* gelmemeye başladı. Anımsatmak istedim, saygıyla.

İlhan Berk, 89

*İlhan Berk'le 1988 sonundan 1991 sonuna dek dargın kaldık. (EB'nin notu)

Sevgili Enis,

115 sayfa olan kitabı 67 sayfaya indirdim. Bu kitap için, onun elinden tutman için sana çok yazdım. Gerçekten buna gerek duyuyorum. Ona bir biçim vermeni istiyorum. Kendi kitabın gibi istediğin biçimi verebilirsin. Ben uğraşacağım kadar uğraştım.

I. Ben gene de şunları önereceğim: Barthes'ın: *B. parB* kitabına bir bakmanı isteyeceğim. Anımsayacaksın, başa bir on sayfa fotoğraf koyarak, fotoğraflara da küçük metinler ekleyerek başlıyor kitaba. Böylece: Ailesini çiziyor. Bilmem böyle bir yöntem izlemek ister misin? Başa koymak yerine ortaya koyabiliriz biz. Metinlere gelince, onlarda ilgili yazılardan aktarılır. Buna ne dersin?

II. Desen, resim işinden vazgeçelim diyeceğim.

Sevgili Enis, kitap da çok başlık var gibi geliyor bana. Onlar üzerinde de düşünmeni isterdim.

Yineleyeyim: Kitabın elinden tutman beni çok ama çok sevindirecek.

(Ben bir üçüncü kez kitap üzerinde çalıştım: İlk halinden çok metin attım, çok az ekledim; tıpkı senin gibi (*Başkalaşımlar, o senin bir başyapıtın.* Böyle bir kitabı yazdığın için çok, ama çok mutlu olmalısın. Anlaşılması uzun sürecek! Ama ne mutlu sana, Enis! Yeniden yazdım onu ben de.)

III. Sevgili Enis, kimliğimdeki (gönderiyorum onu, fotoğraflar zaten sende) fotoğrafı çok seviyorum. Onu kullanmanı isterdim. Onsuz her şey eksik kalır.

Barthes'ın kitabı gibi yapmak olanaksız. Vazgeçtim. Ama kimliğimi kullanmanı isterdim.

Bunlar üzerinde ilk hangisine çalışayım: Acele telefon, mektup.

Bunlar yeni kitaplar. Şimdi senden ilk ağızda istediklerimi sıralayayım.

1- *Orhan Peker* kitabı için kesin olarak düşünceni yaz. Nedeni de her şeyi bir yana atıp birbuçuk ay geceli gündüzlü çalışıp ona son biçimini vereceğim. Bunun için senden cevap bekleyeceğim. (Telefon: 6146-1988)

2- Senin konuşmaların gibi ben de *konuşmalarımı* yayımlamak isterim. Onları düzene sokmak için bana bir ay yeter.

3- *Pound'ın Kantoları* (biliyorsun onları Yurdanur'la ben bir yıl çalışarak yaptım, Güven, Sinan Fişek'le de öyle. Bu kantolar asıllarıyla yayımlanmalı. Bir de Pound'ın muhakeme dosyası kitaba eklenmeli (çevirdi biliyorsun).

4- *İnferno*, senin *Başkalaşımlar* gibi resimli basılmalı derim. Resim gerekiyor çünkü.

Bir Uzun Adam'da: 1918 olarak düzeltmeni isteyeceğim yanlışı. Bir de 'en genç' çok yinelendi, yeni metaforlar yaratmalısın demek isterdim. Ben onlarda seni buluyorum çünkü.

Biliyorsun *Aşk Elçisi*'ni de düşünüyorum, yeniler ekleyeceğim, sende de kapatacağım.

Ne diyorsun?

Enis, bana acele yaz, lütfen,

Selam, sevgiler,

Gözlerinden sevgili Enis,

İlhan Berk, 92

(3)

Bunlar üzerinde ilk hangisine çalışmayı istediğini, mektup.

Bunlar yeni kişiler

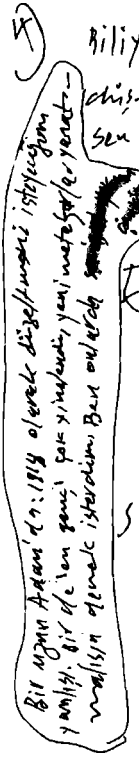
Şimdi senden ilk ağızda isteklerimi sıralayayım.

1) [redacted] kitabı için kesin olarak düşünceni yaz. Nedeni de herşeyi bir yana atıp, sırbacık ay gecesi döndüğü için çalışıp onu son bitirişini sürecceğim. Bunun için sen de cevap bekleyeceğim. (Telefon: [6146] 1948

2) Senin konuşmaların gibi benim [redacted]larımı yayımlamak isterim. Onların düzene sokmak için bana bir ay yeter.

3) [redacted]dan kanto'ları (biliyorsun onları durmadan bu bir yıl çalışarak yaptım, Güven, Sinan Fiscalcıda öyle. Bu kanto'lar asıllarıyla yayımlanmalı. Bir de [redacted]dan mühendisane dosyası kitabı ele alınmalı' (çevirdim biliyorsun).

4) Inferno, senin Başkalarının gibi resimli basılmalı derim. Resim gerekiyor çünkü.

Bir uzun Adam'ın: Bir olmak düşlemeni istiyorum
yanlış. Bir de'ben gençi, şen yürekli, yani mutluluğa yaratıcı
mutluluğa olmak istiyorum. Bunu unutma

Biliyorsun Aşık Elçisini de

Anlaşılmıyorum, yanılıp ediyeceğim,
sen de de kapatacağım
Ne diyorsun?

Enis,

bana acele yazılmış

Selamlar sevgiler,

Temmuz 92

Bodrum, 7 Şubat 92
P.K. 59
Tel: 6141-1988

Enis,

Atilla Birkiye'nin yazısından öğrendim: *Şehr-engiz*'de benden de yazı varmış. Buna göre kitap benim de hakkım değil mi? Üstelik bu kitap senin imzanla çıkmış. Anlamadım, asıl bunun için de...

Bir tane bana göndermeni rica ediyorum.

İlhan Berk, 92

Bodrum, 12 Mart 92
P.K. 59
Tel: 6141-1988

Sevgili Enis,

Kitabı, dergiyi aldım (dergi ekinden haberim yoktu, *Paris*'i görünce sevindim). Ekleri bana göndermeni isterim. *Edebiyatta Hayvanlar* ekini Semih göndermişti; çok, ama çok iyi bir deneme o. İster dergiye yazacağım yazılarla, ister ödemeli gönder. (Ben şu konularda yazabilirim: Şeker Ahmet Paşa, Karahisari, Hopper, Magritte, Ernst [ama senin önereceğin konular belki daha da iyi olur].) Neyse. Bu mektubu yazabilmem için, önce şu söylemek istediğim biriki şeyi söyleyeyim; gerçi onlar senin için kapanmıştır ama benim için apaçık duruyor.

Bu hızla *Pera* için yazdığın yazıya üzüldüm elbet. Ama asıl üzüntüm kitabı okumadığını bilmem, yalnız onun orasına burasına baktığını bilmemdir.

Yine asıl da onun bir yazı olmamasıdır. Senin de söylediğin ??? ve de *6-7 Eylül* eksikliğini giderirsem, altın gibi bir kitaptır *Pera*. Okumayı bir dene! O kitabı yazdığım için çok mutluyum. II. baskıyı beklemeden oku, lütfen.

Bu olay beni aylarca üzdü.

Bunları yazmam iyi oldu. Şimdi dindim. Kendimden, senden söz edebilirim.

Sevgili Enis,

Senin iyiliklerini, sevgini unutamam, hep borçlu bile duymuşumdur kendimi bu yüzden.

Sanırım borçlarımın bir bölümünü ödedim. Yaşadıkça ödemeyi sürdüreceğim de.

İki kişi benim kitabımın elinden tuttu, kimse basmazken ve benim de bastırmak olanağım yokken: Biri sen, biri de Talât Halman (*Şenlikname*).

Senin yazdığın her şeyin üstüne özenle eğildim hep. Büyük güzellik bulduğum için elbet. Beni besledi bile diyebilirim yazdıkların. Üstüne titredim. Bir şeyden hep kızdım sana: Şiirin sana yetmemesi bu. Bunu işte hiç mi hiç anlamadım. (Memet Fuat'a karşı olabilecek bir yazı yazdım geçen ay göndermiştim, bu ay çıkacak *Gösteri*'de bu konuda.)

Şiir bize yetmeli Enis. O toplantıdan o toplantıya ne diye koşuyorsun her gün. (Gazetelerde görüyorum?)

Biz şairler susmakla emrolunmuşuzdur,
şiirimiz ordadır.

Beni sevindiren korkunç bir olay oldu: *Gösteri*'deki şiirin! Öyle beş şiir yazsan bu dünyada hepimize yeter sanırım. Bırakma o güzelim duyumun ucunu. Dağlarca şiir dilim bozulur diye mektup bile yazmadığını bana söylemişti bir gün. Şiirin için her şeyi yaptın sen. Kapan onun üstüne. Başka bir dünya yok bizim için!

Şimdi de kendime gelmek istiyorum. Bunları sana yazmak istiyorum. Bil diye. (Remzi Yayınları'nı yönetiyormuşsun.)

Elyazılarına Vuruyor Güneş'e yeni ekler yaptım, baştan aşağı düzelttim, çok savruk yazmışım, çok da yanlış çıkmış o kitap, yalnız o mu?

Yine *Uzun Bir Adam*'ı II. baskıya hazırladım. Onu da baştan aşağı düzelttim, yeni ekler yaptım. Şunu söylemeliyim. Çok savruk düz yazı yazıyorum, bunu yeni anladım.

Bunun için *Galata-Pera*'yı da yeniden yeniden elden geçirdim. Adam Yay. için (II. baskı).

Düzgün yazmak kolay biliyorum, özenmek istemem ona, ama savrukluğunda (o erdemin) tadını kaçırmamalıyım diyorum. Bunu anladım. III. baskısı çıkacak *Kül* olsun, öbür şiir kitapları olsun, onların kılına bile dokunamadım!

Bu yüzden bütün düzyazılarımın üstüne yeniden eğildim. II. baskıya hazırladım onları. *Uzun bir Adam*'ın senin elinden basılmasını isterdim. Ona vereceğin güzelliklerini şimdiden görüyorum çünkü.

Benim elimde bir de *Orhan Peker* var biliyorsun. Onu ne yapmalıyım.

Ek: Fransızca seçme şiirleri sana gönderemiyorum. Lüks bir baskı. Ama İspanya'da ikinci kitabım çıkıyor. Bu büyük bir kitap onu göndereceğim Ağustos'ta da Madrid Üniversitesi'nin çağrısı var.

Kendim üstüne yazmayı sürdüreceğim.

Hikmet Şiirleri'ni sana gönderiyorum. Yedide kalmıştı. Bir yıl sonra iki tane yazabildim. Artık yürümüyor. Bir tane daha yazmak isterdim. On tane ile bir kitap olsun diyorum. Bakalım o bir taneyi ne zaman yazabileceğim. Oysa aylardır o bir tane üstüne yürüyüp duruyorum, bana mısın demiyor.

Öte yandan iki yıldır da küçük dörtlükler üstünde çalışıyorum.

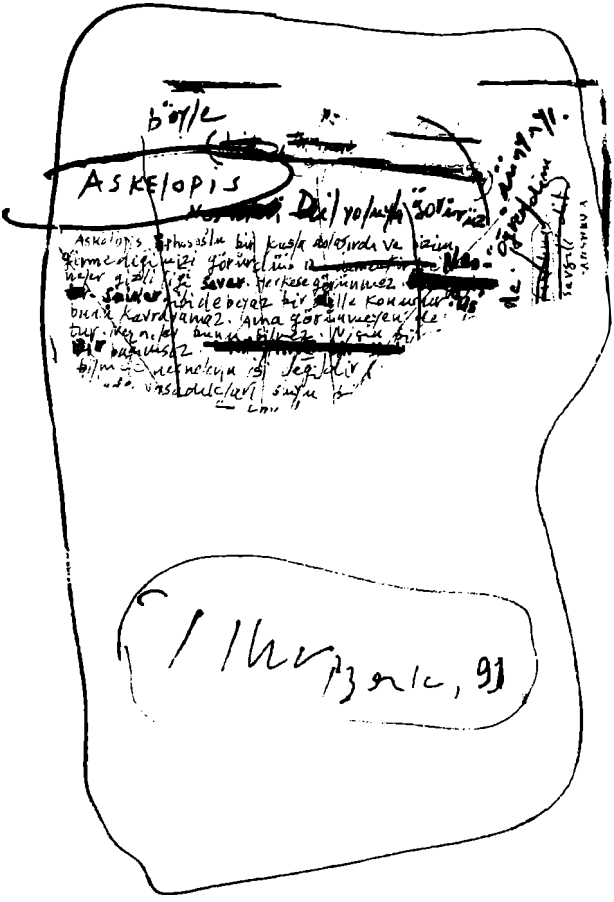
100 tane olunca ilkin onları yayımlayacağım. Bir dakikalık boş zamanım yok. Her gün şiirle cebelleşiyorum Enis.

Şimdi senden istediğim: Topluca eğil bakalım gönderdiğim *Hikmet Şiirleri* üstüne ve hemen de ne düşündüğünü bana yaz. Bilmek istiyorum.

Sıra sende Enis.

Peki ya resimleri ne yapmalıyım Enis? Sergi isteklerini geri çeviriyorum hep.

İlhan Berk, 92

ASKEPIOS

Bodrum, 26 Nisan 92

Sevgili Enis,

Elyazılarına Vuruyor.. ile Uzun Bir Adam'ı en geç ne zaman göndermem gerektiğini sormuştum; cevabını bekliyorum.

Poetika'yı seveceğini umarım.

Gözlerinden...

İlhan Berk, 92

"Karanlıkta sözcüklerin ağırlığı bir kat daha artar" diyor ya Canetti, haklı.

Nehirler bizim onları sevdiğimizi bilmez.

Bunu biliyor muydun?

Bodrum, 30 Nisan 92
Tel: 6141-1988

Sevgili Enis,

Sen on gün önce, "kitapları basarım" dedin ya, ben hemen son düzeltmeleri yapmaya koyulmuştum (bu kış onlar üzerinde çalışmıştım...).

On gündür her şeyi bırakıp onlar üzerinde çalıştım.

İşte sana sözünü ettiğimiz iki kitabı gönderiyorum.

Bu yaz *Orhan Peker* üzerinde çalışacağım güze o da hazır olacak.

Bu kitaplar (gönderdiklerim) elinde olduğuna göre belki şimdiden baskıya geçersin diye bir umut da var içimde: Kim bilir?

Ben bu iki kitap için elimden gelen her şeyi yaptım. Gerisi senin. Şöyle düşün: Ben öldüm, bunları sana bıraktım. (Ölüm sözcüğünü ilk kullanıyorum!)

Gözlerinden Enis,

İlhan Berk, 92

8 Mayıs 92

Sevgili Enis,

Bir yolculuktan döndüm: İzmir'den. Hiçbir değişikliğe uğramadım. Yazık!

Kitaplarını buldum, torbaya konmuş. Onlarlayım şimdi. Ama *K. P.*'na dönmeliyim.

Aralarla (çoğun) *Koma Provaları*'nı okuyorum. *Yazılar ve Tuğralar*'ın hemen içine konacak bir kitap. Orada daha bir ışıyacak; kuşku yok. Bilmem neden düzyazı şiirlerin beni daha bir ilgilendiriyor. Kitabın pek çok yerinde kalemim hep gitti geldi (çizdim durdum altını satırlarını keyifle). Ermişliğin vurdu vurdu:

"Güzelim çözülüş!" Dilin beli iyice geliyor: Daha ne istenir? Ne isterim.

"Yılar önce bir rüzgârla tanıştım, bir daha geri dönmedi." Harika!

"Gövdemi ve tinimi sordular." Harika!

Koma Provaları, çıkalı iki yıl olmuş; kapamışlar üstünü, anlaşılır şey değil!

Kitabı birazda benim *Hikmet Şiirleri*'min elinden tutar diye de okuyorum. Bir şiir var, yürümüyor bir türlü; belki elinden tutar diyorum. Ama nafile!

İşte haklılığım: Şuna karar verdim sen deneme yaz! Ama şiirinin önüne geçmesin o: (29 Mayıs 92) Eliot'un, Paz'ın şiirinin önüne geçmez deneme.

Zaman üstüne olan denemen bir harika!

Perişey'i de düzyazı şiirlerden başlayarak öyle okuyacağım. Hele bu bir bitsin. *K. P.* beni daha ilgilendiriyor çünkü ilk anda. Öyle görünüyor.

Sanırım düzyazı şiir bizim, biz genişletiyoruz onu: senle ben. Ece'nin ucundan tuttuğu yer ayrı: O düzyazıyı seçmiş doğrudan, tek eli.

Kitap sonlara doğru daha bir açılıyor, daha saydamlaşıyor: Dil, ayaklanıyor!

(Ha... aklıma şu an gelen şeyi söyleyeyim: *Gri Divan* sevildi. Sen sevilmesinin nedenini iyice düşündün mü? Ya da o sevilmeden korkmadın mı? Bir soru bu. *Koma Provaları* tam aklıma getirdi bunu.)

İlhan Berk, 92

12 Mayıs, 92

Perişey'e başladım diyemem. Yalnız düzyazı şiir görsel olarak yok, bir ikisi dışında. Çoğu şiirlerin gene de düzyazı şiir olduğunun ayırtına vardım (bu konuda yazmalıyım düşüncemi asıl). Kitap sabah masamın üstünde. (Üç masada çalışıyorum nicedir.) Şöyle geniş bir zaman ayırmalıyım bunun için. Bir teknik *Gri Divan*'ın da tekniği (Borges, Kavafis). Kavafis'e Anday da girdi bir ara, bende.

"Ağzım bitti,
Atım yorgun". Harika dizeler!

Hemen şunu söylemeliyim *Koma Provaları*'nı *Perişey*'e yeğlemek geliyor içimden (ilk anda). Dize, daha çok ilgilendiriyor beni. (*Perişey*'den çok, *K. P.*'da daha çok dize buldum ben). (Ben dize çağında yetiştim, ondan belki.) Şiirin, asıl da, dize patlattığın zaman şahlanıyor. Bir şiirde en az beş şah dize (bomba) olmalı diyorum. (PTT alındısını şimdi Postacı 'Tülin Batur' diye yazmış. Tülin, *Tülin* diye imzalamış. Ben verdiğin adresi senin evin (çalışma) sanıyordum. Alındıyı bir resim gibi saklıyorum.)

İlhan Berk, 92

Bodrum, 1 Haziran 92

YKY Bahar sayısı geldi sağol. Çağımızı ayağımıza getirmeyi sürdürüyorsun gene.

Ama hiçbir şeyin (hiçbir hizmetinin) şiirinin önüne geçmesine razı değilim. Unutma bunu.

Perişey'e başlayacağım. Kendimi silkeleyip başlayacağım. Her kitap bunu ister. Şiir insanın (hâlihazır) durumunu şaşkınlığa götürmeli en azından. Ama buna hazır olmak da gerekli. Her an "geçişleri" yaşamalıyız. Yaşıyorsak, yeni geçişi kavrarız ancak. Buna bir koşul diye bakmalı.

Şu an aklıma gelip duruyor: Önce *Galata*, sonra da *Pera* (her ikisinin de I. baskıları bitti) için Adam'dan izin isteyip senin basmanı önermek istiyorum. İkisini de yeniden yazmış gibi düzelttim, hazır.

Bana bu konuda düşünceni yazmanı isterim hemen.

Yapı Kredi'den çıkmaları iyi olur ya da Remzi'den. Yanıtını bekleyeceğim. Senin eline bu olanaklar bir daha geçmez diye korkuyorum çünkü.

Hemen yaz bunu.

Dans ton corps
je nais, je meurs
et je nerais
(Ritsos)

Senin zaman denemen, *De Chirico*'da zamanın ölümünü gösterdi bana. Ölü zamanı bulguladım *De Chirico*'da. O 'İtalyan Alanı'na baka baka.

İlhan Berk, 92

Bodrum, 3 Temmuz 92

Enis,

Ben *İnferno*'ları bitirdim, kesiyorum.

Bir kitapta toplanmasını istiyorum.

Bunun da Yapı Kredi'de çıkmasını isterdim. Önce bu *yeni* bir kitap ve de senin onu hem resimlerle (çünkü ressamlardan, yazarlardan, nesnelerden, sonra da kendimden, kitaplardan sözediyorum, biliyorsun) yayımlama olanağın var, hem de kendi kitabın gibi üzerinde çalışma özverin olabilir diye düşünüyorum.

Hemen cevap beklemek isterim. Hemen gönderebileceğim çünkü.

Sevgiler, Enis

İlhan Berk, 92

Bodrum, 27 Temmuz 92

Sevgili Enis,

Uzun Bir Adam ile *Elyazılarına Vuruyor Güneş*'in Y.K.Y.'de çıkması beni daha da sevindirdi. Her sayfaya senin elin değecek çünkü; yalnız elin mi; soluğun da. İstediğin düzeni verebilirsin onlara. Dizgiye verilmiş olmalarına da çok sevindiğimi söyleyeyim. Sağol.

"Planlama için kesin kararın gerekli" diyorsun öbür kitaplar için, söyleyeyim: *Galata* ile *Pera* için Adam yeniden basacağım diyor, böylece, onu senin programdan çıkarıyoruz. *İnferno*'yu 93'e bırakmak istediğini anladım; öyleyse *Göstergede* sürdüreyim şimdilik yazmayı, yayımlamayı. İkinci önerim *Orhan Peker* elbet. Senden haber gelince göndereceğim. Bir de Pound'ın *Kantoları* var biliyorsun, ona soruşturma (20 sayfa) dosyasını da katacağım, çevrildi çünkü.

Ben şimdilik sendeki, dizgideki iki kitabımı bekliyorum. Buna çok da seviniyorum bil bunu.

Sana kitaplara konacak bilgileri de gönderiyorum, ama harmanı sen yap. Eylül'de çıkar mı iki kitabım?

Sevgili Enis, hem benim, hem kendin için bir ürküntün var senin ta baştan beri. Bunun nereden geldiğini kestiremiyorum ben. Sanırım bizim şiirimizin (bizim yazdığımız şiirin) yalnızlığı. Bu beni hiç ilgilendirmedi, dahası yalnızlığımı hep sevdim ben, bilerek büyütmek bile istediğim oldu zaman zaman. Bir gün şiirimin anlaşılacağından eminim.

Ben bundan kuşku duymuyorum. Bekliyorum. Bekleyeceğim. O gün geldiğinde, onlar gelirken gideceğim ben. Peki, ama sana bu ürküntü nerden geliyor?

Sevgili Enis; Dağlarca, Tahsin Yücel, Necatigil, Cemal, Birsel, Çapan, bu senin sevdiğin insanlar bana şimdiye değin 5 ödül verdiler. Bu seni rahatlatmıyor mu? Benim umurumda değil bu, ama seni anlayamıyorum. Nedeni hâlâ yalnızlığımız olmalı, tek bu olmalı diyorum. Ama bu sürecek hem senin hem benim için. Benim gücüm yalnızlığım, bil bunu, Enis. Ama şunu da unutma: Yazılmış, bugün yazılan şiire benim bakışım, düşün, yerimi biliyorum ben ve bilemeyeceğin denli mutluyum orda. (Şunu söyleyeyim: Son Sedat Simavi Ödülü'nü kabul edişime ise bilemezsin nasıl içerliyorum hâlâ. Oldu bir kere.)

Şimdi sana gelmek istiyorum;

Enis, hani *Göstergede* çıkan o şiirin var ya, ve ben sana: Öyle beş şiir yaz dünyaya yeter dedimdi ya, işte oraya geliyorum. O şiirlerin elinden tut, bunun için yoksul, işsiz, aşksız, ölüm bile varsa git onların üstüne. O damara sarıl ("şiir elimizden binde bir tutar" – Char), kanını ona boşalt.

Sana dört şey söylemem gerekiyor (nedeni de kimsenin senin yazdığın şiiri, denemeyi benim kadar anlayacağına inanmıyorum çünkü):

Birini sana yazdımdı: Denemelerin, her yazacağın şey şiirin önüne geçmemeli, ikincisini yukarda yazdım (kanla, ölümle ilgili olan).

Üçüncü, dördüncü söylemek istediğim şeyi ancak yüz yüze gelince söyleyebilirim, yazamam. (Ama daha yüz yüze gelemem seninle, yapabileceğimi sanmıyorum.) Öte yandan, öylesine de önemli ki bu iki şey, çıldıracağım ve söylemem gerek.

Enis, benim Bodrum-İstanbul-Madrid biletleri geldi. Buradan bu Cuma sabahı uçağa biniyorum (bir saat on dakika), İstanbul'da olacağım. Bir hafta İstanbul'dayım demek.. 9 Ağustos'ta da Madrid'e hareket.

Melih'in yazısından derginin çıktığını öğrendim, bana gelmedi (Ayrıca Anday için kitap yapmışsın, o da bana gelmedi).

Arkitek dergisi her yazıma her ay 500.000 vereceğini bildirdi. Ben *Gösteri*'ye 200.000'e yazıyordum, belki oraya geçeceğim. *Poetika* yazımı ne yaptın? 5.000.000'dan aşağı yayımlamam onu. Madra'nın dergisini gördüm dün. *İnferno*'ları orda sürdürebilirim. *Poetika*'yı istersen oraya ver.

Benim evim barkım var ve buna göre zenginim ama, param yok. İki milyon aylığım var, unutma bunu. Bana bir maaş bağlamalı Yapı Kredi, elimde çok kitap var, bir sözleşmeye varım.

Gözlerinden, sevgili Enis

İlhan Berk, 92

24 saat çalışıyorum. Bu mektuba gece 3.30'da başladım şu günlerde yeni eklerle *Kül*'ün III. baskısı çıkıyor. Bir kitap da Madrid'de. *Gövdem*, o cehennem epeyce ilerledi yakında hazır o da.

Yahu konuşmalar kitabın bir harika! Durup durup okuyorum. Benim konuşmalarım da hazır. Bir de başlangıçtan bugüne (İsmet Özel'le biten) bir *Güldeste* hazır.

Daha sayayım mı?

Madrid, 13 Ağustos 92

Prado ile yıkanıp çıktım. Yarından sonra Lizbon'a...

İlhan Berk, 92

Şiirin yaptığı şu işlere bak. 1962'den beri beni dolaştırıyor.

16 Ağustos 92

Rosio'dayım ama daha Pessoa ile karşılaşmadım. Dünyada olduğuma o inandırabilir diye düşünüyorum.

İlhan Berk, 92

5 Eylül 92
Enis Batur
Şakayık Sok. ??? Apt. 3-5. D.13
Teşvikiye / İstanbul

Kokuşmuş şairlerden buraya kendimi atınca, yaşadığımı anladım. On iki yıl önce de burayı görmüştüm (hep şiir sayesinde).

Şimdi Bruge'ün üstüne üstüne yürüyorum. Dönüş yakın.

İlhan Berk, 92

Bodrum, 25 Kasım 92
Tel'in kodu değişti:
6146-1988

Sevgili Enis,

E.Y.V.G.'i dün aldım. Eline sağlık kardeşim. Çocuklar gibi sevindim. Çok güzel bir kitap olmuş. Onu benim yazdığıma inanamıyorum. Okurken böylesine sevindim. Desenler koymadığımıza da üzüldüm. Hiç düşünmedim nedense bunu. Cocteau ne güzel süsler kitaplarını desenleriyle.

Artık çizdiklerim, boyadıklarını ortaya dökülsün istiyorum. Yeterince kapadım onları. Galerileri uzağımda tutmayı sürdüreceğim elbet. Ancak bir kitap yaparlarsa açacağım kapımı (1993 için Nev'in bir sözü var gerçi, ama bana olanaksız görünüyor, o kadar parayı sokağa nasıl atarlar). Sana kimi desenlerimi gönderiyorum. İstediğin yerde kullan diye. Ama asıl da *Uzun Bir Adam*'da ortaya dökülmeliyim diyorum, ne dersin?

Bu yüzden 1993'ün pencereleri hemen açılsın istiyorum, bunu yazarken de yüreğim yerinden oynayacak gibi oluyor. Çok, çok önemsiyorum o kitabı. Ama bunun için gene yinelemeliyim senin onun elinden tutman şart, başka türlü bu çok zor olacak, bil bunu. Ona şöyle *Ayna*'daki gibi bir kılık ver, oyna üstünde istediğin gibi. Dünyada bir bunu istediğimi unutma senden. Biliyor musun önüme on kez getirseler (daktiloya çekilmiş olarak) on kez onu yeniden yazardım. Bu olanağım hiç olmadı.

Bunun için bütün düzyazılarımın yitirdiği şeyleri açık açık görüyorum. Ama ne yapıyorum bende biliyor musun: Basılmış kitapların üstünde hemen oynamaya başlıyorum (düzeltmeler, ekler, çıkmalar).

Sevgili Enis, dünyada ilk kez benim için değil *U.B.A.*'a 93'ün ilk kitabı olması için de elinden geleni yapmanı istiyorum. Başka türlü yaşayamaz, çalışamaz gibi duyuyorum birden kendimi.

Bundan sonra sen de ben de dingin olacağız.

Ne çok kendimden söz ediyorum. Bağışla!

Sözünü, buraya gelme sözünü, ne zaman tutacaksın?

MAŞ'a atla (571 76 75 – 232 40 09) bir buçuk saat sonra buradasın. Yanında istediğini de getirebilirsin. Her şeyi ile (en başta denizle, deniz ayaklarının altında) kat senin.

Gel, resimleri, defterleri gör. Yeni bir insan gibi döneceksin buradan!

Gecikme.

Gözlerinden öperim.

İlhan Berk, 92

Protokolde benim adım nasıl olmaz, söyler misin?

Senin için iki kitaba çalışıyorum artık (değil mi ki 93 Y.K.'nin kuruluş yılı, öyle demedin mi?): (*Orhan Peker, İnferno*) ikisi de ilk baskı olacak.

Bodrum, 5 Aralık 92

Sevgili Enis, belli başlı yayınevlerinin protokolünde ben varım, Yapı Kredi'de nasıl olmuyorum. Dergi bile gelmiyor bana.

Sevgili Enis,

Yazılar ve Tuğralar'ın İtalyancasına çok sevindim elbet. Sen de benim kadar biliyorsun: Onlar her dilde iyi şiirler, daha nice dile çevrilmeli, bir İtalyan, bir Fransız şairinin yanına rahatça konabilirler çünkü. Niçin mi? En çok çağını, dahasını da yansıttıkları için. Hem öz hem biçim yönünden öyleler. Benim bunda hiç kuşkum yok, hiç de olmadı zaten. Şiirinin anlaşılması gecikecektir, bu açık; bu senin bilemeyeceğin kadar işine de yarayacaktır. (Şimdi kaç yıl oluyor, bugünkü bu yere oturmuş, bir hafta boyunca o kitabı okumuş, düşüncelerimi sana yazmıştım. O yazının yayımlanmasını isterim de. Ama sende o mektup duruyorsa.)

Şimdi *Başkalaşımlar*'la çebelleşmeye hazırlanmalıyım diyorum; kimilerini yeniden, kimilerine ilk kanca atmak için (okumadığım, kaçırdıklarım var gibi geldi bana en azdan).

Ama en önce şunu söylemeliyim. Şunu dedim *Başkalaşımlar*'ı elime alınca: Böyle lüks kitaplar Yapı Kredi'de benim de hakkım. Bunu daha önce söyleyemiyordum. Senden bunu istemeye hakkım yokmuş gibi görünmüştü şimdi öyle değil. Peki, bu hakkı nerden mi buluyorum? Önce senin şiirini en iyi anladığımdan (bu öyle kolay iş değil), ona bağlanmamda ve de sana inanmamdan.

Asi ağabeyliğimin tesciline sevindim.

Ama önce şu *Bir Uzun Adam* senin ellerinden Ocak'ta çıksın isterdim.

Buna gerekli emeği vereceğinden eminim. Ve ben o kitaba çok önem veriyorum. Senin bilgin o kitabı düzenlemeye yeter de artar bile.

Hemen çıkmalı o, Enis. Ama her seferinde senin elin üstünde gezerek elbet! Bu şart, sevgili Enis.

Ben yeni öneriler istiyorum, senden
hemen çalışmaya başlamak için.

Sevgili Enis,

Dün sana mektup atmıştım, bugün senin mektubun geldi.

Beni pek çok yönden mutlu ettin. Biliyor musun ben pek çok şeyin (şiirin, sevmenin yani aşkın dışında [ki bir onun önünde eğildim]) ayırtına varamadım; ne mi onlar, işte senin mektubunla birlikte İspanya Üniversitesi'nden (Madrid) gelen çağrı: Bir hafta için dünyanın birçok ülkesinden gelen bir yığın ünlü şair ile birlikte çağrılmam; yol, yatma, yeme içme dâhil, yalnız 40 dakikalık bir konuşma için de 85.000 Pesata (beş milyon küsur) gibi bir parayı bana vermeleri... Anlaşılır şey değil. Bu elbet bir Amerikalı şair için (ki 850 dolar ediyor), bir şey değil biliyorum. Ama ben, beni düşün, çocuklar gibi seviniyorum işte. Sanki uluslararası bir toplantıya yeni gidiyormuş gibi, bu sevince de ne oluyor? Değil mi. Aynı sevinç de senin mektubunda: Kitaplarımı basmayı öneriyorsan; çıldırmamak, inan, akıl alır şey değil: Anlamıyorum, kısaca. 24 şiire, bir okullu

gibi çalışıyorum evet, ama bunu gerçekten hak ettiğime inanamıyorum yine de. Yine bir şeye daha inanamıyorum: Benim oturduğum bu ev var ya, değeri bugün iki milyarmış, ama ben ayda sadece emekli olarak iki milyon alıyorum. Paris'de, Almanya'da sattığım resimlerden aldığım dörtbin dolarım var, hepsi topsu da bu. Bir kıyıda duruyor, onu nedense saklıyorum. (Resimlerimin para edişine de hep şaşmışımdır. Hâlâ da şaşıyorum. Bir resmi çoğun 15 dakika ile bir saat içinde çizip boyuyorum oysa. Bu böyle ama, istediğim zaman şiir yazamadığım gibi resim de yapamıyorum. Bu da bir gerçek. Ve sergi işini ise hep reddediyorum.) İşte böyle burada çalışıp dururken bu iki mektup beni sevince boğdu Enis. Hemen sana geleyim.

Uzun Bir Adam ile *Elyazalarına Vuruyor Güneş*'i güze basarım diyorsun; onu listene yaz öyleyse ve de benim sana bunları en geç ne zaman göndermem gerektiğini de acele bildir. Bu iki kitabın üstünde yine durmak istiyorum.

Orhan Peker olayına ise daha bir sevindim. Bu iki kitaptan sonra uzun bir vakti yine ona ayırmak isterim. Bu kitabı basmak onuru da senin olacak, o bizim ilk dışavurumcumuz çünkü. Orhan'ı yazmak ise benim borcum. (Biliyor musun Orhan'ı altı katı gece yarısı eve çıkarıp yatırdıktan sonra, belki masada düşüp ölmüştür diye sabah sabah gidip yine ben bakıyordum yıllar yılı.)

Sana hemen atla geldim ya, hâlâ diyorum bunu unutma; ayaklarını uzatıp yatabileceğin bir yer (deniz önünde tek başına kalabileceğin) bu. Beni çok çok mutlu ettin.

Düşünüyorum da ben güzel adamım da. Öyle ya sen beni yerden yere vuran bir yazı yaz da, senin şairliğini ikinci dereceye indiriyorlar diye, dayanamayıp kalkıp ben senin şiirini savunuyorum. Ve de *Yazılar ve Tuğralar* anlaşılmayı bekliyor, diye yazıyorum. İyi bir şair, iyi bir denemecisin çünkü. Biri dışında kimseyle de değişmem seni.

Hakkını, hak olduğunu biliyorum çünkü, insan olarak benim ölçüm de bu.

Demek kitaplarımı basıyorsun ha, ben çıldırmayayım da ne yapayım Enis? (Biliyor musun bir sana kitaplarımı basar mısın? diyorum, kimseye diyemem.)

Hemen sana ilk iki kitabı ne zamana kadar göndermem gerektiğini yaz, olur mu?

Şaşkınlığım bitmedi:

Ben, Enis hiçbir şey anlamıyorum, inan: Halman *Bir Yüzün Tarihi*'nin yakında Amerika'da yayımlanacağını yazdı. Bunu da eklemeliyim.

Bir büyük seçme şiirlerim de önümüzdeki ay İspanya'da çıkıyor.

Fransa'da çıkan kitabım için yazılan bir eleştiri de beni sevindirdi.

Kitapların sevinci, mektuplar ve hele senin mektubun ve (hakkımda yazdıkların) o dünya güzeli şeyler, niceleri beni çok çok mutlu etti. Onları duymak bana güç verdi. Bunu bilmeni isterim.

Kitapların, ekler masamda, yarın ilk onlara uzanacağım, sevgili Enis. Bir süredir sayılarla başım dertte de: Yürümüyor, yürümüyor sayılar...

Sahi Pythagorasçılar kendinden olmayanları ölü sayarlarmış, sağlıklarında da adamların mezartaşlarını dikerlermiş. Harika değil mi?

Gözlerinden...

İlhan Berk, 92

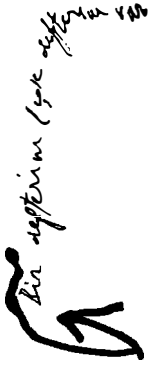
Resimden kazandım (hâlâ da öyle [ama gizlemek istiyorum ressamlığımı, elimden geldiğince de başardım bunu. Ama bütün resim Ansiklopedileri hariç]).

Abidin Dino isteseydi ressam olurdu diye yazdı: İstemedim ama yaptıklarımın resim olduğunu biliyorum; yoksa yırtardım. Çok yırtıyorum bilmiyorsun Enis, sen bu büyük resimleri ve daha

nicelerini hiç bilmiyorsun. (Asıl da satılıp gidenleri (hiçbirinin diyaları yok), resimden çok para kazandığımı da bilmiyorsun [dün bir koleksiyoncu 5 resim birden aldı]. İstanbul'da 6 koleksiyoncu, Paris'te 3 (biri Demirel 3 defter sattımdı ona), Almanya'da 1 koleksiyoncum var.) El kadar resimlerim 100 milyon, orta boy 500 dolar, büyük boy bin dolar. İstanbul'da en çok resmim Edgü'de. Bunlara sevinirsin diye yazıyorum.

Bir defterim (çok defterim var) el kadar resimli (Turan Erol beş milyar biçti) tanesi 100 milyondan.

Resimden kazandığım paraya bayılıyorum. Çok keyifleniyorum, çok. Asıl da sana yazdığım için. Sana yazmak çok, çok güzel.

resimden kazandığımdan da öyle [ama gizlemek istiyorum ressamlığımı, elimden geldiğince de başkardım bunu. Resim Ama bütün Ansiklopedileri hariç. Ahidin Dino istese yedi ressam olurdu diye yazdı: istemedim ama yaptığım resim olduğunun bilinmesini yoksa yanlış anlaşılmasın. Çok yapıştırıyorum bilmiyorsun

this

ben bu türlü resimleri ve daha nicelerini

(kimsenin diyecek yok)

bilmiyorsun [Aslında satılıp gidenleri] resimden çok para kazandığımı da bilmiyorsun [olur bir koleksiyoncuma resim birden alır] İstanbulda (6) koleksiyoncum, Paris de (3) [biri Demirel[3] defter sattığımdan sonra] Almanyada (1) koleksiyoncum var. El kadar resimlerim 100 milyon, orta boy 500 dolar, büyük boy bin dolar İstanbulda en çok resmim Edgü'de. Bunları savunursun diye yazıyorsun. Uzun bir süre

Bodrum, 20 Aralık 93

Sevgili Enis,

Kitabı gönderiyorum. Ad konusunda epey sıkıldım. 'Su adını sevmediğini söyledi bana' koymuştum. Vazgeçtim sonra. *Kanath At*'mı diyeyim diyordum kendi kendime. Ve hayatta ilk kez Edibe'ye hangisi iyi? diye sordum. (Edibe'ye hiçbir zaman şiirle ilgili ne bir şey dedim, ne de o bir şey sordu. 45 yıl bu böyle oldu. Tarih ve yabancı yazarları okumayı sever, özellikle romanları.) *Kanath At*'ı seçti o da. Bunu düşündüm kendi kendime işte.

Bu kitabı da sana teslim edince rahatladım. Üç gündür de bir yandan senin portrene nasıl başlayayım diye düşünüyordum. Şu andan itibaren kendimi bu güzel işimize verebileceğim için de çok seviniyorum.

Hemen önerilerine dönmek istiyorum:

I. Senin portren tamam, anladım. Cihat da öyle (istersen *Orhan Peker* de olabilir). Cihat'ın bir resmini anlatacağız değil mi? Öyleyse, onu hemen öner (bende Garanti Bankası'nın bastığı kitap var, sayfa numarasını söyle yeter). Yoksa Cihat Burak da mı portre?

II. Şekil'i söyle, öner yeter.

III. Benim de bir önerim var adı: *O*.

O'yu yazacağız. Bir sevgili bu. 'O' sevgiliyi anlatacağız. Herkes kendi O'sunu anlatacak. Ne zamandır ben ölen bir sevgilimi anlatmak istiyordum. Hemen girebileceğim buna. Bunca yaşadık, senin de vardır elbet yaşayan ya da ölen. Bunsuz metinimiz (sevgilisiz, aşksız, ölümsüz) eksik kalır. Benim projeyi sürdürmem de zor olur. Aşk, o illet bulaşmalı! Dediğin öbür önerileri de belirt hemen, telefonla olmuyor.

Ben şimdi bu mektupla kitabı PTT'ye götürüyorum. Dönüşümle ilk senin portrene gireceğim.

Hemen APS ile gönder.

Gözlerinden...

İlhan Berk, 93

Sevgili Enis,

Belki işine yarar diye Cansever'in mektuplarının fotokopilerini gönderiyorum. Asıllarını ve de birlikte çekilmiş fotoğrafları da (üç tane) gönderirim gerekirse. Mektupların içeriğinin, Edip'in şairliğini yansıttığını göreceksin (her mektup bir insandır). Mektuplar üstüne bir önsözü ise ben değil, asıl sen yazacaksın, ben karışmam. Böyle bir önsöz gerekir. Bu hem Edip'in şiirine eğilmeyi sağlar. Küçük, güzel bir kitap olur gibi geliyor bana Edip meraklıları için.

Sadece bir öneri bu elbet: Harf için.

YILAN

Yılanı yatakhaneye ben getirmedim.
Beni yılan sanıyorlar.

İlhan Berk, 93

Bodrum, 5 Ocak 94

Sevgili Enis,

İnferno'nun 1994 bölümünü gönderiyorum (bu konu böylece de bitiyor *Gösteri*'deki). Lütfen *İnferno*'nun sonuna eklenmesini buyur. Bu gecikme için bağışla beni. Nedeni de şuydu: *Şeyler Kitabı*'na başlamak istiyordum. (Ne güzel bir kitap adı değil mi?) O kitaba saklıyordum bu metinleri, ama yapamayacağımı anlayınca vazgeçtim. Neden bu işte.

Sevgili Enis,

Daha önce yazmıştım yineleyeyim: Senle başladım kitaba. Senle başlamanın bu denli zor olacağı aklıma gelmezdi. On gündür yazıyorum, sonra da siliyorum. Yani on gündür üç sayfa yazdım: Üç sayfa sildim, anlayacağın. Ama ipuçlarının çıktığını da gördüm, bu yeter bana diyorum. Yürüyecek, yürüteceğim. Bu biter bitmez (başka hiçbir şey yapmıyorum, günler geceler boyu) *Sevgili*'ye geçeceğim. Onu yazılmış görür gibi oluyorum. Üçüncüye gelince:

Bir ricam var Burak'tan vazgeçelim, biliyorsun onu ben daha önce yazdım, aynı konuya dönmek istemiyorum. Bir başka ressamın bir peyzajını seçelim. Bir dikilitaş da olabilir bu. Bir alan, bir yapı, bir sokak betimlemesi de. Okunacak bir metin de. Senin durumunu bilmiyorum. Senin yaşında (işte yaş işini ilk ağzıma alıyorum) insan kurşun hızıyla gider yazıların üstüne, benim gibi esini beklemez (bu lüksü!).

Kırkpare'ler'i çok sevdim. Benim için tapu onlar. Sana ait ne varsa eski yeni onları okuyorum: Sana girişi kolaylaştırsın diye. *Kediler K.B.*'i ikinci kezdir okuyorum. Lirik metinler onlar. Eline sağlık. Onlara bayılıyorum. Şimdiden klasik. *Yazının Ucu*'ndaki *Atlas* yazını yeniden okudum. Daha bir düzene girmiş şuraya vardım. Sen olmasan bana kimse giremezdi diye düşünüyorum: Bütün ipuçlarını hallaç pamuğu gibi atmışsın. Yarın benden sözedeceklere her yanımı açmışsın. İyi mi? Kötü mü benim adıma? Bilmem. Ama *Atlas*'ta kalman iyi, diye de seviniyorum. Nedeni de açık. Sonrasına bakalım nasıl gireceksin. Ben ondan sonra varım çünkü.

Bu mektubu alınca bir telefonun gerekiyor. Gözlerinden...

İlhan Berk, 94

Bodrum, 31 Ocak 94

Sevgili Enis,

Telefonda sıfır demiştim ya sana, yuvarlak olacak. (Senin notunda sıfır diye bir şey yok, yuvarlak var.)

Seni bilmem Enis, müthiş keyifleniyorum *Yuvarlak*'ı, soru imini (?) yazmaktan. Başlangıçta sönük, sünepe, ölümlü bir sözcük gibi gelmişti bana. Ne denli zengin, albenili olduğunu ise çok sonra kavradım. Bu iki kavram (sözcük) için sana teşekkür ederim. İçimi yuğdular benim, yeniden kurdular; harekete ittiler beni.

Başlangıçta bu yarışta (değil mi ki aynı konuyu yazıyoruz ve de ben ne de olsa senin önerdiklerinin altında bu işe girmişim) kendimi çok beceriksiz, yoksul, yitik bulmuştum, ama bunlar (yuvarlak ile soru imi) imdada yetiştiler ya da öyle geliyor bana; hiç olmazsa eski yıkıklığım pek vurmuyor.

Neden mi böyle umutsuzum? Senin bütün bu metinleri benden daha iyi yazacağını sanmamdan, dahası bilmemden elbet.

Ama dedim ya: İyiyim, ya da şimdilik öyle görünüyor bana.

Şunu ekleyeyim: Bu yazışmalar kitaba katılmalı sonunda, kitabın serüveni bakımından. Bilmem ne dersin.

Selam, gözlerinden öperim.

İlhan Berk, 94

17 Ocak 94 soru imini (?) bitirdim. İçimden bir ses: "Harika" dedi.

Bodrum, 9 Şubat 94

Sevgili Enis,

Kanatlı At'ın son konuşmasını da gönderiyorum.

Onun kitabın sonuna konmasını dileyeceğim.

Sevgili Enis,

Nedim Divanı'ndan bir de Sodom'dan vazgeçmeni istemek zorundayım.

Ben dört konuya birden girdim, ama bir haftadır gece gündüz Sodom ile Nedim için aldığım notların bir işe yaramadığını gördüm. Bağışla beni.

Bu ikisinin yerine:

1- Peygamberdevesi

2- Sayılar'ı öneriyorum. Bilesin.

Bana da önerme hakkı tanıyacağını sanıyorum. Ben hemen bu ikisine dalacağım. Sana da 'dal' derim.

Selam, sevgiler

İlhan Berk, 94

Bodrum, 22 Şubat 94

Sevgili Enis,

İşte yalnız sen değil, ben de (ben!) "hizmetkâr ruhumu" çalıştırarak (Kardeşim senin ??? çok önemli bir kitabın; [kim anlar ama!] Braque, l'objet c'est Poétique, der ya, sen kitaptan büyük bir şiir çıkartmışsın. Döne döne okunacak bir kitap o. Fransızcaya, İngilizceye çevrilmeli [sen bir gün bunları göreceksin] derim), sabahın kö-ründe Abidin'in 6 mektubunu çıkarıp (biri uzun mu uzun hem) sana göndermek için hazırlığa geçtim. (Adaçayımı yaptım, içine bir kaşık bal, bir dilim de limon koydum.) Hem sana bu mektubu yazıyorum hem adaçayımı içiyorum işte (evet, sabahın köründe). Değil mi ki Çeviker sana göndermemi istedi. İyi de oldu bu, çünkü *Sayılar* hiç fena olmadı, şimdi de *Peygamberdevesi*'yle boğuşuyorum, zor yürüyor ama, yürüteceğim sanırım. Aklıma gelmişken söyleyeyim: Bana süre ver artık, bu işi kıvıracağımız doğdu bana. Süre ver ki altından kalkmayı kolaylaştırsın. Hemen de bildir.

Peygamberdevesi'nden hemen sonra *O*'ya (sevgili) geçeceğim.

Seni hiç merak etmiyorum, sen şimşek gibi girebilirsin. *Kırkpare* tanık buna.

Sevgili Enis, dün *Kanatlı At*'ın sözleşme metni geldi, imzalayıp postaladım. Demek kitap elde, üstünde çalışılıyor.

İnferno ondan önce baskıya girdiğine göre yakındır gün ışığına çıkar diyorum.

Dileğim her iki kitaba desenlerimden, siyah-beyazlardan resim girmesidir. (Böyle bir şeye ilk kez razı oluyorum.) *Barthes par Barthes*'a bir göz at, öyle bir biçim kazanabilir kitap.

Sevgili Enis, *Gütenberg* geldi, ne güzel bir kitap o da *Külden şiirlere* bayıldım. Benim bir şeyim senin eline geçmesin ancak o zaman onların ışıdığının ayırdına varıyorum.

YKY'ye göndermeleri için not ettiğini söylemiştin henüz hiçbirini almadım. Posta Adam'dan, Metis'den, Can'dan, Broy'dan, İyi Şeyler'den, Korsan'dan vb. kitaplar taşıyor da onların gelmediğini söylüyor. Hele o (10 kitap)tan, hiçbirinden haber yok.

YKY'de 5 kitap sahibi değil miyim ben?

Gözlerinden...

İlhan Berk, 94

Bodrum, 26 Şubat 94

Sevgili Enis,

Peygamberdevesi yürümedi, bittiğinde 'tamam', 'harika!' diye bir ses gelmedi. Yeniden, yeniden yazdım, olmadığını görünce yok ettim (tek becerdiğim iş saklamam çünkü).

Kısaca: *E.B., Yuvarlak, sayı, Burak, ? soru imi* bitti diye bir kıyıya koydum; elbet, ara ara üstlerine gideceğim. Kıvamlarını bulduklarında 'tamam' olacaklar.

Peygamberdevesi beni halsiz düşürdü, hasta etti. Seni düşünmüyorum. *Ansikloped*i'ye katarsın yazdınsa: Senin önün açık. Yazmasını da biliyorsun.

Yazmaya bakmasını bilmiyorum ben. Kangren gibi görüyorum onu. Oynamasını öğrenmeliyim yazmanın bir oyun olduğunu anlamalıyım. Giyim ile değil, çıplak gitmeliyim ama.

Sevgili Enis,

Benim gibi birine düşmemeliydin sen, yazık! Yazıya sevgiliye gider gibi gitmeli, ben senin yaklaşımında bu poétique'i hep görüyorum. Ben bunu beceremiyorum.

İlhan Berk, 94

Bodrum, 27 Şubat 94

Sevgili Enis,

Peygamberdevesi yürümedi, bittiğinde 'tamam, harika!' diye bir ses gelmedi. Yeniden, yeniden yazdım olmadı, sonunda yok ettim (tek becerdiğim iş). Beni enikonu altüst etti, bitirdi, tak ettirdi. *O*'da (sevgili) öyle. *O* baştan beri direniyordu ele gelmemek için.

Kısaca: *E.B. - Yuvarlak - Burak - sayı - ? (soru imi)* ancak bu 5 maddede kaldı.

Artık bu beş madde üstünde çalışacağım. "Bitti" diye bir kıyıya koyduğum bu konuları işleyeceğim, onların üstlerine gideceğim.

Ben işi baştan sakat tuttum: Oynamayı bilmedim, yazma olayını kangrene çevirdim. Yazma olayına bakmasını bilmiyorum ben; her şeyin üstüne rahatça yürüyemiyorum, her şeyi berbat ediyorum.

Senin durumunu bilmiyorum, sen yazmasını bilensin, onun için seni merak etmiyorum. Giyinik değil, çırılçıplak yürümeliydim, öyle kotarmalıydım. Bir konu daha yazabilseydim iyi olacaktı, olmadı. Benim gibi birine düşmemeliydin sen. Sen sevgiyle her konuya gidebilensin, ben tersine ıkına, sıkına gidiyorum, enkaz halinde de dönüyorum.

Şu Sodom Gomore var ya elimde biraz bilgi olsa onu oynayarak yazmak isterdim: Bilgi dediğim kentlerin planları, sokaklar, insanlar, elbet adları. Oyunu da şöyle düşündüm: Sen soracaksın, diyelim Sodom'un, neresinde kiminlesin? diye... Gece, gündüz, kadınlar, adamlar, evler, sokaklar (tarihe dayanarak) her şey üstüne sorular düzenleyeceksin; ben yanıtlayacağım bunları, ama senin soruları bilmeyeceğim, senin sorularının üstüne benimkiler rastgele düşecek! İşte böyle bir oyun beni keyiflendirirdi diyorum. Bu soru-yanıt sonucuyla yetinmek.

Yine de bu 5 konu üstüne yazdığım için mutluyum. İstediği kıvama getireceğim onları artık. Şimdiden bu yeter gibi de görünüyor bana.

Şeyler, nesneler, yüzler, sayılar, fotoğraflar, bu yazıları süsler sanırım: Bir nesneler dünyası düzenlemesi: Görsel.

Bir oyuna dönüşebilecek bir konu bul bana, bu işi öyle bitirelim istersen, ya da bu beş konu yetsin.

Gözlerinden Sevgili Enis

İlhan Berk, 94

Bodrum, 28 Mart 94

Sevgili Enis,

Yıllar sonra birlikte yazmak'ı gerçekleştirdik. Ben beş maddeyle gerçekleştirdim. Bağışla. Bundan da memnunum.

Sevgili Enis,

Bu beş parça koca kışı yedi bitirdi. Başlangıçta (işin ortasında da) umutsuzdum sonunda (şimdi) iyiyim.

(Oh! Düşün keyfimi, bir şeyi bitirmiş olmanın keyfini.)

Çok zor yazdım bunları, gerçekten. Bitirdi, iler tutar yerimi bırakmadı benim. (Müsveddeleri de sana gönderiyorum. Kitap haline gelirken onlardan yararlan diye, bir de benim ne denli beceriksiz, yeteneksiz biri olduğumu görmen için.)

Artık okunacak yığınla şeyime dönebilirim. Asıl da kış boyunca bekleyen dörtlüklerimi sürdürmek için, yavaş yavaş dürtebilirim onları yeniden (89'dan beri yazıyorum onları).

Kitap için, onu kotaracak kişi için bir iki sözüm olacak:

Sayfa önemli benim için, metinler aslındaki sayfanın dışına çıkmamalı, taşmamalı, doldurulmamalı, eklenmemeli, neyse, ne boyda ise (aslında), öyle kalmalı demek isterim.

Elbet her şey kitabın boyuna bağlı yine de. Yazarken sayfayla yazdım, onu gördüm, o da beni gördü. Bunu dilerim.

Sevgili Enis, daha önce de yazdım sana, yazık ki beş parçayı yediye çıkaramadım. Ama sen yine de kitaba istersen yedi parça ile girersin. Bu senin hakkın elbet.

Bir savaştan çıkmış gibiyim ben. Senin ve benim metinler bir kitabı çoktan doldururlar. Maddeler için resimler, fotoğraflar, elyazıları, bu işe giriş, iş hazırlıkları, mektuplar hepsi istersen girer.

Ben bu savaşı, zor bitirdim. Öte yandan, benim için zor olan şeyin senin için ne denli kolay olduğunu da görmüyor, kestiremiyor da değilim. Senin adına da buna seviniyorum elbet. Hiç kuşkusuz senin metinlerinin benimkilerden (ta baştan beri bunu düşünüyorum) daha iyi olacağını kestirmek de zor değil gibi geliyor bana. Sen iyi yazıyorsun çünkü.

Beni bu işe sürdüğün için teşekkür de etmeliyim sana.

Şeylerle bu denli aşk işine girişmemiş, sevişmemiştim şimdiye değin. Bunu sağladın bana. Bunun için teşekkür ederim. Sevgiler.

İlhan Berk, 94

Kitapları göndermeleri için not ettim demiştin. Hâlâ hiçbir şey gelmedi.

Bodrum, 17 Haziran 95

Sevgili Enis,

Sana ulaşma olanağı yok; bu da benim kıvancımı söndürmekten başka bir işe yaramıyor: Fax'ınız çalışmıyor. Geldiğin gittiğin yer belli değil.

1. *Fol*, bir harika! Orda yazmak isterim. Seninle yürüttüğümüz metinlerden [*soru imi (?)*] ya da *Yuvarlak* değişikliğe uğramadı (öbürleri değişti). Bunlardan birisini karşılıklı yayımlayalım derim. Sen buna razı değilsen, benimkini bir başına yayımla. Ya da: Elimde *Kitap-yapıt* ve *Ev* diye birer metin var, onu göndereyim.

2. Dün Orhan Koçak ile Amerikalı bir Üniversiteli Edebiyat Prof. vardı burada (bana tanıtılması için gelmişler. Orhan elindeki deneme kitabını yayımlayacak yer arıyor. YKY'yi önerdim, sanırım sana söyleyemiyor. Haberin olsun.

3. *Pera* ve *Galata* için izin bekliyorum, İnci vermekte direniyor. Bir hafta sonra görüşeceğiz yeniden.

Selam, sevgiler

İlhan Berk, 95

Bodrum, 19 Haziran 95

Sevgili Enis,

Yazık ki *Galata* ile *Pera*'yı İnci'den kurtaramadım.

Sözleşme önüme açıldı: Bugün ayrılsam ancak beş yıl bekleyecek kitaplar bir başka yayınevince basılmak için.

Ne yapacağım bilmiyorum. Hukuktan ise anlamam.

Bilmem ne yapmalı?

Sevgili Enis,

Sonunda elimde uzun bir süredir beklettiğim çeviri şiirlerimi sana gönderiyorum. Cemal Süreya'nın kitabının güzel baskısı beni baştan çıkardı.

Sana gelince, senin için hiç olmazsa yeni bir kitap olduğu için seviniyorum.

Aslı Eros sözünü Char'ın bir şiirinden aldım. Ama sen istersen değiştirebilirsin de başlığı.

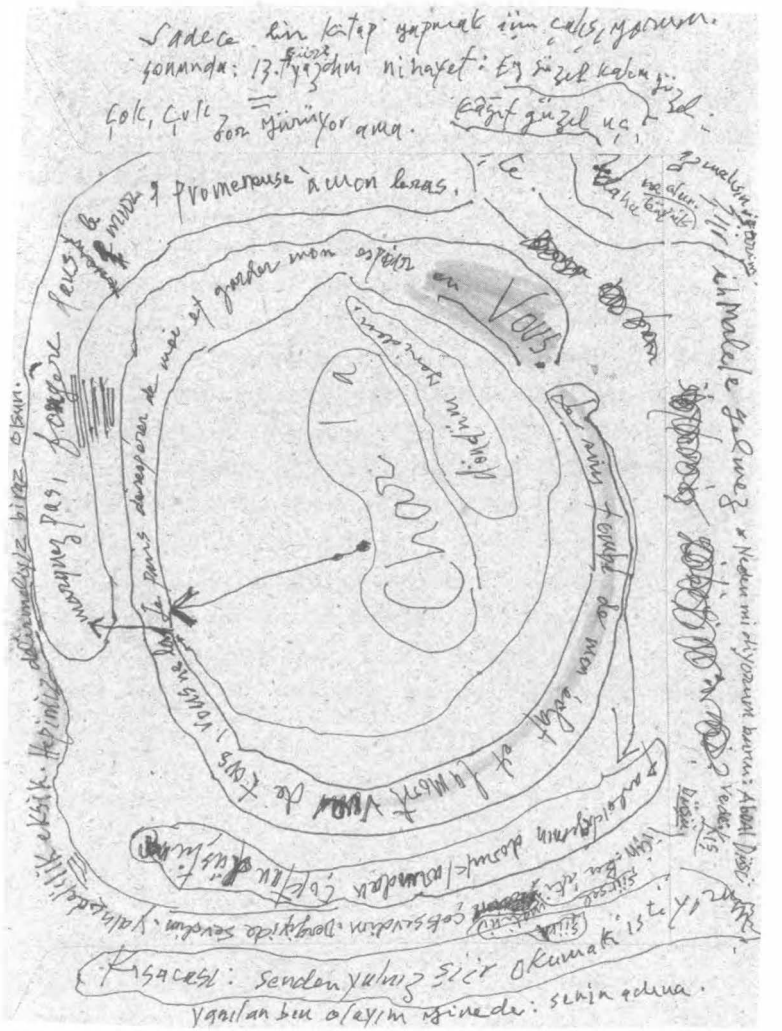
Kitap Fuarına yetiştirmen beni sevindirecek. (Bu kez iki kitap sözün yerine: Tek kitap.)

Ne zaman şöyle buluşabileceğimizi merak ediyorum.

Gözlerinden... Sevgili Enis.

İlhan Berk, 95

Sadece bir kitap yapmak için çalışıyorum.
Çok, çok iyi bir şey olmuyor ama.
Kısacası: Senden yalnız şiir okumak istiyorum.

Bodrum, 14 Eylül 95

Sevgili Enis,

Valéry, ısmarlamalı yazmaktan hiç sıkılmazdı. Su üstüne bir yazı mı istiyorlar (ki istenmişti, yazmıştı), oturur yazardı. Bana göre değil bu. Çok zor yazıyorum ısmarlamalı yazıyı. Beni cendereye soktun; kurtulunca da dünyalar benim oldu.

Sadede geleyim: Ne olacak önerdiğin maddeler? Daha önce söylemiştim yineleyeyim. Yazamadığım maddelere yeniden talibim. *Yuvarlak*, *Soru İmi*, *E.B.*, *Cihat Burak* dışında kalanlara (bunlar üzerinde yeniden çalıştım, bekliyorlar seni). Ben elimde olmayarak, *Kitap*, *Ev*, *Sayılar*'a yumuldum ve bitirdim. Bu çalışmadan anlatamayacağım denli memnunum: Sayende. *Sayılar*, uzun olan, kararlaştırdığımız gibi ayrı yayımlayacağım onu.

Önce bu konuda yanıtını bekliyorum. Sonra da şimdiye değin yazdıklarımızı karşılıklı *Gösteri*'de yayımlayalım diyorum, ne dersin? Bunun da yanıtını bekliyorum. Ben *Kitap* maddesini yayımlıyorum. Ama asıl ikimizin yazdıkları ilginç olur önce dergide, sonra kitapta.

Bu iki soruya yanıtlarını bekliyorum. Sonra da bunları ne zaman kitaba dönüştüreceğimizi?

Aslı Eros zamanı yaklaşıyor: Kasım Fuarı. Anımsatayım dedim.

Selam, sevgiler Enis.

İlhan Berk, 95

Anday'ın yazısına giren şiir (elbet ötekilerini bilmiyorum) senin dediğin ve ayırdığın gibi laboratuvar şiiri (bana göre de). Senin ve benim yanılmamız iyi olur elbet. Ama ölçü biziz. Seni onurlandırmasına çok sevindim elbet. Hakkın bu.

Bodrum, 24 Aralık 97

Sevgili Enis,

Düzyazılarımın (hayır şiirler, evet şiirler bunun için şöyle bir bakman gerekecek, hem değil mi ki sen düzyazı projelerine de (birlikte yaptığımız) 'şiir gibi' demiştin; sonra da her zaman düzyazılarımı öve öve bitiremiyordun ve de Memet Fuat 'dokunduğu şiir' diyordur, öyleyse şiirler) sonuncusunu gönderiyorum. 25 defterden ele avuca gelen bunlar işte. Bunlara ben de şiir diyorum, kısaca.

Bir de şu var: Bundan böyle şiirlerimi de YKY'de yayımlamayı düşünüyorum hem, yalnız Adam'dan çıkmış olanlar şimdilik kalacak, bundan böyle yazacaklarım YKY olacak. Kafamda bu var, bunu düşünüyorum. Memet Fuat'a açacağım bu düşüncemi. Böylece dediğin olacak sonunda yeni kitaplar senin elinden çıkacak. Şimdilik bunu kimse bilmemeli.

Sevgili Enis, bir şey daha var: Ben 5 Ocak'ta 80 yaşıma basıyorum. Bunu da kimse bilmesin isterdim, senden başka. Gittikçe içime yumulmak istiyorum çünkü.

Kafamda sana söyleyeceklerim birikti, ama yazılacak değil, söylenecek şeyler. Bu zamanı yaratmak isterdim.

Sevgiler,

İlhan Berk, 97

Bodrum, 12 Mart 98

Sevgili Enis,

The day was green.
Diyor Stevens.

Şiirde hep 'birisinin' varlığının korumasını istedim, o görülsün dedim. Levinas'ın insani anlamında dediği değil (insani olanda büyük bir anlam buluyorum artık), 'öteki' değil anlayacağın bu 'birisi'. 'Birisi' hep de ölesiye sevdiğimizdir, ona seslenmek istedim hep, öyle birisi oldukça ben de vardım. Sende bunu söylemiyor musun? "Sevdiğin kadın ya M'dir (ele avuca sığmayan), ya B. (son... yitirilmiş) ya da L. (ona ulaşılmamıştır)." Ki bunu yaşadım ben. Defterlerimin bir kıyısında buldum söylemek istediğimi (senden alıntı yapmışım deftere).

Yanında uyandım elinin. The day was green.

Şükür bu el var (birinin)! Şiiri söktürürse dünyalar elbet benim olacak.

Bu Perşembe sabahından bu yüzden sevinçliyim.

Sevgili Enis bütün *Divan*'ların mutlu ediyor beni, yanımda hep oturup yazdığım yerin. İki *D.A.T.*'da öyle. Şiir yüklü, yüklüsü fazla şiir, Breton'un düzyazılarından aldığım tadı alıyorum.

Yahu, ben senin her yazdığını okurken, ne düşündüğümü yazarken, sen benim yazdıklarıma ne zaman iyi, kötü diyeceksin?

Soru: *Kitap-lık*'taki ölümle ilgili: *Ölüyü Yukarıda Bıraktık* şiirini nasıl buldun? Doğruysa çoğaltıp onu sokaklara atmışlar! Öyle daha yedi şiirim var.

Bir derviş (dervişler çalışırlar mı?), bir keşiş gibi yaşıyorum burada. Ama her zamanki gibi kimseyle bunu paylaşamıyorum. O zaman, şimdiye değin söylediğim gibi kendim için yazıyorum diyorum, rahatlıyorum. Resimlerle Fransızca/İngilizce şiir çevirilerini de sana gönderiyorum. Bunlar en iyi sende saklanır çünkü. Bende kalmasının bir anlamı olmadığına vardım. Ya senin İtalyancan? Bir-iki kişi ile olmaz bu. Selçuk Demirel benim kitabımın La Hune'de, vitrinde ancak üç gün kaldığını söylemişti. Dağlarca, Necatigil'e kitaplarının yabancı dillere çevrilmesi için beş yılını harcadığını söylemiştir. Necatigil'in Almanca kitabı tıs çıkarmadı. Oktay Rifat'ınki ne oldu? Düşün, benim üç, Sait Faik'in bir kitabı çıktı İspanyolcada. Ne oldu. Buradaki bir kitapçıda Samih'in *İmge ve Sanrı*'sı (Valéry) elime geçti. Harikaydı. Ben Valéry'nin defterlerinin kitabına elimi sürdüğümü anımsadım. O seriyi sürdüremedin, yazık. (Yeni bir olanak var mı? Benim şimdiden hazır bir küçük kitabım var: Aforizmalar. Ama tıpkı öyle basılmalı. Bu olanaksız bunu da biliyorum).

Sevgiler, Enis.

İlhan Berk, 98

Bodrum, 25 Mayıs 98

Sevgili Enis,

Bilim/Teknik'te seni görünce sevindim. Ben o yeri kıyıadamlığımı pekiştirmek için seçmiştim: Onurlandırdın beni.

Bir şey için daha teşekkür etmeliyim: Proje yöntemi. Ben daha önce böyle bir şey bilmezdim. Gerçekleştiremediğimiz yedi maddelik projeyi senin sayende sürdürüyorum; önümüzdeki yıl bir kitaba bile dönüşebilecek.

Bursa'yı 25 yıl sonra yeniden gördüm. Üniversite bir yerkaraparçası. Durak'la tanıştım (cübbeyi giyip hemen çıkardım). Kulaklarını çınlattık. Çalışmaları beni ilgilendirdi: Kitaplaşmış. YKY'ye göndermesini söylediğimde "Ben bunu yapamam" demesi beni duygulandırdı. Bu tavrını sevdim.

2-4 Haziran tarihleri arasında İstanbul'dayım (Teknik Üniversitenin kuruluş yılıyla ilgili olarak) bir konferans için. Richmond'da (252 54 60) kalıyorum. Vaktin olursa sevinirim.

Selam, sevgiler.

İlhan Berk, 98

Bodrum, 8 Haziran 98

Sevgili Enis,

Hem açılış konuşman hem de *Cumhuriyet*'deki yazınla Usmanbaş'ı onurlandırdın: Benim sevincim oldu bu (Kültür adamlığın). Usmanbaş'ın bestesi beni düşündürdü: *Şenlikname* şimdiden, şimdinin müziği (bunu hiç abartmıyorum). Ece için, Necatigil için gelecek gerek. Topluluk *Şenlikname*'ye ısınıverdi, gördüm, benim adıma pek sevinecek bir şey değil bu elbet. Şiiri (onca sevdiğim şiiri) sevmedim.

Bir şeyi söyleyeyim. Şiirin, denemelerin yerini buldu artık. Bu uzun sürmedi ve gördün sen: Bu büyük bir şey elbet. *Divan*'lar solumda (yanımda) hep, beni etkiliyor çünkü. Ortaçağlı ermişleri, bilginleri, daha çok da din adamlarını düşünüyorum, onları yazmak isterdim. Breton haklı: Ortaçağ şiir yatağı.

Metafiziğe geç eğildim, yazık! Ama her şair sonunda buraya geliyor.

Her şey için teşekkür ederim.

Bugün yarın *Şifalı Otlar Kitabı*'na eğileceğim, belki yeniden yazacağım: Kim bilir? Düzyazı her zaman buna açık.

Selamlar, sevgiler.

İlhan Berk, 98

Bodrum, 16 Haziran 98

Futbol Topu (insanlar, sokak ve şey'ler beni hep ilgilendirmiştir, proje düşüncesi gibi bu seri de sayende elimden tuttu benim) yazını ne denli yitecek yerler atılınmış olsa da buldum ben. Denemede 'günün ucundan tutmak' işi yerinde bir tavırdır demek isterim. Kimi zaman şiir için de böyle bu. (Char ne denli aktüaliteye karşı çıkarsa çıksın.)

Çok güzel bir yazın bu da. Dil (bu kangren) gittikçe ağır basıyor sende. Hele küçük boy metinlerde şiire yaklaşıyor. *Y. Ucu,* şiir benim için.

Metin, büyük bir şey. Şiirin yanında yeri. Her şeyi kuşanıyor, sarıyor, tamamlıyor.

Uzun bir süreden sonra kitaplarımın en iyisinin *Dün dağlarda dolaştım evde yoktum* olduğuna inanıyorum. Bunu sana yazdım.

Yayımlanışından bugüne değin sen bu kitap için hiçbir şey demedin bana; Ahmet Oktay da dâhil.

İlhan Berk, 98

17 Haziran 98

Sevgili Enis,

IV. baskıyı yeniden okurken pek az değişiklik yaptım.

Ama yeni bir düzene soktum.

Metinler bir yerde bitiyor.

Bitti yazısından sonra, okuma parçaları başlıyor. Bu biçimiyle gönderdim.

80 yaşında bu kitabın IV. baskısını görmek beni sevindiriyor elbet (80 yaşı ben hiç düşünmemiştim, oraya gelmek de bende hiçbir değişiklik yapmadı diyebilirim, 80 yaşı sen usuna getirmiyorsundur, ama getir, pek değişiklik olmuyor).

Senin nasıl yazdığını biliyorum, kitaplarına bir de öyle bakacaksın; bir düşün!

Ben burada üç ayrı yerde çalışıyorum, üç ayrı yerde de eksiksiz kitaplarımı bulunduruyorum: Hep yanıbaşımdalar. Ama sana yetişmek zor.

Yahu, ben senin her yazdığını okurken, ne düşündüğümü yazarken, sen benim yazdıklarıma ne zaman *iyi, kötü* diyeceksin?

Soru: *Kitap-lık*'taki ölümle ilgili: *Ölüyü Yukarda Bıraktık* şiirini nasıl buldun? Doğruysa çoğaltıp onu sokaklara atmışlar! Öyle daha yedi şiirim var.

Bir derviş (dervişler çalışırlar mı?), bir keşiş gibi yaşıyorum burada. Ama her zamanki gibi kimseyle bunu paylaşamıyorum. O zaman şimdiye değin söylediğim gibi. Kendim için yazıyorum diyorum, rahatlıyorum. Resimlerle Fransızca/İngilizce şiir çevirilerini de sana gönderiyorum. Bunlar en iyi sende saklanır çünkü. Bende kalmasının bir anlamı olmadığına vardım. Ya senin İtalyancan? Bir-iki kişi ile olmaz bu. Selçuk Demirel benim kitabımın La Hune'de, vitrinde ancak üç gün kaldığını söylemişti. Dağlarca, Necatigil'e kitaplarının yabancı dillere çevrilmesi için beş yılın harcandığını söylemiş. Necatigil'in Almanca kitabı tıs çıkarmadı. Oktay Rifat'ınki ne oldu? Düşün, benim üç, Sait Faik'in 1 kitabı çıktı İspanyolcada. Ne oldu.

Buradaki bir kitapçıda Samih'in *İmge ve Sanrı*'sı (Valèry) elime geçti. Harikaydı. Ben Valèry'nin defterlerinin kimilerine elimi sürdüğümü anımsadım. O seriyi sürdüremedin, yazık. (Yeni bir olanak var mı? Benim şimdiden hazır bir küçük kitabım var: Aforizmalar. Ama tıpkı öyle basılmalı. Bu olanaksız bunu da biliyorum.

Bu mektubu niçin yazdığıma gelince. Biliyorsun sergi açmayı hiç istemedim hep.

Bir gün M. Ergüven bana: "Sizin için bir kitap yapmak istiyorum" dediğinde hemen de sergi sözünden korktum. Bunu da söyledim. Önce kitap çıkacak dedi, bir yıl sonra da sergi deyince rahatlamıştım, kitap çıksın, sergiyi uzatırım diye kuruyordum. 98'de kitap çıkacaktı. İstanbul'dan ayrılacağım gün Turan Erol telefon etti sergiyi hazırlıyor da beni çağırdı gittim. Veysel beyle tanıştım, Ergüven olayında hiç bilgisi olmadığını anlattı. Bunları Ergüven belki de Güven'le konuşmuştu, bana öyle naklediyordu. Neyse.

Sadede geleyim. Sana bütün bunları anlattığımda sen 'sergi'yi önerdin. Böylece de sergisiz kitaba kavuşamayacağımı anladım. Bu kez İstanbul'da Ergüven'e rastlayınca seninle konuştuğunu, 99 için hangi ayda sergi istiyorsam onu söylemem gerektiğini anlattı. 98'de çok isterdim, olanaksızsa 99 diyorum, ay da Kasım demek isterim. Bunun saptanması gerekiyor, kısaca, bunun için yazıyorum. Kitap, amacım benim, bunu görmek istiyorum.

Bu tatsız tuzsuz şeyleri sana yazmak zorunda kaldım, ama başka yolu da yok, bağışla.

Kitaba önsözü asıl sen yazmalısın. Bu yetmeli bana sorarsan. Ergüven'den kurtulmalı, derim ben. Resimleri de sen seçmelisin, bu da çok önemli benim için. Bunu olsun yapmalısın.

Sevgili Enis 80 yaşımın bilinmesi, konuşulmasını hiç istemediğimi sana yazdım, ama durdurulmuyor.

Şimdi de M. Durak telefon etti birkaç yıl önce Anday'a verilen Fahri Doktorluk'u Rektörlük bana vermek istiyormuş, pek istemeyerek kabul ettim.

Issız bu işten sıyrılamayacağım galiba!

The day was goen.

And I am ??? a shadow hunchede.

Sevgiler.

İlhan Berk, 98

Bodrum, 20 Haziran 98

Rodin'in şiir de resim gibi 'yapılır' diye öne sürmesini ben şu birkaç yıl içinde kavradım. Şimdiye değin şiir yazmak sorun olmamıştı. Yazıyordum, yazamayacağım aklıma gelmemişti. Bir-iki yıl yazamama sıkıntısı çektim. Sonra şiir'in de resim gibi yapılacağını öğrendim. Böylesine bir iyiliği de var, bilinçle işe sarılıyorsun: Kendini bırakmıyorsun (gerçi ben şiir başını alıp gidiyorsa, keserim azda bırakırım, bırakırdım), boyuna gözünün önünde olduğu için (dinginlikle) üstünde çalışıyorsun.

Bir yıldır yine yazamıyorum, ama hiç umursamıyorum (geçen yıl üç şiir yazmıştım, ikisi *Kitap-lık*'ta çıktı, birini de borçlu olduğum (Ne borcu diyor Durak? Yalnız yüz milyon yol parası harcadım.) *Biçem*'e göndereceğim. Hiç şiirim yok artık. Ama üç yıllık deneyimi düşünüp gocunmuyorum: Yapılıyor gerçekten şiir.

Bu duraklık *Dün Dağlarda*... ile geldi. Bir dönem yaşıyorum on yıla yaklaştı: Düşünce şiiri mi demeli (?) metafizik ilgilendiriyor ya beni, asıl duraklık bu olmalı. Senin buna vaktin yok sanırım: Aralık bilmiyorsundur belki de.

Biraz önce de *Dişmacunu*'nu okudum: Çok güzel.

Sendeki o yazış dinginliği hiç olmadı bende; düzyazı bir paragraf bile kuramam ben saatler geçse de: Düzyazıyı bilmiyorum. Sen ikisinden birine kolaylıkla geçiyorsun. İmrendiriyorsun.

Sevgiler Enis...

Bunlar günlük şeyler, bitirirken birden *M. Irgat* yazın aklıma geldi. Bir başyazıydı o! Bir anıt. Hiçbirimiz yazmadık onu, yazamadık.

İlhan Berk, 98

Bodrum, 20 Haziran 98

Sevgili Enis,

Sana yazmayı unuttum, Teknik Üniversite'nin bir sempozyumuna katılmıştım ya Samih'i asıl orda tanıdım. Konu *Pera* ile *Galata* çevresinde döndü, (Samih oraya oturttu demek daha da doğru). Her iki kitaptan parçalar okudu Samih (benim de çok sevdiğim bölümlerdi onlar), okurken anladım o parçaları nasıl sevdiğini, nereye koyacağını bilemediği bu parçalar, onun ağzında bende büyüdü büyüdü; ben ayağa kalktım Samih'i öptüm. Neden anlatıyorum bunu? Şundan *Galata* ve *Pera* (ki bir saat boyunca okudu Samih) büyüdü gözümde. Asıl da bu iki kitabı anlayan birine rastlamak gönendirdi beni. Gerçi sen bu iki kitaba 'iki anıt' dedin ya, bu çok başka başka bir şeydi Samih okurken. Ne denli mutlu olduğumu unutamam. Samih müthiş bir beğeni adamı, bir yazar, bir çevirmen (sen bunu biliyorum diyeceksin ama ben onda yazdıklarımın önemine (iyi şeyler olduğunu diyeyim) vardım.)

Galata ile *Pera*'yı seven bir de Akşit -rahmetli- vardı (bir yazı yazmıştı *Galata* için). Bir üçüncü de Faruk Ulay (benden yalnız bu iki kitabı seçmişti). Ama Samih gibi anlayana rastlamadım, diyeceğim. Nedense bunu yazmak istedim sana.

Bir şey daha: *Galata*'yı 3. baskıda bir daha ele alacağım. *Pera* II. baskıda yeniden elden geçti, yerini buldu. Onda daha rahatım şimdilik.

Bu iki kitap biliyorsun iki yer üstüne makaleler değil, iki yazınsal metin, asıl da: Birer yapıt (kurgusu, dili, anlatısı, coğrafyasıyla).

Yarın daha bir anlaşılacak.

Ama, asıl bugün anlaşılmak hoşuma gidiyor.

İlhan Berk, 98

30 Haziran 98

Sevgili Enis,

Bu kitabımı üç gün önce gönderirken gerekçem şuydu: Ben 80 yaşımı gönderdiğim bu üçüncü kitapla kutlamak istiyorum; sen 80 yaşını kim bilir kaç kitapla kutlarsın diye yazmıştın. Üç kitabı çok gördüm birden ve mektubu yırttım, kitabı da göndermekten vazgeçtim. Bugün *Milliyet Sanat*'taki konuşmanı okuyunca düşüncemi değiştirdim: Değil mi ki sen bir ayda iki ayda bir kitap yayımlayabiliyorsun (YKY), ben bu yaşımda niye yayımlamayayım deyip kitabımı göndermeye karar verdim. Bugünkü gerekçem de: Senin hakkın olduğu yerde benim de neden hakkım olmasın dedim (içimden). Hele 80'nimde!

Kısaca, haklı buldum kendimi.

F. Wright yazın çok güzeldi. Benim de içimde hep bir mimarlık yattı durdu.

Selam, sevgi.

İlhan Berk, 98

Bodrum, 6 Temmuz 98

Enis,

"*Yazma cehennemi* diye bir şey vardır ya, bu söz İlhan Berk'ten bile gelse hafife alınmamalıdır!"

Ne demek istiyorsun, anlamadım, böyle demekle?

İlhan Berk, 98

Bodrum, 2 Eylül 98

Sevgili Enis,

"Kitaplarını topla gel" dedin (sanırım 3. kez). Topladım işte bugün bu mektupla birlikte Yurtiçi Kargo ile gönderiyorum. (Belki de bu son söyleyişindi.)

İlk ağızda şiirleri gönderiyorum; Düzyazıları (ki biri ikisi dışında YKY'de çıkmayan yok; onlar üzerinde de çalışıyorum) daha sonra göndereceğim. Ayrıca antolojiler ve çeviriler üzerinde de çalışıp öyle göndereceğim.

Belki sorarsın diye söyleyeyim:

Şiirler, sanırım üç ciltte toplanabilir. Bu durumda dörder ay arayla bir yılda yayımlanabilir diye düşünüyorum. Tek isteğim de bu.

Böylece tarihi bir karar vermiş oldum:

Kendimi olduğu gibi senin ellerine bırakıyorum, sevgiler sevgili Enis.

İlhan Berk, 98

Sevgili Enis,

Benim üç çevirim oldu: Biri *Kanatlı At* idi ki, YKY'de çıktı; geriye kalan ikisini de gönderiyorum işte.

Düzyazılarım zaten YKY'da çıkıyor, onlara yalnızca *Şairin Toprağı*'nı ekleyeceğim. Üzerinde çalıştığım için daha sonra göndereceğim. Böylece benim bütün kitaplarım eline geçmiş oluyor. Bir keyifleri varsa tıkabasa sürdür bu keyfi derim.

Bir haber: *Bilim-Teknik* yazılarımın tekdüzeliğe düşmesinden korkarak her ay bir yazı göndermekten kendimi kurtardım. Canım istediğinde yazacağımı bildirdim.

Böylece seni daha sık yazmaya zorluyorum. Bursalı'ya önerdim de bunu. Sen hem daha iyi yazıyorsun, hem istediğin her şeye yetişiyorsun.

Bir şeye daha karar verdim. Ismarlama yazı yazmayacağım. (Zavallı Valéry ısmarlama beklerdi). Oysa *Fol* (bu sayının konusu ne?) dört yüz dolar veriyordu. *Amélie*'ye iki sayfa yazıyı 100 milyona yazdım. Yazıdan kazandığım parayı çok seviyorum.

Paşa paşa son kitabıma çalışacağım. Yılda üç beş şiir ancak yazabiliyorum zaten. Şiirler artık beni çok ama çok yoruyor. İyi şiir kim bilir belki de böyle yazılıyor. Bir de kısa kısa aforizmalarım var: Çok yavaş ilerleyen. *Fragmantaire*'i sever ya Nietzsche, ben de öyle. Bu iki kitap (olursa elbet) yeter bana.

Sevgiler,

İlhan Berk, 98

Bodrum, 23 Ekim 98

Sevgili Enis,

Böylece biri dışında (*Şairin Toprağı*, yani) bütün kitaplarımı (değil mi ki "bütün kitaplarını topla gel" dedin) göndermiş oluyorum.

Şimdi sıra sende: Bütün bunlar nasıl bir sıra, bir zaman izleyecek bildireceksin ki bende kendimi ona alıştırayım.

Şunları önermek de isterim:

1) Bütün şiirlerim iki cilde sığmalı, sığarsa elbet.

2) *Pera/Galata* bu iki cildin dışında yayımlanmalı. Hem düzyazı oldukları için, hem de iki ciltte sığma sağlanır böylece.

3) II. cilt'e son çıkan kitaplarım eklenmemeli isterdim. Nedeni de onların ömrü dolmadı çünkü. Örnekse *Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum* ile *Şeyler Kitabı*, *Ev* ve de *Avluya Düşen Gölge*, ikinci baskıya giderken Adam'ca durduruldu.

Bunlar önce tek tek basılmalı (buna dumanı üstünde *çok yaşasın sayılar* da eklenmeli elbet) diyorum.

Buna ne diyorsun?

Sonra da III. cilt'e girer.

Böylece kitaplar iki cilte kolayca sığar hem.

Ben böyle düşünüyorum. Kendini benim yerime koy düşün. Sen olsan ne yapardın? Bana da onu yap.

Bu benim bileceğim iş diyorsan, karşı da durmam elbet. Benimkisi bir öneri.

Sevgiler Enis.

İlhan Berk, 98

Cevap hakkım var mı? Kitaplarımı kuyuya attığımı bilmemek için?

Bodrum, 9 Ocak 99

Sevgili Enis,

Duyduğuma göre 99 için yayımlanacak kitaplarımın programlanmasına çalışılıyormuş; hem bu konuda, hem de sözleşmeyi imzalamam için beni biriki günlüğüne çağırmanı isterdim. Benim için önemli bu. Sanırım yayınevi için de öyle.

Yanıtını bekleyeceğim.

Sevgiler,

İlhan Berk, 99

Adam'dan şimdiye değin bana hiçbir olumsuz haber gelmedi. Belki de davadan vazgeçildi.

Bodrum, 24 Şubat 99

Sevgili Enis,

Bu yıl kitap fuarına değin yayımlanması için dikte ettirdiğin (Ayşe Hanım) kitapların sırasını gösteren listeyi gönderiyorum. (Ki iki ciltte toplanacak biliyorsun.)

III. ciltte ise *Galata-Pera* yer alacak gene biliyorsun.

Önümüzdeki yıl yani 2001 için ise: *Ev* ve *Çok Yaşasın Sayılar* ile neredeyse bitirmiş gibi olduğum *Bir Şey Olanlarla Bir Şey Olmayanlar* eklenerek *Şeyler Kitabı*'nı kuracaklar.

Böylece de hepsi toplanmış olacak kitaplarımın.

Listeye ayrıca: İleride yayımlanmak üzere düzyazı, çeviri, antoloji kitaplarımın adlarını da ekledim.

"Seninle kontrat yapacağım" dediğin için bunlar da gerekecek elbet.

Bu dediğin kontratı da geciktirmemeni dilerim. Ne olur ne olmaz. Kafan kızıp çekip gittiğinde ben ortada kalmayayım.

Bu cumartesi TRT 2'de *Kült Kitab*'ı anlatacağım.

Sütte Ne Çok Kan'a şöyle bir baktım; ilgilendirdi beni. Yarın onu okumaya başlayacağım.

İstersen düşüncelerimi yazmak isterim: Elbet istersen (açık seçik olarak). Ben şimdiye değin bunu yaptım hep.

Sevgiler,

İlhan Berk, 99

Sevgili Enis,

Reyna işimi çözdü (*Şifalı Otlar*'ı şiir kabul ediyor M. Fuat), onu almak için gelmiştim. Aldım.

Ben 15 gün buradayım. Vaktin olursa sevinirim.

Tel: 293 20 36

İlhan Berk, 99

Bodrum, 23 Nisan 99

Sevgili Enis,

Sütte Ne Çok Kan Var'ı ikinci kezdir okuyorum. Bir ay sonra ikinci kezdir okudum. Böylesi daha da iyi oldu: Daha bir düşündüm yaptığını.

Kitap kendi içinde birçok kitap. Önce bu önemli geldi bana. Birbirine gene de çengeller atıyorlar ama değişmeden değişerek. Bunlar gene daha önceki kitaplarında da hem var hem yok diyebiliyorum. Ama tümüyle yeni şiirler. Bir süredir kendini öne çıkarmaya, kendinden söz etmeyi sürdürmen var ya, bu beni çok ilgilendiriyor, bu yoldan yeni damarlar açılıyor kitaplarında. Ama nasıl damarlar? mı dersen, söyleyeyim. Şu *AT* var ya, işte o: "Bir seferinde akasyaydım ben, bir seferinde sert dağ, göl olduğum rüzgâr!" diye sürüyor ya, bu işte beni çok ilgilendiriyor "söz" zehir olmuyor, büyük şiir yüklenerek yol alıyor, *Smog*'da söz zehir, burada değil. Gene *Coda*'da söz şiir: ("gün göğsümdeki yumağı çözdü: Güneş bulutsuz..." *Coda*, baştan sona ilgilendirdi beni. *On çöl yakarışı*'nda da sözü siliyorsun, çırılçıplak şiir dayıyor ağzını. *Ten, gölge, çamur* diye giden şiirler de hitabetin boğazı sıkılmış, onun için seviyorum.

Gece, çökelek çok başka dille yazılmış, içtenlik dil orda, ayrıca çok yeni bir kolu şiirinin bu. Retorik'i sevmiyorum yalnız, anlamıyorum da diyebilirim. Retorik dediğim didaktik.

Ama ne olursa olsun her kitabın birbiri ardına büyüyerek ekleniyor: Elbet bu önemli. *Divan* diye bir koca kitabın var, daha ne istersin hem. Artık yerin sağlam, bu da beni gönendiriyor. Bir ara konuşurken *Doğu Batı Divanı*'n ikide bir önüme çıkıp geliyor dedim sana ya, o an "kıs kıs" gülüşün hep gözümün önüne geliyor. Kıskanıyorum seni. Gerçek, bu.

Şiiri yakalamak! Ne anlatırsak anlatalım: Bir seferinde akasyaydım ben... diyebilmek. Bunu söylemek için yazdım bunları sana.

Ey şiirin derli toplu ruhu! Ey Enis! Ey dilin eski evli çıplağı! Her şeyi kendi çukuruna koymalı. Her şey kan kaybeder (ağırlığın tarihinde!).

İlhan Berk, 99

Hey [redacted]!

Ich habe gerade [redacted] gesehen.

Wir haben uns ewig nicht gesehen. Ich denke, wir sollten uns mal wieder treffen.

Hast du Lust, mit mir [redacted] zu gehen?

Hast du Lust, mit mir [redacted] zu gehen?

Ich freue mich!

Liebe Grüße

Bodrum, 14 Mayıs 99

Sevgili Enis,

Senden kurtuluş yok. *Su, Tüyün Üzerinde Bekler*'i buradaki kitapçıda görünce; *13 Parçadan Masa*'yı ayakta okumamla satın almam bir oldu. Harika bir kitap. *Numara 14*'ü *Cumhuriyet*'te okumuştum, onu görünce daha bir sevindim. İki yıldır 'masa'yı yazmak istiyordum, kaç kez üstüne üstüne gittim bana mısın demedi. Senin *Masa*'yı okuduktan sonra: Söküldü. Bir masa da ben yazdım. Hele bu 13 parça büyük şiir yüklü, büyük güzel. Eline sağlık Enis.

Barthes'dan, Blanchot'dan, Borges'dan aldığım tadı alıyorum yazılarından.

İlk ağızda okuduklarım böyle, okumayı sürdüreceğim.

Evet senden kurtuluş yok.

İyi ki yok! İyi ki varsın.

Gözlerinden öperim, sevgili şairim: Beni hep şaşırt böyle.

Benim sana yazdığım mektuplar bir çuval olmuştur sanırım.

Kış kış gülüşün hep gözümün önünde!

Çok sevdiğim bir resmimi gönderiyorum. Onu en iyi senin saklayacağını sanıyorum.

İlhan Berk, 99

Bodrum, 25 Temmuz 99

Sevgili Enis,

Yavaş yavaş da olsa bir gün seni zengin göreceğime inanıyorum (elbet bu sevincim olurdu benim, şaka bir yana). Bütün vücudumu yapacağın kitap kaplar oldu. Hiç karışmayacağımdan emin olmalısın. Yalnız ve yalnız ne zaman çıkacağı kitabın. Bunu çıtlatman yeter bana. Bu Kasım olursa sevinirdim kitaplarla birlikte. (Samih, resimleri görünce sevecektir eminim.)

Bir şeye net cevabını da bekliyorum: YK'de sergimi düşünüyor musun, düşünmüyor musun? Bu önemli benim için. Başka bir yerde açmam her zaman mümkün benim için. Bilmek istiyorum.

Resim yaparken aklımı bir yere bıraktığımı nasıl anlıyorum biliyor musun? Resim bittiğinde bir kol, ayak, avuç yer almadığında ya da ayak yerinde kolu gördüğümde. Ben resmi bilmiyorum. Şiiri de böyle yazmak isterdim.

Sevgiler,

İlhan Berk, 99

Bodrum, 6 Ağustos 99

Sevgili Enis,

Hiçbir şey yapacağım bu kitap denli beni sevindiremez. Ben sanki kırk yıldır bu kitap için resim yaptım.

Madem 'kitapta resim şart' kimi kitap kapaklarının fotokopisini de sana gönderiyorum.

Her şey iyi hoş ama, korkunç heyecanlandırıyor bu iş beni: Rüyalarıma giriyor.

Bana büyük zarf gönder!

Gözlerinden...

İlhan Berk, 99

NOT:

Enis, bu iki zarfı da aç bak.

Birinde *Dün D. Dolaştım Evde Yoktum* defterini göreceksin, ikincisinde Halman'ın İngilizceye çevrilen kitabı Amerika'da beklediğini anlayacaksın.

Sonra da zarfları lütfen sahiplerine gönderiver.

Bodrum, 26 Ağustos 99

Sevgili Enis,

Beni altüst ettin, aklım fikrim hep sende. Dünyada ben sanki bu kitaptan başka bir şey istemez duruma düştüm. Senin elinden dünya güzeli bir kitap çıkacağından eminim. Sevincim bundan elbet.

Şimdiden kitap düşlerime giriyor. Burhan'ın kitabıyla senin yapacağın kitabı yan yana koyduğumda onu aşacağına inanıyorum (Burhan benim bütün defterlerimi görmüştü, hep de şaşarak baktı, sana bu gönderdiklerim (fotokopiler) hep onun gözünü kamaştırmıştı. Uzun süre atölyesiyle aynı semtte (kışları) oturduk. En azından çok iyi bir kitap olacak. Beni dehşetli kendine yakın bulurdu. Burhan kitaplar üstüne, defterlere resimler yaptı, sonradan).

Ben resmi bilmem, öğrenmek de istemedim hiç. Bir iş varsa resimlerimde bu cahilliğimden. Ben öyle kalmak istiyorum. Ben Pollock gibi bilinçsiz yaratı yolunu seçtim. Elim altından ne çıkacağını hiç bilmem.

Yalnız 'Çıplak' yapacağım bilirim. Onu da ben değil elim bilir, ben de bırakırım, o kadar.

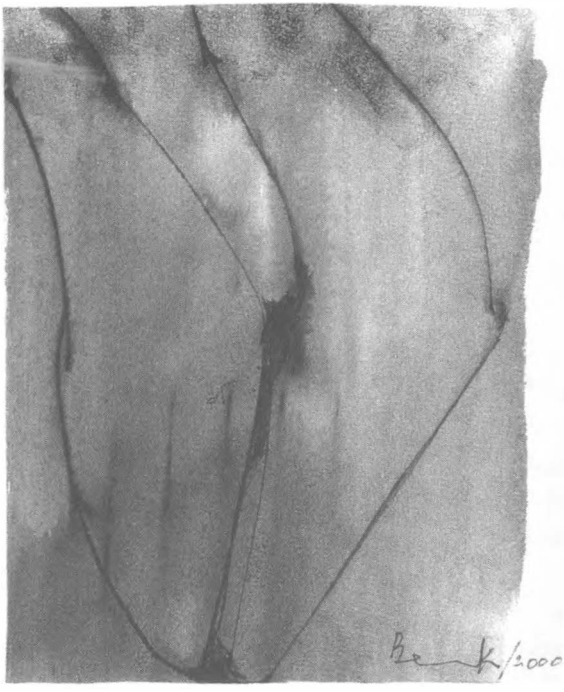
Resim benim için esindir. Esinle yaparım. Resim yapmak için oturduğumu hiç bilmem. Boyaları da. Önümde ne varsa onu kullanırım. Kâğıtlar da öyle. Güzel resim kâğıtlarına oldum bittim bir şey yapamadım. (Defterler de öyle. En adi defterleri kullanırım yazarken de çizerken de.)

Kısaca, elim (evet, elim) nereye götürürse oradayım ben.

— Arada sesini duymak istiyorum.

Sevgiler,

İlhan Berk, 99

8 Eylül 99

Sevgili Enis,

Dün bir resme başlamıştım güzelim bir resim kâğıdı üstüne (biliyorsun elimin altındaki kâğıtlara çiziktiririm hep); korkarak, evet korkmak. Çünkü neredeyse ilk kez böyle bir kâğıda çiziktiriyordum. Yürümedi. Bıraktım. Bu sabah çizgilere baktığımda iş yok diye bir daha bir kenara bıraktım. Ama o iş yok çizgileri unutup boyamaya başladım elime gelen boyayla. Boyaları karıştırmam. Üst üste koyarım kat kat.

Resim kendini hissettirince, üstüne üstüne gittim. Her zaman başparmağımla yapıyorum ya, bu kez elimin içi de bütün parmaklar da işe katıldı.

Anlayacağın (beynimle) vücudum da işe karıştı. (Yani araya boya hariç hiçbir madde karışmadı.) Gövdem yaptı resmi.

Daktiloyu şiir bittikten sonra kullanırım. Kalemi de öyle. Resim şiirin uğradığı serüveni yaşadı.

Başparmağımı çok seviyorum. Chardin için her şeydi başparmak. O benim vücudumun elinden tuttu. Resme birlikte çullandık.

Ben bu ayın 22-23-24-25 günleri İstanbul'a çağrıldım: Yıldız Üniversitesi adına yerimi de saptattım: Richmonde, orda kalıyorum. Sana durumu anlattım. Telefonla beni bulabilirsin otelden, sırada öbür üniversiteler var. Aralık'da da: Ankara, Bilkent. Bunları hemen kabul ediyorum çünkü akşama kadar okunmuyor, yazılmıyor, çiziktirilmiyor. Senden de hayır yok! (Sen şu vakitler bende olsun diyorsun biliyorum. 25 yıldır eskittim onları ben. Yazmak için vaktim hep oldu benim, yoksa yarattım. Senin beş yılın uzun geliyor bana. Ama, çaresiz!)

Sana beş resmimin satıldığını yazdım mı? Garip koleksiyoncularım var benim.

Senin kitabınla birden çığ gibi büyüyecek (keşke şu kitabı bana söylemeden yayımlayıp önüme koysaydın. Bana danışman hiç gerekmez senin). Bekliyorum, heyecanım dorukta.

Gözlerinden...

İlhan Berk, 99

Bodrum, 20 Eylül 99

Sevgili Enis,

Yazmak için ben nerelere gideyim, ne önerirsin diye sana sormuştum. Düşüneyim dedin.

Ben gittiğim bir yerde yazmıyorsam, ya da orda bir sevgili yüze rastlamazsam cehennem oluyor orası: Hemen dönüyorum.

Bana bir görev vermelisin: Benim oralarda neler yazabileceğimi sen bilirsin. Bunları sen önerebilirsin. Senin kitabın: *İki Deniz Arası*... beni etkiledi.

Böyle bir yazı işi için yer seç bana. Bir sokak, bir alan, bir mahalle, bir ev, bir ağaç, bir heykel, bir resim olabileceği gibi bir kibrit kutusunu görmeye de gidebilirim. Ama yazacağım şeyi sen bul. Asıl da şu: Senin başladığın ya da yazdığın ama yayımlamadığın bir yazı da olabilir bu. Belki bu birlikteliği bu kez gerçekleştirebiliriz. Böylesini ben daha bir yeğlerim.

Bir yolculuk çıktı bana. Önümüzdeki ay Rotterdam'a 2. kez çağırdılar. Orada ne yaparım ben? Oradan başka yere de geçebilirim. Beni kışkırtmanı bekliyorum.

Kitaplarımın iki cildi birden geldi: Harika, sağol.

İlhan Berk, 99

55ıst
Bodrum

Enis Batur'a
Yapı Kredi Yayınları
Plaza
Manolya Sok.
Levent/İstanbul

Başın, başınız sağolsun,
Sevgiler Enis.

Edibe, İlhan Berk 99

Bodrum, 12 Ekim 99

Sevgili Enis,

Üç gün önce *Dört Şair.Dört Şiir*'i okumuştum: İçimden de: İşte bizim gelenek denilen batak(tan) çıkardığımız dedim: Rahatladım.

İyi bir yanıttı yazın onca yazıya.

Şimdi sabah, şiirlerini okuyorum. Böyle bir sabah için ayırmıştım onları.

Dükkânını ne zamandır oraya, o iyi yere açmanı istiyordum, açmışsın işte. Kutlarım: Olanca sıcaklığın, içtenliğin, kendiliğinle, sen'le. Öznenle, her şeyi özneye çevirerek (insanın kendisinden söz etmesinden daha güzel ne olabilir ki? Rimbaud hep kendinden söz eder).

Tıkır tıkır yürüyor şiirler. Bütün rüzgârı, suları, ağaçları, kuşları, havayı yüklenmiş.

Borges'in babası oğluna, 'şiir keyif vermeli' dermiş; az şey midir, keyif! Büyük keyif aldım kısaca. "Bir karış cennet görmüştüm, onu unutur muyum" ben.

Elbet 'hışırdayan ölüm pelerinini' (de) duydum.

Büyük davanı *Opera*'da sürdür.

Ezra'nın *kantolar*'ını düşün isterdim onlarda. Sanki kendisi yokmuş gibidir onlarda. Dava, Kısakürek'de ölüm oldu. Şiir gayri şahsidir der Eliot.

Bütün şiirlerin böyle donattı, serinletti beni; soydu bıraktı beni, çırılçıplak etti:

...bu güller sizden bana açıldılar.
*
beni kendinize
Âdem seçin.
*
Kokunuz damarıma dayanmış kama,
*
...kendinize
beni büyük prens seçin.
*
Başımız böyle dönmese, böyle dönmez taş küre.
*
...gölden toplayın beni istedim.
*
Siz ey gelip geçenler.

Dizeleri sıralamak niye; şiirleri bir bir geçirmeliyim buraya.

Çok yaşa, sevgili Enis! Bana gelince: Ben bu ayın 21 sabahı buradan uçağa binip akşama Amsterdam'dayım. Sıkıntım aklıma gelince biletin dönüşü açık olsun diye tutturdum, öyle yaptılar. Bir şey yazamazsam döner gelirim. Yazmaya başlarsam kalırım, başka yerlere de geçebilirim. Yeter ki sıkmasın beni bu lanet gövde. Her yerde önüme sürmesin kendini. En iyi yönü sağlıklı olması: Domuz gibiyim. Bir sokağı olsun yazmaz mıyım dersin Enis?

Gözlerinden...

İlhan Berk, 99

Bodrum, 20 Ocak 2000

Sevgili Enis,

Son bir desenimle biriki resmimi sana gönderiyorum. Böylece borçlarımı bitirmeden göndereceklerim bitti.

Ne zamandır resim işi artık yürümüyor: Durdu. Bunu hiç ama hiç de düşünmemiştim; kocamışlığımda sığınacağım biricik mutluluk alanı diye bakmıştım ama: İhtiyarlığımda yaparım diyordum.

Bunda senin de bir payın oldu gibi geliyor bana. Değil mi ki gönderdiklerime ses çıkarmadın, desteklemedin, asıl da heyecanlandırmadın beni!

Ben şimdi yalnız ve yalnız senin yapacağın kitaba bağlanarak yaşar oldum. Daha ne kadar bekleyeceğimi bilmediğim için de kahroluyorum elbet. Aslında bu kitabı yazman için bir gün yeter sana biliyorum. Yıllardır çünkü elinin altından geçti resimler. Ne diyeceğini biliyorsun. Bu bir günü bulmak yetecek sana.

Yahu, ben senden geleceklerle heyecanlanıyorum.

Bunu bilmeni isterim. Senin heyecanını yitirdiğini ise hiç mi hiç düşünmem elbet. Ben kapatmış olabilirim bunu: Olsa olsa.

Sonunda: *Bir şey olanlarla bir şey olmayanlar bitti. Ev/Çok Yaşasın Sayılar*'la birlikte -üçü bir kitap- için hazır: *ŞEYLER KİTABI.*

Fransızca çeviriye Paris şiiri girecek ama henüz Muhiddin'in çevirisi gelmedi, yakın deniyor.

İlhan Berk, 00

Bodrum, 25 Mart 200

Sevgili Enis,

Dün Antalya dönüşü YKY'ye uğradımdı Birhan Keskin için (*Pera*'nın baskısı için kimi soracağı şeyler vardı). Sana da merhaba diyecektim "telefonda özel konuşuyor" dedi Banu, "bir iki dakika bekleyin" dedi. Ben kimseye gitmem, o kimseyi görmek için de beklediğim olmadı hiç. O sırada Samih beni gördü, orda odasında onunla konuştuk.

Haber çıkmadı senden. Banu'ya söyledimdi, ordan çağırsın diye. Hiçbir şey anlamadım. Sözüm vardı ayrılınca belki dedim ararsın diye otelden telefon ettim beni bulman için. Aramadın. Buraya döndüğümde, birden sonra sana son zamanlarda yazdığım mektuplar aklıma geldi: Onlara cevap vermeyişin sonra da. Ben oraya geleceğim de seni görmek için randevu mu alacağım: AYIP değil mi bu senin için. Hadi birden bir şey çıktı diyelim. Haber bıraktım niçin aramadın (bu her şeyden önce sekretere karşı ayıp). Ben kimseden bir şey isteyen biri değilim. Senden de bir şey istemedim ki? Kırk yıllık gül gibi yayınevimi bıraktım senin hatırın için bu az şey mi? Memet Fuat'a karşı da ayıp ettim. Benim hiçbir isteğim orda yerine getirilmez olmamıştır. Beni hep el üstünde tuttular. Asıl da Memet Fuat benimle konuşmuyor, onu değil de seni seçmek hayvanlığım benim.

Sonra şu Antalya işi de canımı sıktı. Beni oraya bir bildiri sunmam için çağırdılar biletin YK'den çıktığını ise sonra öğrendim.

Geldim sana Enis, ben sana mektup yazacağım da sen bana cevap vermeyeceksin de kime vereceksin? Gene ben seni görmek isteyeceğim de, sen beni değil de kimi göreceksin? Sana ne oluyor böyle?

Ben sadece seni seven biriyim, daha ne istiyorsun? Seni görmezsem benim kaybedecek bir şeyim yok biliyorsun. Sahi Enis, senin beni kaybetmeni istemem, kaybedersen benim umurumda mı? Bir düşün bakalım.

Sevgiler Enis, evet sevgiler. Elimden gelen bunu demek.

İlhan Berk, 00

Bodrum, 2 Ekim 2000

Sevgili Enis,

Hemen işe koyuldum.

Birkaç resimle diaları sana gönderiyorum.

Asıl da *Kitap/Yapıt*'ı.

Bu şiir için 2 yıl önce sana sözetmiştim. Kitap halinde yayımlanmadı: *Şeyler Kitabı*'nda çıkacak ilk (ki (YKY) gönderdiğim kitaba.)

Fata Morgana için biçilmiş kaftan diyebilirim. Ahmet Soysal onu istersen kolaylıkla hemen çevirir, ya da istediğine çevirtirsin (Ahmet Soysal daha önce bazı bölümlerini çevirmişti; ayrıca *Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum*'dan çeviriler yapıp toplantıda (Fransız Kültür), okumuştu. André de Bucher çok sevdiğini de söylemiş. Beni bu şiirlerle tanıdı de Bucher. Hâlâ da ne yapıp ettiğimi Ahmet'e soruyormuş. Kısaca Fata Morgana'ya önerir de.

Bu şiir seni ilgilendirmezse: *Taşlar*'ı çevirtirsin. Ben sana bırakıyorum. Biz hem sen hem ben Fata Morgana için biçilmiş kaftanız. Tersi ne senin ne benim umurumda.

Gözüm: Önce *Kült Kitap*'ta, sonra senin yazdığın ve benim resimlediğimde. Asıl da Aralık ayında gözüm! Buna dayanmak zor. Sabır gerekiyor ister istemez.

İlhan Berk, 00

Bodrum, 13 Ekim 2000

Sevgili Enis,

Patrick'den (Fata Morgana) kitapların basılıp sana gönderildiğini öğrenince sekreterden bir tane rica etmiştim, göndermiş.

Hemen seni kutlamalıyım. Ben Fata Morgana Yayınları'nı yıllardır izlerim, bütün iyi şairler, düşünürler incecik kitaplarını hep orda yayımlarlar (Lévinas, Foucault, de Boucher, Jabès, Celan, Yourcenar). Gözümdeki yeri büyük mü büyük. Senin kitabının orada çıkmasından daha büyük bir şey olamaz: O yayınevinden çıkanlar gözü kapalı satın alınır çünkü.

Üç desenimin orada çıkması da benim için önemli (sayende, sayende diyorum ben benim sayemde orda bir metnin çıktı diye sana takılacaktım (Patrick öyle demişti), tersi oldu. Dünyalar değin sevindim; kimse de benim gibi sevinemez sanırım. Senden ricam kitabından bir tane de Boucher'ye gönder (o benim ressam olduğumu bilmiyor çünkü, sevinir).

Bana gelince: Benim eski çevirmenim Ahmet Sel'e Paris'te *Kitap/Yapıt*'ı çevir diye vermiştim. Hiç beklemiyordum çevirip göndermiş. Şöyle baktım: Anlam kayması yokmuş gibi geldi bana. Fransızca bir metin olup olmadığını bilmem, onu sen söyleyebilirsin. Eğer öyleyse (üzerinde çalışacak biri sayesinde) onu gönder derim. Bir şiir değil onlar, aforizmalar (böyle yazmayı sonra daha doğru buldum: Orası için öyle olması daha iyi derim. Örnek, öyle metinler çıktı o yayınevinden.

Ama bana sorarsan *Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum*'un yayımlanmasını isterdim (Ahmet Sovsal'ın biriki çevirisini de gönderiyorum sana. O çeviriler ile de Boucher beni tanıdı. Eğer sen de böyle düşünürsen çevirtip onu gönderelim derim Fata Morgana'ya. Ben sana bırakayım diyorum. Fata Morgana'dan bir şeyimin çıkması bana dünyayı bağışlatır kardeşim. Türk şiiri böylece bir uçtan girer. Ahmet, Dağlarca çevirilerini Roy'ya göstermiş, adam bana göre değil demiş, gene Ahmet seninkileri basar dediydi bana. Benimkileri basmazsa basmaz, sana hiç kırılmam. Beğenmemesi benim umurumda değil, ama elbet beğenmesini isterim kardeşim.

Onca işinin içinde kendi işimle seni ilgilendirdiğim için üzgünüm. Sen söylediğin için girmiştim bu işe. Benim de orda bir kitabımın çıkması aynı şekilde seni sevindireceği için (biliyorum bunu) mutlu olacağım.

Şunu da önermek isterim. İki metni de gönderelim: O karar versin basıp basmamaya.

Sevgiler, gözlerinden öperim.

Not:

Dün Dağlarda Dolaştım (10) düzyazı şiir. 25-30 sayfa olabilir. Fata Morgana'nın bu boyutta kitapları da var: *Ecrit dans unfarden* (Yourcenar), *les deux Livres* (Jabès), *Entretien dans la Montaigne* (Celan), vb.

Aklıma gelmişken söyleyeyim: Benim bir önemim varsa, bir deneyci olmamdır diyeceğim. Hepsi bu. Her şeyden önce hem bir deneyci olarak görüyorum kendimi. Bundan da kurtulduğumu sanmıyorum. Bu benim: Resimlerim iyiyse bu ressam olmamamdan geldiği gibi bu deneycilik de, ressamlık da öyle: İyi talihim der???

Şimdi de çokanlamlığı nasıl yazabilirim, genişletebilirim diye çalışıyorum; çıkacak *Şeyler Kitabı*'nın kimi metinleri bu yöntemin örnekleridir diyebilirim. En yenisi üstünde de çalışıyorum: Mustafa Irgat için ölümüyle ilgili *Beyaz*'da bir yazım çıkmıştı. Onun üzerinde çalışıyorum baştan aşağı. Çokanlamlığı yazının dipnotlarında büyütüyorum. Nerdeyse dipnotlar ayrı gibi bir yol izliyor. Merkezi silip silip yeniden yazıyor.

Yazı böylece yeni yeni serüvenlere giriyor. Sanki unutuyor kendini (belki baş ağrısı var, belki sarhoş) bir başkasının kılığına giriyor.

Uzun süredir de düşündüğüm bir şey var: Özneyi kaldırmak, hiç değilse bir şizofren hayatı yaşatmak istiyorum.

Yazım Tekniği, beni çok ilgilendiriyor biliyorsun (bu da ayrı).

Ben bir zamanlar *Mısırkahyoniğne* ile şiirin en uç noktasına geldiğime inanıyordum. Mustafa Irgat onun ötesine geçti kitabıyla.

Yalnız şiir yerinde durmuyor, yalnız o her gün yeni yolculuklar kuruyor, gittiği yerlerde de çakılıp kalmıyor. Hep: Şu duvarın arkasında ne var acaba! diye kendi kendine konuşuyor. Bu sorular ayakta tutuyor onu, elbet.

(Ben II. ciltten kim bilir ne şiirler çıkaracağım okumaya başlayınca.)

İlhan Berk, 00

Bodrum, 27 Ekim 2000

Sevgili Enis,

Mektubundan sonra sana yazmak için geniş bir zaman ayırmak istedim. Sonunda gerçekleşti bu. Nasıl başlamalı bilmiyorum ama. Şöyle toplayabilirim: Ben kendi hesabıma (her zaman söylediğim gibi iyi bir okurunum senin. Benden duyacağın bu olmalı. Benim etkimden çok (sen dediğin için söylüyorum) senin etkin olmuştur bana. Hem de önem verdiğim yabancı bir şair bir denemeci gibi oldu bu. Hele de en çok denemelerin etkiliyor beni (*Başkalaşımlar*'ın ikinci cildini istemiştim, Zeynep ikisini birden göndermiş sağolsun). Bu şu demek: Beni yaratı alanına yine sokacak *Başkalaşımlar*. (Biliyorsun düzyazından çok etkileniyorum.) Bu şiirlerle nerdeyse atbaşı gidiyor sanıyorum.

Gene de şiire gelince: Uzun süre *D. B. Divanı*'nı yanıbaşımdan ayıramadım. Büyük bir kitap o. Şunu bil derim: Her zaman öyle kitaplar yazamayız. Elbette onları aşacağın zamanlar gelecek, ama böyle bir kitabın varlığı seni kutlayacaktır hep. *Yazılar Tuğralar* için de böyle demiştim, hem de şiiri orda bıraksan da, kalacak diye (bir zamanlar).

Dünyalar kadar seviniyorum. Sana yeniden yazmaya kavuştuğum için (çok kırılganım ben çocukluğumun fukaralığı yaptı bunu [öyle büyüdüm ben. Hem Fukaralık da benim iyi talihimdir diyorum]). Bu kırılganlığım uzun mu uzun sürerdi. Bunu istiyordum da. Ne demiştim sana (sen benimle konuşmayacak, bana vakit ayırmayacaktın da kime vakit ayıracaktın!).

Her şey gözümde (bir süre de olsa) yıkılıveriyor hemen.

(Dağlarca, kimseyle konuşmak istemiyormuş. Nedeni de kırıyormuş insanları (bu da üzüyormuş onu)).

Akıl almaz güzel, büyük işler yapıyorsun bir editör olarak. Bu işin içinde iken kolay anlaşılmayacak bu. Bir gün anlaşılacak!

Düzyazın şiirin gibi her zaman yaratısaldı, şiiri orda da hep buldum. Varsıl kıldı beni.

Bunca işinin arasında Fata Morgana'yla da uğraştırdım seni. Ama sen istediğin için yüksünmüyorum. *Aforizmalar (Kitap/Yapıt)* orası için biçilmiş kaftan dedim. Ama şiirsel o, diyorum. Şiir, *Dün D. Dolaştım*'da var. Çevirmen zor. Onun için *Aforizmalar*'ı basarlarsa bassınlar. Ya da seçme şiirlerden olabilir. Çeviri çok o zaman. Seçerim. Neyse, bir şeyimin orda çıkması sevindirir beni. Fata'nın yardımcısından (arkadaş olduk onunla bir haftada) bir tane kitabından istemiştim, sen göndermeden önce, Roy, sekiz tane göndermiş. Teşekkür edeceğim. de Boucher'ın ???

Kâğıdım bitti.

Ama önemi yok. Bundan böyle yazarım çok. Dünyanın en çok kâğıt kullanan şairiyim ben. Nerdeyse iki üç günde sepeti dolduruyorum.

Sevgiler, gözlerinden öperim.

İlhan Berk, 00

Sevgili Enis, telefondan sonra:
Son şiir kitabımı da sana gönderiyorum.
Şiirler böylece tamam oluyor.
Her şeyi senin eline bırakıyorum.
Sen olduğun için rahatım.

10 Aralık 2000

Sevgili Enis,

Nâmahrem yazını ikinci kez okudum. Resimleri tanı masasına yatırmışsın, öyle yazıyorsun. Resmim üzerine çok şey öğrendim. Beni yücelttin. Edibe'ye: Bu Enis'e kırılmamalıyım dedim de, (Kitabı göstererek) ben sana her zaman söylüyorum bunu, demez mi. Küçücük şeylerden kırılan biri oldum. Bazen bunu sana karşı da yapıyorum.

Yavaş yavaş sayende resme döner gibiyim: Nedeni de: Kitap beni bilemeyeceğin denli mutlu etti.

Defterler yapıyorum koca koca. Yüzlerce de büyük sergi için resim var. İstediğim yerde açabilirim: En başta hem İstanbul hem Ankara'da Nev'de. (Onlarla başladımdı.)

Hatasını anlamış olacak ki Hasan Bülent Kahraman hem TV'de, hem de Varlık'taki konuşmasında Attila'yı ötekileri bir kıyıya çekip moderniteyi benimle bağlıyor. Dahası: "Dünya düzeyinde de önemli olduğu kanısındayım" diyor. Ne var bunda mı diyeceksin? İnsan yaptığı işin elinden tutulsun istiyor. Sevindiriyor bu insanı. Sait Faik *Medar-ı Maişet Motosu*'nu bana imzalarken (o kötü baskıyı): Nasıl olsa lüks kâğıtlara basılacak dediğimde bana: Ben öldükten sonra anasını sikeyim, dediği aklımda. Evet, bu böyle sürmeyecek ama bugün bir şeyler bilmek istiyor insan. Kolunun altında bir Nrf vardı gıcır gıcır. Kanneth Koch'ın şiirleri *Kitap-lık*'ta çıkınca sevmistim kitabı, Güntan'a bana getirtmesini söyledimdi. Geldi. Onu okuyorum şimdi İngilizcesini söküyorum. Türkçeleriyle karşılaştırarak.

Ortada bir Koçak var, onu da bilen okuyan yok.

Ama ben senin için karamsar değilim, sen görerek yaşayacaksın mürüvveti.

Ben bu kadar birikmiş resimden sıkıldım. Ne yapmalıyım? Sıkıysan buna cevap ver.

Sevgiler

İlhan Berk, 00

12 Aralık 2000

Sevgili Enis,

Sen şimdi Paris'desin ama ben sana yazmayı sürdürüyorum. *Nâmahrem* için (bir kitap için o bir tümcelik başlık harika bir şey) Artalet'nın *Van Gogh* yazısından -şiirden- sözetmiştim ya: Biçimdi o demek istediğim, yalnız o da değil içerik de parçalayıcıdır. Böyle bir yaklaşımdı amacım. Yazın bir örnektir, düzyazıda hem içerik hem biçim olarak.

Şimdi başka bir şeye gelmek istiyorum, *Acı Bilgi*, metinsel bir anlatıya daha yakın bir kitap o. Yer yer metine açık gelişiyor gerçi, ama metinin kendisi olmak istemiyor (böyle bir amaç güttmediğin anlaşılıyor zaten).

Niçin metin ağırlığını denemek istemiyorsun? (Ki ben hep öyle parçaları sevdim sende.)

Düzyazın yeni anlatımlara açık, istiyor da bunu. Beckett'in, özellikle de Claude Simon'un düzyazısı seni ilgilendirmeli demek isterim. Metinsel şiirin bir başka yolu. Uzun tümceli, düşde yürür gibi,

başını alıp gider, bir yer altı metini çekmeli seni. Tehlikeyi göze almalı burada okunmamayı. Claude Simon Türkçeye çevrilemiyor, (çevrilmez değil) böyle bir demir leblebi bir metine teşnesin diyorum.

Okunmayacak, ne yapalım? Ne dersin buna?

Metinsel diyorum ya (*Acı Bilgi*'den baştan elli, sondan elli sayfa okudumdu dedim ya İstanbul'da, şimdi kitabı bitirdim, değişmedi kitap üstüne olan düşüncem: Her yerinden okunabilir, bırakılabilir bir kitap olduğu açık. Bu önemli. Aslında sıkı bir deneme o. Daha ne istenir? Metinsele gelince (daha önce okumadığım yerlerde) özellikle de 261-263 sayfalar, yine taşlar, kitaplar bölümleri metinsel örneklerle dolu. Okuma, yaratım metinin ne olduğunu örnekliyor. Çok, çok sevdim. Kitabın asıl önemi Valèry'nin dediği gibi M. Teste saat 5'de evden çıktı (böyle mi diyordu o tümce) tipinde tümceli kitapları sevmediğini söyleyerek ???muna karşı çıkışını anlatır ya işte ona örnek *Acı Bilgi*. Ama ben yine de okunmamayı, bu tehlikeyi göze almalısın derim yine. Yani: Bir kitap anlamsızın kitabı olabilmeli. Metini biraz da böyle anlıyorum ben.

Radikal'de *Cumhuriyet*'teki kitap üzerine çıkan yazıları sevdim. TV'dekilerini de.

İlhan Berk, 00

Bodrum, 28 Aralık 2000

Sevgili Enis,

Giderayak "Tamam, Ocak" dedin ya, hem de hemen sarıldım proje'ye, büyük bölümü bitti bile (sana söylemedim, ben bu işe başlamıştım "yürüyeceğinden emin olunca" sana söyledim).

Yazdıklarıma bakınca şöyle bir şeyle karşılaştım: Kimi bölümler (üç bölüm ya: *Cut up, Kolaj, Yamalıbohça*) yeterince kolaj, cut up değilmiş gibi göründü, yeterince bir öncekiyle ters düşmüyormuş gibi geldi; sanki kesintisiz sürüyormuş gibi. Ama belki de 5 değil (senin gözünde), bilmiyorum. Sonunda şunu buldum: Seninkinin, cut up'ların arasına korum deyince kurtuldum. İster italik, istersen birbirine girmiş metinler gibi kabul ederiz, sana bırakırım dedim rahatladım.

Ben şöyle bir giriş yazısı düşünüyorum kitaba, bir çeşit okuma önerisi:

Şu yoldan: Hem tek bir kitap, hem ayrı ayrı üç kitap (*Kolaj, Yamalıbohça, Cut up,* hem de herhangi bir yerinden açıp okunmalı).

Son olarak bulduğum: Birbiri içine girmeler çok parlak göründü bu bana *çarpıcılık* daha bir vurucu olur çünkü.

Ortak bir çalışma olduğu için karışma daha iyi olur diyorum. Ama gene de her şeyi sana bağlı olarak düşünmek istiyorum ben. Ben bitirip sana vereceğim (Ocak sonu).

Geldim yazış biçimine: Benimki dizeler halinde sürüyor, öyle de sürsün istiyorum:

Akşamın adını anmak için yürüyorduk (bu tek dize ve de bir sayfada).

İkinci sayfa ise: Üç dize:

1- Kuşlarını alıp gidiyordu gök

2- Rüzgârım ol

3- Diyordum.

... böyle sürüyor.

Bu düzen yani dize düzeni üç bölüm için de aynı nerdeyse, elbet her kitap üç biçimi içinde çatışarak ilerliyor.

(Ben dize olarak başladım koca sayfalara, kimin de 1 dize, kiminde 2, 3, 4 dizelik oluyor sayfalar. Kitap lafı buradan çıkıyor çünkü bir bölüm bazen 15-20 sayfa bile olabilecek.) (Ayrıca hem aynı sayfada, hem de yahut gelecek sayfaya sen katılacaksın.)

4. yola gelince: Kitap istenilen yerden açılıp okunabilecek. Harika bu da! diyorum. Diyelim ki sen dize istemiyorsun üç, dört, beş satırlık bir metin yazıyorsun çarpışan; bu da yolumuzu kapamaz, daha da ilginç olur.

Bütün bunların dışında da bir formül önerebilirsin bana.

Yineleyeyim: Dörtlü bu formüle sen nasıl yaklaşırsan ben de ona bağlı kalacağım.

Ben dizelerin, ya da metinlerin sahiplerinin ille de bilinmesine de kapalı değilim: Kararı sen ver, derim.

Benim sayfalarım tek dize ile bile sürüyor. (Kitap lafını bu doğurdu).

Sevgiler

İlhan Berk, 00

Bodrum, 12 Ocak 2001

Sevgili Enis,

Gider gitmez hemen mektup yazman nerden aklına geldi diyorsan, anlatayım. Ama önce şu bir iki satırı oku:

Mağara Adamı'nı vitrinden "çalınıyor" diye kaldıran satıcı kendini, yalnız kendini koruyor; işini bir yana atıyor demektir. Öte yandan, senin kitaplarını alacağım diye aç kalan çocuk, benimkini çalıyor, hırsız oluyor; suçlu duruma düşüyor: Daha ağır, sanıyorum onun durumu. Her iki halde de devlet, asıl suçlu o. Değil mi ki ben yöneteceğim diye ortaya çıkıyor ve her şeyi karıştırıyor. Ben her iki çocuğu da haksız bulmuyorum: Çaresiz (güzel, çaresiz).

"Ben artık gideyim" dedim ya, işte o zaman jeton düştü: Toplantıyı kesip çıkıp geldiğini anladım. Bunu bilmek işte yaraladı beni. Bu duruma düşürmek istemezdim elbet seni. Ben geldiğimde seni görmeyi, görebileceğimi aklıma koymamıştım. Geldim çünkü kitaplarımın II. baskılarının yanlış çıkmaması için çalışmaktı niyetim (çok da iyi oldu gerekli olduğuna da tanık oldum).

Bana rastlayınca, ertesi gün için konuşalım dedin ya, her şey o zaman oldu, içimden şu dörtlü okumalı kitap için konuşuruz dedim ve geldim, geldim ama vaktini harcadığımı sonra anladım. Hakkım yoktu buna, yeni *Sanat Dünyamız*'ı karıştırmaya başlayınca işin büyüklüğünü anladım, yeni mi anlıyordum elbet değil.

Yahu nice nice emek isteyen işler yapıyorsun, ve de altından kalkıyorsun. Her dergi ancak bir Kültür Bakanlığı işi büyüklüğünde. Bunu her dergide görüyordum da.

Kısaca hakkım yoktu, seni işinden bölmeye: Bağışla. İşte bu sözcük için bu mektup.

Gözlerinden...

İyi taraf: Elbet seninle bu çalışmayı yani projeyi konuşmamızdı.

Yaratı'dan söz etmekten vakti onun geçirmesinden daha büyük, daha haklı ne olabilirdi?

İlhan Berk, 01

Bodrum, 3 Şubat 2001

Sevgili Enis,

Korkunç yazıyorum: Çok şükür bir kitap bitti: Gönderiyorum. Daha önce de yazmıştım. Üç çeşit yazmayı (ne zamandır kafamda kurduğum) uyguladım.

İlk ağızda yazarken kolaj tasarımı, kolajın yazılı alana çevrilmesinin beni hep ilgilendirdiğini yazmıştım sana. Aynı şekilde yamalı bohça ile cut up da öyle.

Özellikle *cut up* sanırım en başarılısı oldu gibi geliyor bana: Kesmeler anlam, ses bakımından ve de ara açma bakımından.

Kolaj'da da uğraştım, o da fena değil gibi.

Yamalı bohça, en çok zorladı beni.

Kolajı sözcükleri yapıştırarak da uygulayabilirdim, göz yardım ederdi ama, bu ilgilendirmedi beni. Sesi, arayı farklılaştırmak asıl amacımdı. Öyle de yaptım.

Bütün bunlara karşı gene de içim rahat değil. Senin metinlerin araya girmesi sanırım istenen ters sesi sağlar diye düşünüyorum. İki imzalı bir metin yazarız.

Belki ikimiz bir odaya gelip kurulup üstünde çalışmak iyi gelir diyorum.

Eh, böyle bir çalışmayı da istiyor bu. Ya da iki yüzlü bir kitap olur bu: Her iki tarafında kurulan bir kitap. (Bunu da önermiştim sana.) Kısaca, sen karar vereceksin.

***

(Bu bölümün üzeri İlhan Berk tarafından karalanmış...)

(Şimdi çıkıp dolaşmak isterim.)

İstanbul'dan her dönüşte işime hep iyi sarılıyorum. Gerekli de bu. Akşama değin aynı iş öldürür insanı. (K. İskender'e küçük bir iş bulmasını (kapıcı bile de dedim önerdim. İşten gelip, işimize ordan başlamak harikadır dedim.) Benim gibi o da aynı düşünüyor.)

Sana beni ayda bir çağır dedim ya, bunu Edibe'ye anlattım. "Bıktırma Enis'i" dedi. Benim cevabım mı? O ikimizle ne denli uğraştı biliyor musun dedim, ben çok gelmem (İkimiz: Ece ile Mustafa).

Ben hiç olmazsa hata yaptığımda 'bağışla' diyenim de dedim.

Ben nerde sana yararlı olabilirim? Sen bunu bilirsin diyorum. Seni zart zurt görmeyi, alıkoymayı, gerçekten ben de istemiyorum bunu. Ne diyeceğimi bilmiyorum. Karşılığını ödeyeceğim bir çağırma olmalı bu elbet. Şu yüksek kaldırıma Galata'ya el atmalı. Her seferinde iki üç gün yeter. Bir iş yarat. İstediğim bir yere gideyim orayı yazayım, İstanbul'da.)

Yineleyeyim: Biçimsel işe girmedim (bilgisayarla oynamak, sözcükleri oraya buraya saçmak... Ben hâlâ yüzyıllık daktiloyla çalışıyorum. Bununla bitireceğim. Dediğim gibi sesleri anlama göre yaptım, seslerle anlam* bu üç bölümü versin dedim.

Son olarak senin çalışman ne durumda bilmek isterim.

Beni kapatıp bırakma. Bu beni daha bir yoruyor.

Not: Benim metinlerle istediğin gibi bilgisayarda oynayabilirsin. Benim için Şiiri yakalamaktı söz konusu; yakalandıysa, gitmez o!

Ben senin metinler araya girsin, asıl değişiklik öyle olur diyorum.

Bir şey daha: *Bir kitap yapmak* diye bir deneme de yaz başa istersen.

*Şiir sesle anlam arasında uzayıp giden bir kararsızlık.. (Valèry)

Sevgiler Enis,

İlhan Berk, 01

Bodrum, 6 Mart 2001

Sevgili Enis,

Ortak bir çalışma, arada: "Nasıl gidiyor? Ben şuralara geldim." gibi soruları da beraberinde getirir diye düşünüyorum.

Ben yapacağımı yaptım sana gönderdim. Her zamanki gibi sende gene ses yok. Buna, sana şaşmak olanaksız. Kırk işin var. Bir de ben işler çıkarıyorum sana. Kırmıyor 'peki' diyorsun. Bu yetmeli aslında ama, ben buna pek dayanamıyorum.

Şu on günü kim bilir nasıl geçiriyorsundur. Neler neler yazıyorsundur. *Kitap-lık*'ı okuyorum iki gündür, ne zamandır söyleyeceğim unutuyorum. Şunu "aylık" yapmak şart diyeceğim. Günü gününe yaşayan bir toplumda iki aylık bir derginin işini yerine getirmesi zor diyorum. Yazının atardamarı olmasını istiyorum *Kitap-lık*'ın. Aylık çıkmalı diyorum. Çok çok iyi bir dergi kuşkusuz. Biraz daha az sayfalı, ama aylık olmalı.

Samih'in *Masa* yazısını çok sevdim. Benim bir a??? Çözümü: "Sonra, çok sonra, gelip ötekilerle buluşuyor masada" deyip bitiriyor. Benim derdim yaratıya bulaştırmaktı Samih'i. Başardım. Sanırım ilk yaratı yazı bu.

Şimdi gözüm yollarda II. baskı kitaplarımı bekliyorum. On sekiz yaşımdaymışım gibi de heyecanlanıyorum yine.

Sevgili Enis, Orhan Duru geçenlerde İş Bankası senin antoloji çalışmalarını basmak istiyor dediydi. Ben de, çok eski bir çalışmam

vardı: *Başlangıçtan Bugüne Fransız Şiir Antolojisi* diye onu verdim. Seni ilgilendirmeyeceğini düşünerek bir sakınca görmedim. Hem sana göndermiş olduğum 'bütün yapıtlar' içine koymamıştım onu. Kocaman, eski bir çalışma diye. Sonra da ben başka yerde de kitap yayımlayabilir miyim diye sormuştum sana. Tabii demiştin sen de. Bunu sana bildirmek istedim. Bir zamanlar antoloji çalışmalar oldu biliyorsun. Onları gözden geçirmek istiyorum. Seni ilgilendireceğini de sanmıyorum (beni bile). Zaten o kadar çok kitabım var ki sende, onlara ne zaman sıra gelecek bilmiyorum. Üstelik YKY'de çıkanlar içinde üç tanesi yıllar önce bitti, yeni baskıları yapılmadı.

Kısaca: Bu antoloji çalışmaları seni ilgilendirmez değil mi?

Çekebilirim çünkü.

Uzattım mektubumu. *Masa* yazımı yeniden okudum, üstünde yine (belki) onuncu kez çalıştım. Yazımı çok sevdim: Sevinçliyim.

Şimdi yayınevinden *Şeyler Kitabı*'nı (*Bir şey olanlarla olmayanlar/ Sayılar/ Ev*) isteyeceğim yeniden gözden geçirmek için, son olarak (laf aramızda bu yıl basılmaması iyi oldu bu bir yıldır hem iyi parçalar eklendi, hem de yeniden, yeniden gözden geçirildi.) yeniden gözden geçirilmiş, eklerle kitabı sana göndereceğim. Artık beklememeli. Ne zamandır Yeni bir kitap yayınlamadım çünkü.

Sevgiler Enis. Çalışmandan haber bekliyorum.

Akşama kadar ya okuyorsun, ya yazıyorsun burada! "Bahane istiyorsun" diyorsundur sen. Ama Halman'dan bir davet geldi: Lisans sınıfında 'Kötü Şiir' üstüne konuşmalar yapacağım. Bu ayın 17'sinde başlayacak. Ayrıca Dünya Şiirini temsilen olacağım. Bu bir haftalık gidişte TRT'de konuşmam olacak.

Gözlerinden,

İlhan Berk, 01

Bodrum, 21 Ağustos 2001

Sevgili Enis,

Son olarak göz atmak için *Şeyler Kitabı*'nı (*Bir şey Olanlarla Olmayanlar / Sayılar/ Ev*) istetmiştim.

Yeniden gözden geçirmem iyi oldu.

Şimdi baskıya hazır artık.

Kitabın bu mevsim çıkmasını istiyorum. Biliyorsun uzun süredir yeni bir şeyim çıkmıyor: Yeni kitabımı (*Bir şey Olanlarla Olmayanlar*)ı başa koydum. Böylece bir çift oluşturdular: *Şeyler Kitabı*. İsteğim bu kadar.

Gelelim bana. Belki biliyorsun, belki bilmiyorsun Edibe şimdi dört ay oluyor hasta. Hastalığının adını ne yazabiliyorum, ne de telaffuz edebiliyorum: Böyle bir durum.

İnsanın başına karısından sonra ölmek gelmemeli, önce ölmeliyiz. Bunu anladım. Ben ki ölümü hiç bilmezken, birden bu her şeyi anımsattı bana. 50 yıl kolay değil, ölümü hiç düşünmemiştim.

Artık ne okuyabiliyor, ne de yazabiliyorum. Yeniden dünyaya gelmek zor olacak.

Selam Enis.

İlhan Berk, 01

Bodrum, 2 Aralık 2001

Sevgili Enis,

Tümceler'i *Şeyler Kitabı*'nın ortalarına bir yere koyman için gönderiyorum. Beş ayımı aldı. Böylece *Şeyler*'i kapatıyorum. *Şeyler Kitabı*'nda aklım. Bu mevsim çıkaracağını bana söz vermiştin. Değişik bir kitap oldu bu hem konu, hem anlatı yönünden. Düzyazı şiirler diyorum buna. Yeni bir kitabım yıllardır çıkmadı biliyorsun. Eskiler de bekliyor sende. Onlar için de söz verdin "bu ara bakacağız zaten" demiştin.

Herkesin bütün yapıtları çıktı, bir ben hariç.

Yeni iki kitabım üstünde de çalışıyorum.

Asıl da büyük kitabıma çalışıyorum: Tek tek şiir bunlar, şimdiye değin on şiir oldu. On birinciyi de yazdım. Asıl kitabımın o olmasını istiyorum, iki yıldır. On şiir iki yılı geçerek yazıldı.

Gözüm yolda *Şeyler Kitabı*'nı bekliyor, elime alır almaz bir dış yolculuğa çıkacağım. Sana bunun için uğramak istemiştim. Yavaş yavaş kendime geliyorum.

Kısaca, yeniden doğmak istiyorum.

Bu ??? *Le Monde*'da gördüm Pessoa: Pléade'da. Benimkini düşünüyorum ister istemez: Ne durumda.

Sana gelince: "Bir kâbus gibi kalmak" istemeni çok sevdim, bayıldım.

Ama karabasanı anlayışımız aynı. Bütün karabasanlar şairlerindir. Senin karabasanını şair olarak anlamak istiyorum ben. Sense bütün yazdıklarınla bir karabasan olmak istiyorsun. İyi bir şairden yalnız şiirleri kalır, silinip gider öbürleri. (Zaten şairin öbür kitapları şiiri için, şair olduğu için okunur, daha iyi anlamak için şairi). Sen bunu eskimiş bir görüş olarak görüyorsun baştan beri (*Kum Saati*).

Senin haklı çıkmanı isterim, sevgili Enis. Bütün bunlardan şu çıksın isterdim ben. İleride şairliğinin ağır bastığı, her şeyden önce, şair olduğun. Ben bunu istiyorum. Şairlik bir tavır koymaktır: Sevdiğin şairleri düşün: Öyle varlar.

Bir sevincimi de söyleyeyim: Artık iyi yeni bir şair kaybolmayacak. Tek sana gelsinler. Onları basman beni bilemeyeceğin denli gönendiriyor. Herkese de söylüyorum bunu. Büyük bir katkın bu.

Ben hâlâ kendimi deneyen deneyci bir şair olarak görüyorum. Öznenin egemenliğini kırmak istiyorum artık. Akılcıdır özne, bu yüzden haklıyım yıkmak istediğimde. Yaş mı? Yaş sayıdır.

İlhan Berk, 01

??? 2001

Enis,

Fata Morgana'daki arkadaşa inanıp *Kitap-Yapıt*'ı göndermiştim. Adam haklı olarak basamayacağını söylüyor: Ortak arıyor. Fransa da İlhan Berk de kim. Dağlarca, Melih, Sait de kim? Hep kitapları çıktı ama orda kaldı diyor: Haklı. Bir ??? bile değiliz hâlâ.

Dışarıda kitabının çıkması bir işe yaramıyor.

İspanya'da üç kitabım çıktı ya, telif hakkı almayacağımı söyledim de öyle bastılar. Paris'te çıkan kitapçıda aynı şeyi istediydi.

Kendimizi küçümsemiyorum.

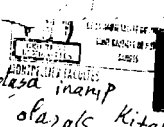
Türkçe, hapishane, yalnız Türkçe mi? Türk olmak da!

İlhan Berk, 01

İspanyada üç kitap olan Fakirin yeni teklif mektubu almayacağım!
Söyledim ama öyle bastılar, Paris'teki kitapçılarda
aynısı satılıyordu.
Kendisinin küçümsemiyorum.
Türkçe, kapishane, yalnız Türkçe
Türk olmakda!

éditions fata morgana
Fontfroide le Haut
34980 Saint Clément

Enis,
Fata morgana'daki arkadaşa inanıp
göndermiştim. Adam hakkı olmazsa kitap-yapıt'ı
söylüyor. Ortalarayın. Fransa'da! İspanya'da kim,
dağlarca, Melih, said ile kim? diyor; Hakkı, Giz Vlas

AVION

M. İlhan Berk
Cumhuriyet cad.
Şalvarağa sk 16
BODRUM

TURQUIE

Pizzada kitabınız çıkmasın)

Bodrum, 27 Temmuz 2002

Sevgili Enis,

Dün *P.M.T*'ü aldım. 50. yılın kutlu olsun. Hak ettin bunu da elbet! Birden bütün karşılıklı densizliklerimizi unutuverdim, şiir başka bir şey: Değil mi ki 40 yıldır birbirimize kitaplarımızı gönderiyoruz (tek dayanağımız şiir); onun yeri başka. Her zamanki gibi de hem yazmak istedim. İlkin fotoğraftan başlayacağım: İstediğim şair yüzüm: Hırsı (delirtiyor bu hırslı fotoğraflarım) bir kıyıya bırakıp çekilmiş. Hüzünü, elbet hüzün, mutsuzluk gider bize. Gene her seferinde yaptığım gibi eleştiri işine girişeyim dedim (benden bunu beklediğinden eminim zaten).

Nasıl bakmalıyım? Sorun oldu ilkin (değil mi ki bir zamanların Enis'i ortaya dökülecek). Hemen de biçem sorunu elimden tuttu; Enis bu seçmeyi böyle yapmalıydıyı yapıştırdım. Öyle bakacağım. Bu önemli, benim için. Alçakgönüllülük çağına adım atıyorsun. Ben uzun bir süredir ordayım, hiç de dışına çıkmak istemiyorum. Onun için senin Şair-i Âzam'larına gülüyorum artık. Şâir olmak, iyi şâir

olmak yeter bize. Bütün büyük şairlerin özlemi de bu değil mi? Büyük şair diye bir şey yok. Büyük şair diye baktıklarıma bakıyorum da sonunda iyi şairler olduğunu görüyorum onların. Her şeyden önce de şair olmak, başlıca sorun. Benim ta baştan senin şair olduğundan hiç kuşkum olmadı. Böyle büyüdün ???de. Sonra da: "Modern olmak", buydu sorunumuz. Modern olmak: Düşünüş, duyuş sorunudur ta baştan. Şiirin yapısı (yeniliği) yetmez buna. Buradan bakarsak: Nâzım'a modern demek zorlaşıyor bende. Modern duyarlıktır aslolan!

Kimdir büyük şair? Yahya Kemal mi, Haşim mi? Duyarlığıyla: Haşim

Neyse, gelelim: Biçeme. Öyle okumaya başlıyorum işte. (Şu arada *Seçme Şiirler*'i yayımlaman iyi oldu. Ben, asıl şairim demek bu! Sana her zaman şair diye baktım ben. Ağırlığın şair olsun istedim.)

Lirik'lerin üslûbuyla yıkanıyorum. Kitabını okumaya başlayınca, kitabın bütününde biçem beraberliği? Bölüm arasında bu bütünlüğü görmem gerekti. Ben kitabı kurarken belki de birbirlerine yakın biçemsel şiirler birliğini düşündüğünü sandım. Böylesi ise daha da iyi biçemsel birlikler bütünlüğü kuruldu. Asıl da değişik tatlar kantoları çıktı; evet böyle oldu, sevgili hüzün (sana hüzün ne de yakışırdı vaktin olsaydı!).

((Vakit istiyor hüzün! Sana uğrayabilmek için.))

Lirik şiirlerin ilki (*Küf*) çarpıcı, iyi bir şiir, (niye büyük demiyorum) o karanlıktan çıkarmışsın (bendeki kitapta çizmiş miyim altlarını dizelerin? Bakmalıyım). Kesin, kaçırmış olmalıyım ben: Gecenin ilerlemiş saatında parçalanmış bir fanus gibi sessizlik.

Işığı söndürüyor, kimi geceleri apansız gelen ahşap rüzgâr.

Opera'ya hazırlık sanki: (Bir düşünce ağırlığı vuruyor) *Ses*'deki bu şiir.

"Bir duruşmadaydık dün...."

Lirikler'i bırakıp 116. sayfaya geçiyorum: *İz*.

Müthiş bir dil, biçem (biçem ayaklanıyor). Kaçıncı kez okuduğumu unuttum bu şiiri. Doruk bir anlatı: "Nankördür şehirler." Bunca hoşbeşlik içinde birden içe inen derinlemesine anlatılar.

Atlaya atlaya okuyorum. Aradığım şey mi? Tekniğin katılığından korkmam. Tek düzelik teknikte hemen de belli eder kendini.

Birden *Beş Gül* çıktı önüme (ne denli bilirsem bileyim çoğunu şiirlerinin yine de okuyorum bu yüzden).

Tek değil de lirik bir edâ var bu şiirde: Teknik silinmiş, edâ konuşuyor. Kendini hemen de kabul ettiren bir şiir. Demek ki teknikten korkmamalı diyorum kendi kendime. Gene de karşıyım beni alıştıran tekniğe. Tehlikeli çok tehlikeli bir teknik nicedir kullandığın bu teknik. Kıl payı sıyırıyorsun paçayı. Şairin ayağı çamurdadır! Ordan hem çıkmalı, hem çıkmamalı.

Düz anlatıyı getirip oturtuyorsun; gene de beklenen şeylerin, beklenmemelerinin çıkması, sürprizler özellikle, her şeyi unutturuyor.

Maurice Scève'i çok sevmiştim çıktığında, büyüdü daha bu okuyuşumda. Kısaca: Vurmuyor genellikle teknik. Benim gibi bir anlatı doymazısın sen de. Tereyağından kıl çeker gibi kullanıyorsun tekniği.

Digenis şiirini şimdiye değin öyle çok okudum ki anlatılanı hep unuttum. Bütün iş işte anlatışta: Başlayıp başlayıp içimde yitiyorsun ya, bütün iş bunda. Bütün bu ustalıklarına karşın, gene de her şiirde gizlemek zor tekniği diyeceğim. Dilin, tekniğin tarihi şiir dediğimiz. Örnekse *Altın Meseli* iyi bir örnek buna. Buralara gelmeni isterdim. Mondor, Mallarmé için "tek tek dizeler müzesi" der ya, onu özlediğimi saklamayacağım.

Bilmediğin değil bu. Anlatıdaki başarın bir yerlere varmamanda kimi zaman: Hikâyesi: Hikâye. Sıkmıyor bu yüzden sıkmıyor tekniğin.

Yeterince ukalalık ettim: Elli yaşında da olsan. Hem şair elli yaşında şairdir zaten, ordan sonra korku kalmaz demiyorum ama, sonrası mı? Karanlık; sonrası.

Bugünlere geleceğini hiç düşünmüş müydün?

Hiç sanmıyorum.

Artık koca bir şairsin, işte.

Kafamdan bazı şiirlerimizi resimlemek geçiyor: Benden *Lettera Amorosa*, senden ilk şiirlerin belki *Nil*, belki... Küçük kitaplar olarak.

Sana yazmaya başladım ya hem her gün yazarım, çizerim: Keyif.

Sevgiler, Enis.

İlhan Berk, 02

Bodrum, 6 Kasım 2002

Sevgili Enis,

Geceyazısı için mektubunu alınca, sen de benim gibi bir anlatıdoymazı olduğunu bir daha anladım: Oraya da nasıl yetişeceksin gerçekten çok merak ediyorum. İlk sayıya böyle bir şey göndermek istedim. Bundan sonraki sayılara da kesinkes yazacağım.

Gelelim bana: Toplu şiirlerimin çıkmasının Ocak'a kaldığını öğrendim. *Şeyler Kitabı*'nın o cilde girmesine hâlâ karar vermiş değilim. Nedeni de daha çok düzyazıya yakın bir kitap o. Şimdilik onun dışarıda kalmasını istiyorum. Günün birinde ısınırsam, II. baskıya koruz diyorum. Bu seri kitaplarda desenler de var: Ben de koymak istiyorum. Bu konuda cevabını bekleyeceğim.

Son olarak bir ricam da şu.

İnferno kitabımı yeniden düzenleyip sana vermiştim. (Senden öğrendiğim bir şey oldu: Dağınık metinlerini sonunda bir araya getiriyorsun; bu *İnferno* için gerek benim için de.) Onu bana göndermen. Böylece düzyazılarım bir kitapta toplanmış olacak.

Bir sevincimi söyleyeyim: *Şeyler Kitabı*'mın başka bir İ.B. olduğuna vardım. Seviniyorum buna, her gün daha bir.

Sevgiler Enis,

İlhan Berk, 02

YK'nin bütün katlarını dolduracak ölçüde resimlerim birikti: 300.

Bunları yalnız orda sergilemek istiyorum. Düşünmeni isterim bunu.

Hepsinin satıldığını göreceksin. Dirimart Galeri el boyundaki w resimlerime ikibuçuk milyar gönderdi.

26, 27, 28 Şubat 2003

Sevgili Enis,

Nerden başlamalıyım bilmiyorum.

Buldum: *Delta*'yla elbet. Onu nasıl beklediğimi biliyorsun. Elbette büyük mü büyük bir sevinç yaşayacağım elime alıp baka baka, günlerce. Bunu hem yakında yaşayacakmış gibiyim.

Söyleyeceklerime gelince: *Mallarmé* kitabıyla geçti şu son günler. Sanırım Mallarmé'ye yine döneceksin, daha kapsamlısına. Hele de: Senin *bir zar atımı*'nın çevirisiyle, çok sevindim buna. Biliyorsun o şiir yeni yazını, şiiri çok etkiledi, etkiliyor da. Mallarmé, Valéry'ya ne der: Biraz delilik bulmuyor musun? Hayır der Valéry'nin yanıtı. Evet, olmalıydı oysa. Mallarmé onu bekliyordu.

1 Kitap eksik ama. Her şeyden önce örnekler, (zar dışında) sonnet'lerle başlamalıydı. Bütün iş sonnet'lerdedir biliyorsun. Çocuk Fransızcayı biliyor herhalde ama çeviride deneyimsiz diyeceğim. Beni övüyor ama, kendinden bir şey o, Eyüboğlu'nun çevirilerini olsun eklemeliydi. (Gerçi Eyüboğlu, Ataç da bize bir şey öğretmedi diyeceğim, onlardan yalnız şiirin anlamını öğrenmekle kaldık, şiirin, yazının asıl yapısına eğilmedikleri için söylüyorum bunu.) Yani teknik dil bir yana atıldı, iyi Türkçe olması yetti onlar için La Fontaine diliyle çevirdi Eyüboğlu sonnet'leri. Şiirin dili ile ki çeviri de yutuldu tekniği havaya gitti.

Teknik güme gitmemeli hiç olmazsa derim. 1953-58 arası 5 yıl Mallarmé'ye (İngilizcesinin yardımıyla da) ben bir öğrenci gibi çalıştım. Çeviride çevirenin dili olmamış derim.

2 *Geceyazısı*'na geleyim: Bir mektup, hem de Düzce'de oturan bir okur almış onu: Bunu hiç mi hiç düşünememiştim. (Bir süreler ben; bir yerlerden gelip görmek isteyenlere açıktım, uzun süredir kapalıyım artık. Şiiri için, onun için ne düşündüğümü soranlara da kapadım kendimi: Şiir vebadır, bulaşmayın deyip, çekiliyorum. Ekliyorum da: Benim hayatımı cehennem etti diye de.)

3 Ne güzel işler yapıyorsun kardeşim sen: Usmanbaş'a nicelerine (Yeni duydum bir çocuğun şiirini sevmişsin, yenilerini göndermesi içinde peşine düşmüşsün, çok sevdim bunu. İslâmın şairler içinde çok iyileri var. O çocuk da korkudan göndermiyordur. Ben de yaşadım o çağı Benkley'in kitabını çok sevmiştim. Ruhen olduğunu görünce hiç kimseyle paylaşamamıştım onu.) kardeşçe elini uzatıyorsun. *Şenlikname*, İstanbul'dan sonra İzmir Devlet Senfoni Orkestrası tarafından da günyüzü gördü tek başına (sana *Şeklikname* icrası sonrası *Şeklikname* şimdilik ?ulacak demiştim, ama gözüm Necatigil, Ece ileride yaşayacaklar diye de demiştim...).

Kısacası: İzmir'e davet ettiler beni, araba gönderip getirterek, üç gün de misafir ederek.

Elimden Usmanbaş'ın tutmasıyla, anlayacağın.

4 Barthes'a sormuşlardı daha ne zamana kadar yazacağını. Cevabı: "Ben de bu yazmak arzusu sürdükçe" olmuştu. Ben de sık sık kendime soruyorum ve aynı cevabı yapıştırıyorum kendime.

Elbet çıldıracakmış gibi olduğum zamanlar oluyor yazamadığım da, ama şükür arkası geliyor Enis. Hele şu aralar harika! Bir guru, bir ermiş, asıl da aziz gibi görüyorum kendimi.

Görünmezin peşindeyim. Resim de öyle. Gösterilensiz Göstergeler çağını yaşıyorum.

Unutmadan ekleyeyim: Senin çizgiler kitabının yanında, benimki de yer alacak!

—

5 Bir buçuk saat yürüdüm geldim diyorum, otuz yıldır yapıyorum bunu.

—

Bizim *Geceyazısı*'nın fotoğraf ve de bol desene geçesi mi var. Resim üstüne yazıya da: Hele deliliğe.

6 Aklıma sana zulumler yaptığım geldi. (Öyle anlaşılıyor yazdıklarından sevgili Enis. Peki ya seninkiler? Az buz değil onlar da: Hiçbir mektuba cevap yok.)

Editör'ü yok diyorlar. Sen bu dergiyi niçin çıkarıyordun: Bağımsızlık, uç, çılgın, kaşarlık, biraz kavga, biraz erotizm, na mahremlik için değil mi? Ben çılgınlıklarımı gösteremiyorum bu durumda. Bunu şiir metinlerimizle başlatmalıyız. Herkese de açık olmalı. Asıl da çılgınlığa. Öyle metinlere aç dergiyi.

—

Tümceler diye çıkan benim metinim aslında *Aforizmalar* adlı beş yıldır hazırladığım bir kitaptandı, adını gizlemek istiyordum.

—

28 sabahı 30 yıldır yaptığım yorucu mu yorucu on beş dakika egzersiz (bütün gövdeye).

Sevgili Enis, şu satırları yazarken bir telefon: Ali Artun: Nev'den. (Nev daha önce iki sergimi açmıştı eskiden.) Her yerde fotoğraflarını görüyorum diyor. Kendiliğinde? Sergimi istiyor 2 Mayıs'ta. (Artık rahat et, benden kurtuldun!)

İlhan Berk, 03

3 Mart 2003

Sevgili Enis,

Şu İtalyanlar korkunç, yalnız Montale için bile İtalyanca öğrenirdim.

Şimdi günlerim Montale ile geçecek: Bir deftere yığınla (neredeyse Türkçeye çevirileri toplamıştım bir on yıl önce, şimdi onları İngilizce okuyacağım. Sen Paris'e gittiğinde bana Fransızca şiirlerini bulursan çok sevineceğim.

Ada düşü, özellikle biçemin ve tekniğin ağır bastığı ada denemeni çok sevdim. Fazla bilgi vermene rağmen.

Metin, yazınsal bir metinken, bilgi aktarımına girdiğinde, yazınsal güç düşüyor diyeceğim.

Bir ada düşü'nü öldürür gibi oluyor.

—

Aptal düşü'nü ikinci, üçüncü kez okumak gerekiyor.

Bir şey söylemem için...

Başkalarının metinlerinden kendi metinlerimize sıra geç geliyor:

"Aldıklarının yüküdür insan daha çok—"

Ama sonunda okudum *Ada*'yı.

"Münzeviliğin kestirme yolu... geçtiğine inanıyorum",

—

"yazarın adası

adası"

—

"bir yüzer ada"

—

"Bir insanın
Kendini ada kılabileceği"

—

"Her adam bir ada!"

—

"Bir büyük ada yeryüzü"

Pek gülen biri değilim ben. Ortaçağa olan ilgimi çözmüş değilim hâlâ.

Tanpınar'ın bir tümcesi çok şaşırtıcı:

"İnsanoğlu hiçbir devirde ortaçağ kadar geniş ve rahat gülmemiştir: Her şey o mistik karanlıkta hazırlanmıştır."

Ben galiba ortaçağı mistik karanlığı için seviyorum.

—

Yekpare bir suyum ben
Kocaman sev.

(Cahit Zarifoğlu)

YK'de bu ay da 28 Mart'da sanatçı defterleri sergisi olduğunu okudum.

Resim ya da şiir yazı defterlerim var benim de. Defterlerimle sergide olmak isterim.

İlhan Berk, 03

Bodrum, 31 Mayıs 2003

Sevgili Enis,

Montale'leri aldım (elin, gözün dert görmesin), bin teşekkür. Sağlığımda hep borçlu yaşadım sana (ne borcu diyeceksin sen gene). Her şeyi bir yere koyup okumaya başlayacağım onlara. Benim sevdiğim yabancı şairler için on beşe yakın tuttuğum defterler vardır; ne bulursam onlara yapıştırırım, elime geçeni. Montale de onlardan biri bu kitaplara onlarla gireceğim: Üç dilde örnekle.

Montale'ye sen çok önceden sokuldun sanırım. Senin gibi -ya da onun gibi- konuşma diline yakın birer anlatış biçimleriniz, biçemleriniz var: Önemli bir şey bu. Eliot'da önerir şairlere konuşma dilini. Zenginliğinin (dilinin) bunda payı var. Bir de fırsatlar sözkonusudur Montale'de: Hep önerir Montale bunu. İkiniz gibi ben de onların ucundan tutarım. Benim onun şiiriyle ilgili yönüm, yorum şiirine açık olmasıdır onun şiirinin. O denli açık konuşmasına karşın, kapalıdır gene Montale. Uzun şiirlerinde sen de öylesin. Bu kapalılık ilgilendirir beni.

Hani bir kitaba çalışıyorum dedim ya sana, çok zor yürüyor o. 13. olacak şiir, iki aydır üç dize de durdu (asılı duvara, hep de gözümün önünde) ama yürümüyor.

Kırmızı bir karıncayla yürüyoruz
Uykusunu almış otları tepe tepe

Eve doğru.....
.....

Ama yürüyeceğini söylüyor bana. Bu yüzden aslı duruyor duvarda.

Ben dize şairleri soyundanım sevgili Enis. Ne yapalım ki öyle...

Sevgili şairim: Sana iki defter gönderiyorum. (Ahmet'in ikinci karısının kızı, bir İngilizle evli. Londra'da cilt işi öğrendi okulda. Büyük defteri benim için yapmıştı.) Ben böyle güzel kâğıtlarla çalışamam.

Enis aklıma gelmişken söyleyeyim: Bir imzan üstüne çalış artık. Enis Batur diye. Bakacağın, görülecek bir imzan olmalı derim.

Bu sana gönderdiğim III. defter Enis, çok önce idi: İLKİ Enis.

Gözlerinden öperim Enis.

İlhan Berk, 03

Bodrum, 21 Ekim 2003

Sevgili Enis,

Strasburg için, hiç olmazsa *Katedrali* yaz deseydin yetecekti.

Böylece son yıllardaki öteki yurtdışı yolculukları gibi de hiçbir şey yazmadan döndüm.

A??? artık ilgimi çekmiyor doğrusu.

Ben *Toplu Şiirler*'den on milyar falan elime geçer diyordum. 5 milyar geçti. Paraya ihtiyacım yazık ki hâlâ var. İmdadıma Ahmet Oktay koştu. Bir çeşit günlük gibi kısa yazılarımı ona verdim. (Bu yakınlarda da çıkacak. YKY için çok bekleyeceğimi bildiğim için bu yolu seçtim.) İki kitabım için iki milyar avans da aldım hemen.

İkinci kitabım düzyazı şiirlerle bazı orada burada çıkmış Portreler, benim, senin, Lâle'nin, Tülay'ın portrelerini ve de ölü portrelerini. Homeros, Herakleitos, Bedri Rahmi, Sait Faik, Abidin Dino vb. adları içine alan bir kitap da yaptım. Adını da: *Requiem* koydum.

Bazı *toplu şiirler*'de çıkan portreleri de ekledim buna. Ev'in ihtiyaçları beni başka, hemen de telif hakkını verecek yayınevlerine sürükledi. Sen de beni basmak için yola çıkmadın elbet diye düşündüm.

Bunca yıldır yazıyorum, bana kitaplarım artık ihtiyaçlarımı karşılar gibi oluyor. Bu önemli benim için Enis.

Toplu Şiirler benim için (sayende) büyük keyiftir. Bununla da yetinmeliydim. Ama benim yazmak arzum biter gibi değil: İki kitaba, birini biliyorsun. Hani dört yönden okunan. Öbürüyse *Aforizmalar* bu kitaplara ise hâlâ çalışıyorum.

Galata ile *Pera* hâlâ aranıyor. Üç kez basıldı bir yıldır da aranıyor. *Toplu Şiirler*'in dışına çıkmasının bir sakıncası var mı bilmem. Yalnız bu da değil: İSTANBUL üstüne şiirler koca bir kitap doldurur, böyle bir kitap da olabilir.

Toplu Şiirler beni kapatıp bırakmasın istiyorum. Buna senden izin istiyorum. Hem gene de YKY'de çıksın. Bir kötülüğü *Toplu Şiirler*'in pahalı olması. II. baskı belki de iki üç yılda basılacak sanırım. Burada "acı" bana. Kapanıp kaldım diye.

Aslında her şeyimi: YKY'ye vermek isterdim. Ama senin elinden *İnferno*'yu almak için üç aydır direniyorum, olmuyor.

Şunu da söyleyeyim: YKY'ce basılan kitaplar içinde ilgini çekmeyen kitaplar varsa onları yayımlamama izin ver.

Sen şimdi buna da evet, hayır diyemezsin biliyorum: Bekletirsin.

Bu mektup sanki yayıncılık dışıymış gibi de: "İşimin gereğini yaparım" diyeceksin ve susacaksın. Beni yine bekleteceksin.

Toplu Şiirler'de ben beş kitap halinde aynı şeyi işleyen şiirler buldum.

Enis, resim işi durdu. Bu çok kötü. Yazmak gene önde sürüyor.

Oysa gerçekten resim yapmak istiyorum.

Ama ilham yok!

Ben resimlerimi hep ilhamla yaptım: Şiir gibi. Benim ressam tavrım yok şair tavrım var. Onun için çiziyorum boyuyorum.

Gözlerinden... Enis.

İlhan Berk, 03

Cummings: Ressam şair densin istiyor: Ben tersini.

Bodrum, 2003

Sevgili Enis, Eniscik,

Geceyazısı için bu kısa metinleri sana gönderirken birden kendimi saygılı bir kişi diye düşündüm. Bunu nerden çıkardığımı soruyorsan; geçen sayı *Geceyazısı*'na hiçbir şey gönderemeyeceğimi söylerken 'bağışla' demiştim sana. Sevindimdi buna.

Gelelim söyleyeceklerime: İki üç yıl önce E. Fostr diye bir Amerikalı benimle konuşmak istemişti, konuştuk İstanbul'da. Bu böyle kapandı diyordum. Kapanmamış meğer: Amerika'da seçme şiirlerim çıktı çıkacak. İnternette kitabı gördüm. Herifle bu defa da İstanbul'da buluştuk, Ocak'ta Amerika'da olacağım, Üniversitelerde şiirlerimi okuyacağım çağrılı olarak: İnanılacak şey değil. Buna önem

verişime gelince hani tek kişinin şiir yabana bir ??? bir işe yaramaz derdim ya, bu öyle değil. Herif Ece'yi basmış ama minnacık bir kitap. Ayrıca bir *Türk Şiiri Antolojisi* de çıkarıyor. Bu da yetmiyor bana: Birkaç gün önce bir İngiliz heriften de iki dergi -*Orient Express*, *N. E. Review*- geldi. Alt şiir ile birden *Paris* şiirimi çevirmiş. Bunları sen elbet biliyorsun ama (senin şiirin de var değil mi ki) şunu bilmiyorsun: İngiltere de bir kitabımı çıkarmak istiyor herif. Kabul ettim. Bana ne oluyor bilmiyorum. Şimdiye değin İspanyolcada üç, Fransızcada bir kitabım çıktı biliyorsun ama telif hakkı istemeyeceğim diye imza vermiştim.

Bu kez ilk kez telif hakkı alacağım, kısaca: İmzaladım. Doğrusu hem Amerika'da hem İngiltere'de birer kitabımın çıkacak olması beni sevindirdi. Halman ile Kahraman şiirlerin, kitapların yabancı dillere çevrilse Nobel alır diyorlar ya: Hadi bakalım! Gülünür buna eminim. Önce ben gülerim. Niye ama: Olmamasına değil elbet. (olup olmaması) Rahatım ben o kadar umursamıyorum yani. Ben şiirimin Avrupa piyasasında bir yeri olduğunu biliyorum da ondan. Ben şiirimi ordan çıkardım: Rahatça aralarına girip durur.

(Böyle bir şeyi hiç unutmuyorum: Belçika'nın bir kazasında vitrinde (Ar?enyon'dan çıkan kitabımı) Rilke'yle yan yana görünce korkunç sevinmiştim.)

Uzattım.

Sadede gelelim: Ortak kitabım bitti nihayet (kırk kez elimde döne döne).

Birden aklıma gelen, sen "Ben bitirdim" demiştin. Beni heveslendirmek için söylemiş olacağın aklıma geliverdi (sana söylemiştim ki ben artık yalnız yayımlayacağım diye).

Eğer öyleyse sana ben yalnız ... demeye hakkım yok!

Bir süre bekleyeceğim cevabını, olmazsa yalnız yayımlamaya karar vereceğim. Çok iyi olurdu diyorsun. İki kitap birbirine karışarak yayımlamak: Hangi metinler senin hangileri benim bilinmezdi.

Benim kötü şiirlerimi sen büyütürdün ve ben kârlı çıkardım. Gözlerinden Enis,

İlhan Berk, 03

Bir şeyi unuttum: Kunk yayınevinden Tiraje'nin çıkan kitabını görünce benim siyah üzerine beyaz desenlerimi bilirsin, onları önerdim basar mısınız diye. Hemen dediler: Gönderdim. Bana neler oluyor böyle Enis?

Hani desenlerimi 2 milyardan Nev satıyordu ya, yeni haber yapacağı karma sergiye ellerindeki resimlerden şimdiden üç tane daha satılmış ikişer milyardan. Bu milyar sözcüğünü ben pek bilmiyorum. Her halde önemli bir şey değil.

Bir şey daha son olarak: Para ediyor ya resimlerim: Onların hiç umurlarında değil: Değil çünkü nicedir bana selam çakmıyorlar aylar aylardır: İlhamla çiziyormuşum ben meğer.

21 Mart 2004

Sevgili Enis,

Şu projemiz vardı ya: "Dört yönden okunan kitap" ile sayende ben yeniden doğdum. "Ben bitirdim deyip" sana göndermiştim. Sense benden önce "bitirdim" dedindi. Ben de beklemeye (kitap çıkacak diye) koyulmuştum. Arada orasından burasından değişiklikler yapıyordum. Bu böyle sürerken kitap değişmeye başladı. Sonra da sana geçen yıl: Ben yalnız yayımlayacağım kitabı deyip çıkmıştım. O gün bugün uğraştım durdum böylece iki yıl geçti sanırım. Arada başka şiirler yazdım ama, o dosyayı yanımdan hiç eksik etmedim, hep el attım. Çok zor yazıyorum artık: Titizlik hastalığından. İşte kitaba son noktayı koydum böylece. *Madrigaller* ve de öbür bölümler yeni yerlere götürdü beni. Ben özellikle de *Madrigaller*'le yeniden doğdum kardeşim. Öbür üç bölümse çok değişik. Yıllar aldı kısaca kitap. Bunu işte sana borçluyum: Bugün yarın ortak projeyi gerçekleştiririz derken ben yeniden doğdum. Artık tafa??? için duruyor. Bir gün gönderirsin. Üç yıldır şiir kitabım çıkmıyor biliyorsun.

Biliyor musun ki başımı kaşıyacak vaktim yok. Öyle çalışıyorum.

Birkaç gün önce Ahmet Bozkurt geldi benimle tanışmak için. İzmir'de bir konuşması varmış, konuşmaya başlayınca, yöneticilerin biri buraya Enis Batur'a övgü dinlemek için gelmedik demiş (konuşmayı keserek). Bereket dinleyiciler konuşmasını kesmesini istememişler.

Böyle bizim hayatımız. Biliyor musun ben hâlâ kendi ülkemde sürgündeyim. Sen az şiir yazdığın, başka şeyler yayımladığın için bunu duymuyorsun. Avantajlısın hâsılı.

Dün gece seni rüyamda gördüm. Hemen de kayboldun. Rüyalar görmem ben pek.

Şiir kitabımı sevdin mi? Ben bilemeyeceğin sevindim. Çeviriler nasıl bilemem. Amerika'da çıkması yetti bana. Senden hiç ses yok. Kitabı alınca aldım bile demedin: Kıskandın mı? Gittikçe katılaşıyorsun gibi geliyor bana, sevincini yitirmenden korkuyorum. Keyif gidiyor sana, işler çok sıkıyor olmalı seni. Aman sevincini kaybetme. Katı da olma derim. Ben pek gülen adam değilim ama, sevinçler eksik olmaz bende. Son *Madrigaller* keyiflendirmeli seni. *Madrigaller*'i çok seviyorum. Ama sana geldim: Yazık!?????

Enis, *Galata* ile *Pera*'nın 3. baskısı çoktan bitti biliyorsun. 4. baskılarını isterdim. YKY'ye borcum var, onlardan böylece kurtulurdum. O kitaplar hep basılacak göreceksin. Üç yılımı verdim onlara. Sıkı metinler onlar. Yeni bir düzyazı buldum onlarda. Düzyazılarımı da isteyenler çok. Ama Yapı Kredi'deki baskıların güzelliği buna engel oluyor.

Keyif al her şeyden. Bir süredir seni düşünüyorum hâsılı.

Elden çıkarmak istediklerin olabilir belki. Bilmek isterdim. *Kült Kitap* üstünde çalışıyorum 3. baskı da onu daha bir güzel hale koydum. Ama senden haber yok. Başka yayınevleri ilgimi çekmiyor, gerçek bu.

İyi misin? Bilmek isterdim. Sen içini dökmeyi bilmezsin sahi. Asker çocuğu olmak... bilmem bununla ilgili mi?

Gözlerinden...

İlhan Berk, 04

Enis,

Beş yıldır yavaş yavaş yazdığım (ben şiirler diyorum, sen aforizmalar diyebilirsin) daha önce sana yazdığım *Altın Kitabı* (Aforizmalar) açıyorum.

Heyecanlıyım korkunç!

Hemen okumaya kalkma, dergide çıktığında oku derim.
Gözlerinden...

İlhan Berk, 04

İmzana çalışıyor musun?

Enis'e:
Ek de: *Geceyazısı* için *Altın Kitabı*'mı açıyorum ilk: Heyecanlıyım. Dergide çıktıktan sonra okumanı isterim.

3 Nisan 2004

Sevgili Enis,

Bugünümü sana veriyorum. Dün sana asıl göndereceğim kitabı bırakıp resim kitabımı göndermişim. Hem de aylardır beni bunaltıp elden ayaktan eden şu *İnferno*'yu unutmuşum. Onu yeniden kurmak, kaybolmuş metinleri bulmak, kimilerini de çıkarmak, bir bütün haline getirmek, bir deneme kitabı demek için yeniden girişmiştim bu işe. Düşün bir, bu kitabı kaybolur diye elimden aldın. Sonra da kaybettin. Bunu arayıp bulmak için de bir saat yeterdi sanırım, arayıp bulman için. Bunun sana yapıldığını bir düşün.

İşte aylar sonra kitabı yeniden kurdum. Kitabın editörü de Mustafa (sevgili Mustafa). Hiç kuşkum yok Mustafa'nın şiiri, Ece'den ayrı bir şiir yazdığı bir gün öğrenilecek. Niçin mi bu işe girdim? Sen nasıl kimi kitaplarından kimi metinleri çıkarıp yeni hale getiriyorsan ben de onu yapmak istedim. Hem benim vaktim seninki gibi bol değil. Bu önce benim hakkım hem. Haklarımı sıralayayım (iyi oldu fırsat aktı):

Kardeşim sen kitaplarını ikinci, üçüncü, dördüncü başkalarına yazarken ben niye yapmayayım? Bu senin hiç aklına gelmiyor mu? Önce benim hakkım olduğunu nasıl unutabiliyorsun? *Kanatlı At* biteli yirmi yıl oldu. Öbürlerini de sıralamaya başlayayım mı? Bunlar senin yayıncı olarak düşünmen gereken şey değil mi? (Burada en yakının olarak konuşmuyorum, sen "İşimi yaparım ben" dediğinde bunun da senin işin olduğunu nasıl unutuyorsun?) Bana kitaplarını

topla gel, son olarak söylüyorum demedin mi? Biraz birikmiş bir param vardı evin tamiri için bunu sana söylemiştim, elin kadını bunu duyunca kitabımı başka yere vermeyeyim diye iki milyar gönderdi bana. Benim YKY'den başka bir yerde gözüm yok. İki milyara ihtiyacım vardı, kitabı onun için verdim Alkım'a. Şimdi iki milyar da YKY'ye borcum var. Ben bunları sana söyleyemeyeceğim de kime söyleyeceğim. Bir yazın da bana ayrıcalıklı muamele ettiğini yazdın, ayrıcaklığı kendine uyguluyorsun sen, bana değil.

Hiçbir alanda katılık insani değil. Dün pabuçlarımı bir yaşlı adama boyatıyordum, bana: "Benim için dua et!" dedi. Düşündüm: Senin için ne diye dua edeyim dedim. Adam ne dedi biliyor musun: "İnsanlık için!" dedi. Dondum.

Bu iki borçtan kısa sürede kurtulacağım.

Resim sergisini de onun için açtım. Şimdi rahatım artık diyebilirim.

Gelelim kafamdaki sana. Bunları sana benim en yakınım diye söylüyorum.

Şair imgeni koru Enis. Şairlikten daha büyük bir şey yok!

Yazmadan duramıyorsun, yayımlamadan olsun dur.

Şair imgenin yeniden bir kenara çekilmesine izin verme kendine.

Bende senin adına bu korku belirdi.

Şiir dışında bizi hiçbir şey büyütemez.

Ben seni önce şair bilmek istiyorum.

Enis, iyi misin? Kuşkuluyum.

Şairin Toprağı diye bir kitabım vardı işe yarayanları aldım: Onu sildim. *İnferno*'ya koydum.

Gözlerinden...

İlhan Berk, 04

Sevgili Enis,

Son olarak, metin ufak tefek değişikliklere uğradı, gönderdiğimi kullan, öbürünü at.

Bu orta çalışmaya öylesine bağlandım ki, bu iki imzalı kitap ömür boyu ve ömür sonu sürsün isterim.

Yazarken gözümün önünde hep sen vardın; aralarda istediğin yerden yazdıklarıma giriyordun, işte o zaman tamamlanıyordu benim yazdıklarım. Tek başına kurulmadı kitap anlayacağın: Hep boşluklar bırakıldı, sen gel doldur diye. Kullan diye bunun için dedim.

Sevgiler,

İlhan Berk

From Picasso to Pollock
CLASSICS OF MODERN ART

Juan Miró with Joseph Lloréns Artigas, *Alicia*, 1945–67
Ceramic tile, 97 7/8 x 228 1/2 inches
Solomon R. Guggenheim Museum, New York
Gift, Harry F. Guggenheim in memory of his wife
Alicia Patterson Guggenheim, 1967
© 2005 Successió Miró/Artists Rights Society (ARS), NY/ADAGP, Paris

This exhibition is sponsored in part by
Automated Logistics | proudly the Art of Global Transportation

100139
Printed in USA

GuggenheimMUSEUM

New York 10 Şubat 2005

Sevgili Tüm Enis,

Nile Enyd'dan sonra (bütün sanatlarını yaptığın o(muş ya, meşgul ... ama yazıp, biz hafta Loxmnca) sinadi sivadli ... New York'taydım. Amerikaya gösterişsiz ... aklımın ucuna gelmezdi; (kaba bir kitap yazacak ... dar bizde zamanda bizi ... kullanır, buz zamanı onlar kullanıyorlar. ... New York gibi. Bu ... güzel geçti ilk görüşüm. Yanki Jones, ... New York'un üstüne resimler hazırlanıyorum.

T / Mark

Sevgili Okur,

İlhan Berk bu mektupları Enis Batur'a göndermiş, Enis Batur da şimdi bize gönderiyor. İlle aç, ille oku diyeceğim. Bir elinden de sen tut. Büyüt onları.

Bu mektuplar; şair, ressam kimlikleri yanında, sıkıntı ve kaygılarıyla, telaşı ve heyecanlarıyla insan Berk'i gösteriyor sana. İlhan Berk'i daha iyi tanımak isteyen, onun poetikası, şiir serüveni, resim ve çeşitli konulardaki düşüncelerine ilgi duyan herkese çok şey söylüyor bu mektuplar. Yalnız Berk'e mi? Hayır. Enis Batur'un şiirine, yazısına, yayıncılığına da en yakından tanıklık ediyor bu kitap elbet... Yani davetkâr, yani doyurucu, yani okunası bir kitap.

Mektupların birinde "*her mektup bir insandır*," diyor İlhan Berk. İnsanı ve mektubu özleyenlere...

Gonca Özmen

"Her şeyi senin eline bırakıyorum. Sen olduğun için rahatım."

Bodrum, 27 Ekim 2000 tarihli mektuptan

978-605-4774-05-0
NOKTÜRN MEKTUP
20 TL
9 786054 774050

